

Avrupa Birliği tarafından
ortak finanse edilmektedir

DAHA EŞİT BİR İSTANBUL:
**Kentsel Hizmetlere
Adil Erişim**

HAZIRLAYAN

Dr. Çiğdem örek Öztaş

**ADIL ŞEHİRLER İÇİN DAHA GÜÇLÜ
SİVİL TOPLUM PROJESİ EKİBİ**

Ayça Bağcı

Cemil Oğuz

Dr. Çiğdem örek Öztaş

Yaren Yanık

TOPLUMSAL CİNSİYET DANIŐMANI

Doç. Dr. Burcu Hatiboğlu Kısat

TASARIM

MYRA Ajans

Aralık, 2024

*Bu rapor, “Adil Şehirler için Daha Güçlü Sivil Toplum” projesi kapsamında,
Avrupa Birliği’nin mali desteğiyle hazırlanmıŐtır. İçeriği yalnızca WRI Türkiye sorumluluğundadır ve
Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.*

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
1. İSTANBUL'DA KENTSEL HİZMETLERE ADİL ERİŞİMDE MEVCUT DURUM	10
Nüfus ve Demografik Yapı	10
Eğitim	12
İş Gücü ve İstihdam	13
Sağlık	15
Konut ve Barınma	16
Ulaşım ve Hareketlilik	18
Bölüm Değerlendirmesi	21
2. İSTANBUL İLÇELERİNİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	22
3. ADALAR, ARNAVUTKÖY, ESENLER VE SULTANBEYLİ İLÇELERİNE YÖNELİK İHTİYAÇ ANALİZİ	26
Adalar İlçesi	27
Arnavutköy İlçesi	32
Esenler İlçesi	36
Sultanbeyli İlçesi	39
4. KÜRESEL VE YEREL İYİ UYGULAMALARLA DESTEKLENEN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	44
İstihdam	44
Sosyal ve Toplumsal Hayata Katılım	47
Sağlık	52
Eğitim	57
İklim, Doğal ve Yapılı Çevre ve Dayanıklılık	60
Konut ve Barınma	63
Ulaşım ve Erişilebilirlik	66
GENEL DEĞERLENDİRME	70

ŞEKİL VE TABLO LİSTESİ

Şekil Listesi

Şekil 1. Çeşitli Araştırmalara Göre İstanbul'un Dezavantajlı İlçelerinin Çakışımı	25
Şekil 2. Araştırmanın Gerçekleştirildiği İlçeler	26

Tablo Listesi

Tablo 1. Adil Şehirler ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Bağlantısı	7
Tablo 2. İstanbul ve Çeşitli Kentlerde Bireysel Motorlu Taşıtların Türel Dağılımdaki Payı	19
Tablo 3. İstanbul İlçeleri Arasında Çeşitli Araştırmalara Göre Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi En Az Olan 8 İlçe	24
Tablo 4. Adalar İlçe Künyesi	27
Tablo 5. Arnavutköy İlçe Künyesi	32
Tablo 6. Esenler İlçe Künyesi	36
Tablo 7. Sultanbeyli İlçe Künyesi	39

GİRİŞ

Kentler, fiziksel altyapılar, ekosistemler ve bireyler arasında neredeyse sonsuz ilişkilerden oluşan karmaşık sistemlerdir.

Değişen teknolojiler, normlar, güvenlik tehditleri, iklimsel faktörler ve siyasi bağlamlar bu sistemi zorlar. İklim değişikliği ve hızlı kentleşme, bu zorlukları günümüzde her zamankinden daha karmaşık ve öngörülemez hale getirmiştir. Çevresel ve insani etkilerin yanında nüfus, ekonomik faaliyetler, sosyal ve kültürel etkileşimler giderek kentlerde yoğunlaşmakta ve bu durum diğerlerinin yanı sıra konut, altyapı, temel hizmetler, gıda güvenliği, sağlık, eğitim, istihdam, güvenlik ve doğal kaynaklar bakımından büyük sürdürülebilirlik sorunlarına neden olmaktadır (Birleşmiş Milletler, 2017). Yoksulluğun çeşitli biçimlerde devam ediyor olması, eşitsizliklerin artması, çevresel bozulma ile birlikte sosyal ve ekonomik dışlanma ve çoğu kez kentlerin ve insan yerleşimlerinin inkâr edilemez bir gerçekliği olarak mekânsal ayrışma, dünya genelinde sürdürülebilir kalkınmanın önündeki en ciddi engeller arasında bulunmaktadır¹.

Bu koşullar altında adil şehirler oluşturma fikri giderek daha fazla ön plana çıkmıştır. Adil bir şehir, kentsel alanda eşitlik ve adaleti vurgulayan bir kavramdır. Bu anlamıyla şehrin, sakinlerinin çeşitlenen özellikleri (yaşı, cinsiyeti, ırkı, sosyo-ekonomik durumu vb.) ne olursa olsun herkese kamusal ve yeşil alanlara, eğitim ve sağlık hizmetlerine, toplu taşıma gibi kentsel olanaklara, fırsat ve kaynaklara eşit erişim sağlamayı amaçlayacak şekilde tasarlanması ve yönetilmesi anlamına gelir. Planlama süreçlerine halkın katılımının sağlanması, adil şehirlerin kurulmasında bir başka önemli bileşendir. Katılım odaklı bir yaklaşım, kentsel planlamayı demokratikleştirir ve en marjinalleştirilmiş kişilerin seslerinin duyulmasını ve karar alma sürecinde dikkate alınmasını sağlar. Kavram üzerine çalışmalar özellikle son yıllarda yoğunlaşsa da kavramın ortaya çıkmasını sağlayan süreç çok daha eskiye dayanmaktadır. Bu konuda hem Avrupa Birliği hem de Birleşmiş Milletler, eş zamanlı ve birbirini tamamlayıcı nitelikte pek çok çalışma ve anlaşmaya imza atmıştır².

Küresel Anlaşma ve Kararlara Göre Adil Şehirler

Kentlerin karmaşık yapısı karşısında toplumluların eşitliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla ortaya çıkan “kent hakkı” kavramı, 1950’lerden itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Kentsel hakların temelleri, Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi (UDHR) ve 1950 Avrupa Konseyi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne (AİHS) dayanmaktadır. Bu haklar, ayrımcılık karşıtlığı normu çerçevesinde adil muameleyi (UDHR Madde 2 ve AİHS Madde 14), yaşam ve barınma hakkını içermektedir.

^{1, 2} Birleşmiş Milletler (2017). Yeni Kentsel Gündem.
<https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-Turkish.pdf>

Bununla birlikte Avrupa Birliği'nde (AB) "eşitlik", yaş, engellilik, cinsiyet, din ve inanç, ırk ve etnik köken gibi ayrımcılığa karşı kapsamlı bir yasal çerçeve, direktifler, stratejiler ve eylem planları ile korunan temel bir normdur. Bu yasal çerçeve, eşitlik ilkesini hukuki olarak güvence altına almak için AB yasalarıyla tüm AB Üye Devletlerine aktarılmıştır. AB ve Üye Devlet yasal sistemleri, eşitlik ilkesini pratikte adalet ve hakkaniyeti içerecek şekilde yükseltme hükümlerine sahiptir. Birlik, insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dahil olmak üzere insan haklarına saygı değerleri ile temellendirilmiştir. Bu norm ve değerler, çoğulculuğun, ayrımcılık yapmamanın, hoşgörünün, adaletin, dayanışmanın ve cinsiyetler arası eşitliğin hâkim olduğu bir toplumda Üye Devletler için ortak bir noktadır.

Avrupa Birliği'nin kurucu değerleri olan eşitlik ve ayrımcılık yapmama normları, Avrupa Birliği Antlaşması'nın 2. Maddesinde de ifade edilmiştir. Buna göre, Avrupa Birliği'nin temel değeri olarak eşitlik, insan onuruna duyulan ortak bir kaygıyı, tüm bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata katılımını ve onları etkileyen kararlarda tüm grupların sesinin duyulmasını teşvik eder ve çeşitliliğin kapsanmasını motive eder. Uluslararası düzeyde bu hakkın toplumsal cinsiyet eşitliği boyutunun da olduğunun vurgulanması ilk kez, 1992 yılında, Avrupa Kentsel Şartı'nın 20. maddesinde yerel yönetimlerin hizmet sunumlarında cinsiyet temelli bir ayrımcılık yapmayacaklarına dair ifadenin yer alması ile gerçekleşmiştir.

2015 yılında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA'ların) onaylanması, küresel değerlerde bir değişimi işaret etmiş ve insanların, kimseyi geride bırakmayan evrensel olarak uygulanabilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı arzulaması gerektiği fikrini ortaya koymuştur³. Bu nedenle, küresel ve ulusal liderler ile şehir yöneticileri, şehirlerdeki eylemleri sürdürülebilir kalkınmanın bu vizyonu ile daha uyumlu hale getirmek için uygulamalarını nasıl değiştirebileceklerini ve nasıl daha eşitlikçi ve kapsayıcı olabileceklerini değerlendirmeye başlamıştır. Aşağıda yer alan tabloda, kentsel alanda eşitliği gözeten ve bu konuda bağlantılı olan tüm hedefler sıralanmaktadır. Tabloya göre, adil şehirler oluşturmak için yoksulluk, beslenme, sağlık, eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği, istihdam, sürdürülebilir şehirler, iklim ve adalet konuları bir arada ele alınmalıdır.

³ Birleşmiş Milletler (2015). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi: Dünyamızı Dönüştürmek. <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

Tablo 1. Adil Şehirler ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Bağlantısı

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI	AÇIKLAMA
<p>1 YOKSULLUĞA SON</p> 	Tüm erkeklerin ve kadınların, özellikle yoksul ve savunmasız olanların, ekonomik kaynaklara eşit erişim haklarına sahip olmasını sağlamak (Sayfa 15, hedef 1.4).
<p>2 AÇLIĞA SON</p> 	Açlığa son vermek ve özellikle yoksullar ve bebekler de dâhil kırılgan durumda olan insanlar başta olmak üzere herkes için yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeterli gıdaya erişimi sağlamak (Sayfa 15, hedef 2.1, 2.2).
<p>3 SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM</p> 	Evrensel sağlık sigortasına ulaşmak, finansal risk koruması, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişim ve herkes için güvenli, etkili, kaliteli ve uygun fiyatlı temel ilaçlar ve aşılarla erişimi sağlamak (Sayfa 16, hedef 3.8).
<p>4 NİTELİKLİ EĞİTİM</p> 	Tüm kız ve oğlan çocukların ücretsiz, adil ve kaliteli ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamasını sağlamak (Sayfa 17, hedef 4.1, 4.3, 4.5).
<p>5 TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ</p> 	Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayattaki karar alma süreçlerinin her seviyesinde tam ve etkili katılımı ile liderlik için eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamak (Sayfa 18, hedef 5.5).
<p>10 EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI</p> 	2030 yılına kadar gençler ve engelliler dâhil tüm erkek ve kadınlar için tam ve üretken istihdam ve insana yakışır işlere erişmek ve eşit işe eşit ücret sağlamak (Sayfa 19, hedef 8.5).
<p>8 İNSANA YAKIŞIR VE EKONOMİK BÜYÜME</p> 	Yaş, cinsiyet, engellilik, ırk, etnik köken, din, ekonomik veya diğer farklılıklara bakılmaksızın herkesin sosyal, ekonomik ve politik katılımını güçlendirmeyi ve teşvik etmek (Sayfa 21, hedef 10.2, 10.3, 10.4).
<p>11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR</p> 	2030 yılına kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konut ve temel hizmetlere erişimini sağlamak ve tüm ülkelerde katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimi planlaması ve yönetimi için kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmeyi ve kapasiteyi geliştirmek (Sayfa 21-22, hedef 11.1, 11.2, 11.3, 11.b)
<p>13 İKLİM EYLEMİ</p> 	En az gelişmiş ülkelerde; kadınlar, gençler ile yerel ve marjinal topluluklara odaklanmayı da kapsayan iklim değişikliğine yönelik planlama ve yönetim kapasitesini artıracak mekanizmaları teşvik etmek (Sayfa 23, hedef 13.3, 13.b).
<p>16 BARİŞ, ADALET VE GÜÇLÜ KURUMLAR</p> 	Ulusal ve uluslararası düzeyde hukukun üstünlüğünü teşvik etmek ve herkesin adaletle eşit erişimini sağlamak (Sayfa 25, hedef 16.3, 16.9).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının yayınlanmasının ardından, Yeni Kentsel Gündem, 20 Ekim 2016'da Ekvador'un Quito kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Konferansı'nda (Habitat III) Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişim çerçevesinde kabul edilmiş ve 23 Aralık 2016'da onaylanmıştır. Yeni Kentsel Gündem (New Urban Agenda), 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin bütünleşik bir şekilde uygulanmasına ve yerleştirilmesine, kentlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir kılınması hedefi olan Hedef 11 dâhil Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Hedeflerine ulaşılmasına katkı sunmaktadır⁴.

Yeni Kentsel Gündem, "kentlerden ve insan yerleşimlerinden eşit şekilde istifade edilmesini ve kullanılmasını referans alan, kapsayıcılığı gözeten, herkes için kaliteli yaşam ve refahı arttırmak için hiçbir ayırım yapmadan tüm kent sakinlerinin bugünün ve gelecek nesillerin, adil, güvenli, sağlıklı, erişilebilir, ekonomik, dirençli ve sürdürülebilir kentlerde ve insan yerleşimlerinde yaşayabilmesini ve üretebilmesini teşvik eden, herkes için şehirler vizyonunu" ortaya koymaktadır.

Yeni Kentsel Gündem kapsamında ön görülen şehirler şu özellikleri kapsamalıdır:

1. Yeterli yaşam standardı hakkının bir bileşeni olarak uygun konut hakkının tam olarak yerine getirilmesi amacıyla, arazinin toplumsal ve ekolojik işlevi dâhil sosyal işlevini yerine getirir; ayrımcılık yapmaksızın herkes için bir hak olarak güvenli ve uygun fiyatlı içme suyuna ve sağlık hizmetlerine evrensel erişimin yanı sıra gıda güvenliği ve beslenme, sağlık, eğitim, altyapı, taşımacılık ve ulaşım, enerji, hava kalitesi ve geçim alanlarındaki kaliteli kamu mal ve hizmetlerine eşit erişim sunar;
2. Katılımcıdır ve sivil katılımı teşvik ederek tüm sakinleri arasında aidiyet ve sahiplenme duygusu yaratır; aileler için güvenli, kapsayıcı, erişilebilir, yeşil ve kaliteli kamusal alanlara öncelik verir; nesiller arası ve sosyal etkileşimleri, kültürel boyutları ve siyasi katılımı güçlendirir; hassas durumdaki kişilerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak tüm sakinlerin ihtiyaçlarının karşılandığı barışçıl ve çoğulcu bir toplumsal yapı içinde toplumsal uyum, katılım ve güvenliği teşvik eder;
3. Cinsiyet eşitliğini sağlar ve kadınların her alanda ve karar verme süreçlerinin her düzeyinde liderlik yapabilmeleri için eşit haklar ile tam ve etkili katılımlarını sağlayarak tüm kadınlar için insan onuruna uygun, eşit ücretli ya da eşdeğer işler sağlar; özel ve kamusal mekânlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılık, şiddet ve tacizi ortadan kaldırarak tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirir⁵.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Yeni Kentsel Gündem ile eş zamanlı olarak, bir diğer önemli belge AB için Kentsel Gündem kapsamında 30 Mayıs 2016'da yayınlanan Amsterdam Paketi'dir. Bu pakt, AB üye devletlerinin, şehirlerinin ve Avrupa kurumlarının, AB'nin temel zorluklarını ele almada kentsel alanların rolünü güçlendirme taahhüdünü temsil eder. AB için Kentsel Gündem, Avrupa'daki şehirler arasında daha iyi düzenleme, daha iyi finansman ve daha iyi bilgi paylaşımını teşvik ederek kentsel alanlardaki yaşam kalitesini artırmayı hedefler.

^{4, 5} Birleşmiş Milletler (2017). Yeni Kentsel Gündem.
<https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-Turkish.pdf>

Avrupa'nın kentsel alanlarının çeşitliliğini ve çok merkezli yapısını kabul eder ve kentsel bölgeler ile çevrelerindeki bölgeler arasındaki iş birliğinin önemini vurgular. Gündem, hava kalitesi, konut ve kentsel yoksulluk gibi kilit öncelik alanlarına odaklanır ve ortak zorluklar üzerinde çalışmak için çeşitli paydaşları bir araya getiren ortaklıklar oluşturur. 2016 yılında yayınlanan Amsterdam Paketi'nde, odaklanılan ilk 14 tema, hava kalitesi, döngüsel ekonomi, iklim adaptasyonu, kültür ve kültürel miras, dijital geçiş, enerji geçişi, konut, göçmen ve mültecilerin dahil edilmesi, yenilikçi ve sorumlu kamu alımları, yerel ekonomideki işler ve beceriler, arazi ve doğa temelli çözümlerin sürdürülebilir kullanımı, kentsel hareketlilik ve kentsel yoksulluk olmuştur⁶.

Kasım 2021'de ise Ljubljana Anlaşması'nın kabul edilmesiyle birlikte, mevcut AB için Kentsel Gündem öncelikli temalar listesine yeşil şehirler, sürdürülebilir turizm, gıda ve eşitlik şehirleri (cities of equality) de eklenmiştir. Kimsenin doğduğu yer, geldiği yer, inançları veya engellilik durumu nedeniyle daha az yaşam şansına sahip olmaması gerektiğine odaklanan Eşitlik Şehirleri teması, AB'nin ana öncelikleriyle, özellikle Avrupa Komisyonu'nun 2023 Çalışma Programı, Eşitlik Birliği girişimi ve 2021-2027 Uyum Politikası ile güçlü bir şekilde uyumludur⁷.

Bu belgeler ve bilgiler ışığında, "Adil Şehirler İçin Daha Güçlü Sivil Toplum" projesi kapsamında hazırlanan "**Daha Eşit Bir İstanbul: Kentsel Hizmetlere Adil Erişim**" raporu ile amaçlanan, İstanbul'da herkesin temel kentsel hizmetlere eşit ve adil bir şekilde erişimi önündeki engelleri tespit ederek çözüm önerileri sunmaktır.

Bu amaçla,

İlk bölümde, ulusal ve İstanbul düzeyinde kentsel hizmet sunumu konusunda yayımlanmış raporlar, strateji belgeleri, politika belgeleri, kalkınma ve bölge planları, ilgili bakanlıkların veri setleri incelenerek İstanbul'da nüfus ve demografik yapı, eğitim, iş gücü ve istihdam, sağlık, konut ve barınma, ulaşım ve erişilebilirlik gibi konularda mevcut durum ortaya konmuş, sorun ve potansiyel barındıran alanlar tartışılmıştır.

İkinci bölümde, İstanbul'da yer alan 39 ilçenin gelişmişlik düzeylerine ilişkin yapılan analiz çalışması paylaşılmıştır.

Raporun üçüncü bölümünde, ilçelerin gelişmişlik düzeylerinin tespit edilmesinin ardından seçilen dört pilot ilçeye yönelik ihtiyaç analizi anketi aktarılmış, sorun ve potansiyel barındıran konu başlıkları ortaya konmuştur.

Son bölümde ise hem İstanbul geneline hem de dört pilot ilçeye yönelik istihdam, barınma, ulaşım, eğitim, sağlık, çevre gibi konularda kadın, çocuk, engelli, yaşlı, genç vb. gibi farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarını ve ilçelerin yerel değer ve sorunlarını dikkate alan, ulusal/uluslararası iyi uygulama örnekleri ile desteklenen değerlendirmelere yer verilmiştir.

^{6, 7} Avrupa Komisyonu (2016).
https://commission.europa.eu/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/urban-agenda-eu_en#urban-agenda-for-the-eu

1. İSTANBUL'DA KENTSEL HİZMETLERE ADİL ERİŞİMDE MEVCUT DURUM

Bu bölümde, İstanbul'un adil bir şehir olma yolundaki durumu, Türkiye geneli verileriyle karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmiştir. Nüfus ve demografik yapı, eğitim, sağlık, iş gücü ve istihdam, konut ve barınma ile ulaşım ve hareketlilik gibi temel başlıklar üzerinden mevcut veriler analiz edilerek, İstanbul'un bu alanlardaki eşitlik durumu ve hizmetlere adil erişim sağlama konusunda karşılaşılan zorluklar ortaya konulmuştur.

Nüfus ve Demografik Yapı

İstanbul'un 25'i Avrupa Kıtası'nda, 14'ü ise Asya Kıtası'nda olmak üzere, toplam 39 ilçesi bulunmaktadır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne (ADNKS) göre, Türkiye'nin 85 milyon 372 bin 377 kişilik nüfusunun %50,1'ini erkekler, %49,9'unu ise kadınlar oluşturmaktadır. Bu nüfusun 15 milyon 655 bin 924'ü başka bir ifade ile Türkiye toplam nüfusunun %18,3'ü 2023 yılı itibarıyla İstanbul'da yaşamaktadır⁸. İstanbul'da bir kilometre kareye düşen kişi sayısı 2020 yılı hariç 2012-2021 yılları arasında sürekli artarak 2021 yılında 3.049'a ulaşmıştır. Türkiye genelinde ise 2021 yılında kilometre başına düşen nüfus yoğunluğu 110 kişidir. Bu açıdan İstanbul, Türkiye nüfus yoğunluğunun 27 katı oranında nüfus yoğunluğuna sahiptir⁹. Bu durum, İstanbul'un altyapı, ulaşım ve konut gibi temel hizmetlere olan ihtiyacını büyük ölçüde artırmakta ve şehirde sürdürülebilir kalkınma için önemli zorluklar yaratmaktadır. Nüfus yoğunluğundaki bu artış, şehrin sosyo-ekonomik yapısını da etkileyerek, yaşam kalitesi ve çevresel sorunlar gibi çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

İstanbul nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında ise, %29'unun 0-14 yaş aralığında, %23'ünün 15-29 yaş arasında, %37'sinin 15-64 yaş aralığında, %11'inin ise 65 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Veriler, İstanbul'un dinamik bir genç nüfusa sahip olmasının yanı sıra, yaşlı nüfusun (65 yaş ve üstü) daha düşük bir oranda bulunmasıyla, şehrin iş gücü ve eğitim gibi alanlarda gençlere yönelik önemli bir potansiyel sunduğunu göstermektedir.

İstanbul'da yaşayan 18 yaş altı çocuk nüfusu ise 3.925.457'dir. Bu nüfus İstanbul'un toplam nüfusunun yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. İstanbul'daki çocuk nüfusunun %25'i 0-4 yaş arası, %30'u 5-9 yaş arası, %28'i 10-14 yaş arası ve %17'si 15-17 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır¹⁰.

⁸ TÜİK (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.

⁹ İSTKA (2023). İstanbul Bölge Planı.

<https://www.istka.org.tr/media/pdfIhJXDIGCQgy2XrQidN66xhpen6njbES807bnxQcTSGjpAf3mmbdTR.pdf>

¹⁰ TÜİK (2022).

Farklı yaş gruplarındaki çocukların cinsiyete göre ayrılmış verileri yalnızca Türkiye geneli için mevcut olduğundan, İstanbul'da da hemen hemen her yaş grubundaki çocukların yaklaşık %51'inin erkek ve %49'unun kız olduğu varsayılmaktadır. 15-29 yaş arası oluşturan gençlerin %36'sı 25-29 yaş arası, %37'si 20-24 yaş arası ve kalan %31'i 15-19 yaş arası gençlerden oluşmaktadır¹¹. Bu demografik yapı, İstanbul'daki eğitim, sağlık, konut ve ulaşım gibi hizmetlerin çocuk ve genç nüfusun ihtiyaçlarına göre daha verimli bir şekilde planlanmasını gerektirmektedir.

Ayrıca, şehirdeki çocuk ve genç nüfusun büyüklüğü gerek bu grubun gerekse bu gruba bakım veren nüfusun sosyal hizmetlere, bakım ve eğitim fırsatlarına ya da etkinlik alanlarına daha fazla erişim talebini doğurmakta ve bu durum, şehrin sosyal politikalarını şekillendirirken dikkate alınması gereken bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

2022 yılı TÜİK göç istatistiklerine göre, İstanbul'un uluslararası düzeyde göç alma konusunda ön sıralarda yer aldığı göz önüne alındığında, göçmen çocukların da dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle okul öncesi yaş grubundaki mülteci, sığınmacı ve göçmen çocukların ihtiyaçlarını karşılayan hizmet modellerinin geliştirilmesi ve mevcut hizmetlerin kapasite, erişilebilirlik ve kalite açısından yenilenmesi büyük önem taşımaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu¹² tarafından hazırlanan "İstatistiklerle Yaşlı Nüfus" raporuna göre, Türkiye'deki toplam nüfusun %9,5'ini oluşturan 7.953.555 yaşlı insanın (65 yaş üstü) 3.513.892'si erkek, 4.439.663'si kadındır. İstanbul, Türkiye'deki en yüksek yaşlı nüfusa sahip şehirlerden biridir ve toplam 1.183.330 yaşlı insan yaşamaktadır; bunların 507.629'u erkek, 675.701'i ise kadındır.

İstanbul'un toplam nüfusa oranla yaşlı nüfus oranı %7,5'tir. İstanbul'da yaşayan toplam yaşlı nüfus içinde, kadın yaşlıların oranı (%8,5), erkek yaşlılara göre daha yüksektir. İstanbul'da yaşayan yaşlı nüfusun 404.962'si 75 yaşın üzerinde, 94.145'i 85 yaşın üzerinde ve 192.974'ü yalnız yaşamaktadır¹³. 65 yaş ve üzeri nüfusun en yoğun yaşadığı on ilçe ise Kadıköy, Adalar, Şile, Beşiktaş, Bakırköy, Çatalca, Şişli, Fatih ve Üsküdar'dır. Bu demografik yapı, yaşlıların sağlık, bakım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyacını artırmakta, şehirdeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için yaş gruplarını dikkate alarak yaşlılara yönelik sosyal politikaların ve hizmetlerin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ortalama hane halkı büyüklüğü 3,27 olan İstanbul'da bu rakam ilçelere göre farklılık göstermektedir. Avrupa Yakası'nda çeperden merkeze doğru Arnavutköy (4,18), Başakşehir (3,85), Sultangazi (4,16), Esenler (3,8), Bağcılar (4) ve Zeytinburnu (3,78) ile Anadolu Yakası'nda Sultanbeyli (4,22) genel olarak daha büyük hane halklarının yaşadığı ilçeler olarak öne çıkmaktadır. Kadıköy (2,46) ve Beşiktaş (2,52) ise hane halkı büyüklüğü en az olan ilçelerdir¹⁴.

¹¹ TÜİK (2020).

¹² TÜİK (2021).

¹³ TÜİK (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

¹⁴ İPA (2021). Konut Sorunu Araştırması

<https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/genel/konut-sorunu-arastirmasi-istanbulda-mevcut-durum-ve-oneriler/>

Eğitim

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2020¹⁵, 2021¹⁶, 2022¹⁷) istatistikleri incelendiğinde, 3-5 yaş arası çocukların resmi okul öncesi eğitimden yararlanma oranının, hem Türkiye genelinde hem de İstanbul özelinde, her iki cinsiyet için de %50'nin altında kaldığı görülmektedir. Okul öncesi eğitime katılım oranlarının %50'nin altında kalması hem Türkiye genelinde hem de İstanbul gibi büyükşehirlerde bu alandaki altyapı ve politika ihtiyaçlarını işaret etmektedir. Bu durum, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri için kritik öneme sahip erken eğitimden yeterince faydalanamadığını göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 2019/2020, 2020/2021 ve 2021/2022 verilerine bakıldığında, Türkiye genelinde ve İstanbul'da ilköğretim, ortaöğretim ve lise seviyelerinde tam okullaşma oranına ulaşamadığı da görülmektedir.

İstanbul'da toplam 3.242.185 öğrenci bulunmaktadır. İstanbul'daki öğrencilerden 2.459.169'u resmi, 435.986'sı özel ve 347.030'u ise açık öğretim kurumlarında okumaktadır. Türkiye'de resmî kurumlarda okuyan öğrencilerin %16'sını İstanbul'daki öğrenciler oluşturmaktadır. İstanbul'daki öğrencilerin %8,7'si okul öncesi eğitim, %28'i ilkokul, %29'u ortaokul, %23,5'i ortaöğretimde ve %11'i açık öğretim kurumlarında eğitim almaktadır. Okul öncesi öğrencilerin %69'u ilkokul öğrencilerinin %91'i, ortaokul öğrencilerinin %89'u ve ortaöğretim öğrencilerinin %79'u resmi okullarda eğitim görmektedir. Özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin payı %15'tir; okul öncesi eğitimdeki öğrencilerin %31, ilkokul öğrencilerinin %9, ortaokul öğrencilerinin %11 ve ortaöğretim öğrencilerin %21'i özel öğretim kurumlarında eğitim görmektedir¹⁸.

Bu rakamlardan da görüleceği üzere, İstanbul'daki eğitim sistemi, resmi okulların ağırlıklı olduğu bir yapı sergilemektedir. Bununla birlikte, okul öncesi eğitimin özel kurumlar tarafından sağlanma oranının %31'e ulaşması, erken çocukluk eğitiminde özel sektörün önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu, resmî kurumların okul öncesi eğitime yönelik altyapısının yetersiz olduğu bir durumu işaret edebilir. Özel öğretim kurumlarının toplam payı %15 olsa da ortaöğretimde bu oran %21'e yükselmektedir. Bu da özel kurumların ağırlığının daha ileri eğitim kademelerinde arttığını göstermektedir. Açık öğretim kurumlarında öğrenim gören %11'lik bir öğrenci grubu ise, erişim veya esneklik ihtiyaçlarının resmi ve özel okullar tarafından karşılanamadığını işaret edebilir. Eğitimde erişim eşitliğini artırmak için resmi okul kapasitesinin genişletilmesi ve okul öncesi eğitime daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir.

¹⁵ MEB (2020). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019-2020.

https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_organ_egitim_2019_2020.pdf

¹⁶ MEB (2021). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020-2021.

https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_organ_egitim_2020_2021.pdf

¹⁷ MEB (2022). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021-2022.

https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_organ_egitim_2021_2022.pdf

¹⁸ IPA (2020). İstanbul Eğitim İstatistikleri.

<https://ipa.istanbul/istanbul-egitim-istatistikleri-2020/>

İstanbul, Türkiye'nin yükseköğretim merkezlerinden biri olup, üniversite sayısının ve öğrenci nüfusunun yoğunluğu, şehrin eğitimdeki merkezi konumunu göstermektedir. Türkiye'deki üniversitelerin %29'unun ve üniversite öğrencilerinin %16'sının İstanbul'da bulunması, şehrin hem eğitim olanaklarının hem de akademik çeşitliliğinin diğer şehirlere göre öne çıktığını ortaya koymaktadır¹⁹.

İş Gücü ve İstihdam

İstanbul'daki iş gücü 6 milyon 595 bin kişidir. Bu rakam 32 milyon 716 bin kişi olan toplam Türkiye iş gücünün %21'ini oluşturmaktadır. İş gücüne katılma oranı ise %54'tür. Kadınların iş gücüne katılma oranı %36 iken erkeklerin iş gücüne katılma oranı %72,5'tir²⁰.

İstanbul'da 5,7 milyon kişiye ulaşan istihdam rakamı ile 28,8 milyon kişi olan Türkiye geneli toplam istihdam rakamının %20'sini oluşturmaktadır. 2013-2021 döneminde İstanbul'da nüfus 1,6 milyon kişi artarken, istihdam edilen çalışan sayısı da 1,1 milyon kişi artmıştır. Bu durum kentin istihdam yaratma gücünü ortaya koymaktadır²¹.

2021 yılı itibarıyla işsizlik oranı Türkiye için %12 iken İstanbul'da bu oran %12,3'tür. İstanbul'daki toplam işsiz nüfus 814 bin kişidir. Bu oranın %15,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır²².

İşsizlerin yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında ise Türkiye'deki işsizlerin %22,6'sının 15-24 yaş grubunda, %10'unun ise 25 yaş ve üzeri grupta yer aldığı görülmektedir. İstanbul'da ise bu oranlar, 15-24 yaş grubu için %21 iken, 25 yaş üzeri için %11'dir. Oranlara bakıldığında hem Türkiye genelinde hem de İstanbul'da genç işsizliğin bir sorun olarak karşımıza çıktığı görülmektedir.

İstanbul'da genç işsizliğin yüksekliği ve kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşük olması, sosyal politikalar ve hizmetler açısından öncelikli müdahale alanlarıdır. Genç işsizliğiyle mücadelede, iş gücü piyasasına yönelik mesleki eğitim ve girişimcilik destek programları geliştirilmeli, kadınların iş gücüne katılımını artırmak için bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar uygulanmalıdır. Ayrıca, gençlere yönelik staj ve işbaşı eğitim programları teşvik edilmeli, kadınlar için eşit işe eşit ücret politikalarıyla birlikte esnek çalışma modelleri hayata geçirilmelidir. Bu tür politikalar, İstanbul'un istihdam yaratma kapasitesini daha etkili hale getirirken, sürdürülebilir kalkınmaya da katkı sağlayacaktır.

^{19, 20, 21, 22} İSTKA (2023). İstanbul Bölge Planı.

<https://www.istka.org.tr/media/pdf/IhJXDIGCQgy2XrQidN66xhpen6njbES807bnxQcTSGjpAf3mbdTR.pdf>

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) Ulusal İzleme Raporu göstergeleri verilerine göre²³, Türkiye’de ne eğitim ne de istihdamda yer alamayan gençler arasında erkeklerin oranı %16,4, kadın oranı ise %32’dir. Bu gençlerin %83’ü (erkeklerde %74, kadınlarda %89) okur-yazar değildir. Bu gençlerin %20’si (erkeklerde %12, kadınlarda %29) lise altı eğitim düzeyine sahiptir, %23 (erkeklerde %18,9, kadınlarda %27,8) lise mezunudur, %29’u (erkeklerde %22,5, kadınlarda %37) mesleki veya teknik lise mezunudur ve %37’si (erkeklerde %29,5, kadınlarda %41) yüksek öğrenim mezunudur. Bu istatistikler, eğitim ve istihdama katılım açısından genç kadınların, genç erkeklere kıyasla dezavantajlı durumda olduğunu göstermektedir.

Bu açıdan özellikle genç kadınların iş gücü kapasitelerinin güçlendirilmesi ve eşit işe eşit ücret sağlayan istihdam olanaklarının geliştirilmesi yönünde bir ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda geliştirilecek sosyal politika ve hizmetlerin, kadınların istihdama katılımları önündeki kültürel engelleri aşmayı hedefleyecek şekilde geliştirilmesi gerekmektedir. Nitekim, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan araştırmaya²⁴ göre, Türkiye’deki kentsel yerleşimlerde 15 yaşından sonra kadınların %12’si, babaları (%59), anneleri (%22) ve ağabeyleri (%14) tarafından gelir getirici bir işte çalışmaktan alıkonulmaktadır.

TÜİK verilerine göre, 2021’de Türkiye genelinde %14 olan yaşlı bağımlılık oranı, 2023’te %15’e yükselmiş ve gelecek projeksiyonlarına göre daha da artması beklenmektedir. Verilere göre, İstanbul’daki yaşlı bağımlılık oranı Türkiye genelinden daha düşüktür. İstanbul’da yaşlı bağımlılık oranı 2021’de %10,4 iken, 2022’de %10,6’ya yükselmiştir.

Bu durum, İstanbul’da yaşayan her 10 çalışma çağındaki kişiden birinin yaşlılara baktığı anlamına gelmektedir. Bakım verme ihtiyacının genellikle eşitsiz toplumsal cinsiyet rol ve sorumlulukları gereği kadınlar üzerinden karşılandığı dikkate alındığında, kadınların istihdama katılımı önündeki engellerin kaldırılmasında geliştirilecek bakım hizmetlerinin önemi büyüktür.

²³ CEİD (2020). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu. <https://ceidizler.ceid.org.tr/Turkiyede-Toplumsal-Cinsiyet-Esitligini-izleme-Raporu-2020-2021-i229>

²⁴ HÜNEE (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. https://hips.hacettepe.edu.tr/tr/analiz_ve_rapor-102

♥ Sağlık

İstanbul, Türkiye'nin sağlık hizmetlerinde önemli bir merkez konumunda olmasına rağmen bazı alanlarda eksiklikler dikkat çekmektedir. 2020 yılı itibariyle Türkiye'deki toplam hastanelerin %15'i İstanbul sınırları içinde bulunmaktadır. İstanbul'da bulunan 232 hastanenin toplam yatak kapasitesi ise 46.382'dir. Bu rakam, Türkiye'deki toplam hastane yatak kapasitesinin %18,5'ini oluşturmaktadır. 100.000 kişiye düşen uzman hekim, diş hekimi ve eczacı sayılarında İstanbul, Türkiye ortalamasının üzerinde, hemşire ve ebe sayısında ise İstanbul, Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Şehirdeki hastane yatak kapasitesi ve uzman hekim sayısı Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, hemşire ve ebe sayısında ciddi bir açık bulunmaktadır²⁵. Bu durum, sıklıkla kadın ve çocuk sağlığı açısından önemli olan gebelik, doğum ve doğum sonrası hizmetler açısından geliştirilmesi gereken boyutlara dikkat çekmektedir.

2020 Sağlık İstatistikleri Yıllığı verilerine göre, Türkiye genelinde 26.594 ve İstanbul'da 4.964 aile hekimliği birimi bulunmaktadır. Aile hekimliği birimi başına düşen nüfus İstanbul'da 3.115 ile Türkiye ortalaması olan 3.144'ün altında kalmaktadır. Aile hekimliği birimleri açısından İstanbul, nüfus yoğunluğuna rağmen Türkiye ortalamasından daha iyi bir konumda görünmektedir. Bununla birlikte, sağlık altyapısının eşitsiz dağılımı ve yoğun nüfusun getirdiği baskı, sağlık hizmetlerinde bölgesel dengesizliklere yol açabilmektedir²⁶.

İstanbul'da, yeni doğan ölüm hızı (binde 4,1) ve bebek ölüm hızı (binde 6,3) Türkiye genelinden (binde 5,5 ve binde 8,5) daha düşüktür. Yeni doğan ve bebek ölüm oranlarının Türkiye ortalamasından düşük olması, İstanbul'da doğumların genellikle hastane ortamında gerçekleştirilmesine ve sağlık hizmetlerinin kalitesine dair olumlu bir gösterge olsa da bu oranların daha da iyileştirilmesi için özellikle önleyici sağlık hizmetleri ve hemşire/ebe istihdamı gözden geçirilebilir²⁷.

^{25, 26, 27} İSTKA (2023). İstanbul Bölge Planı.

<https://www.istka.org.tr/media/pdf/IhJXDIGCQgy2XrQidN66xhpen6njbES807bnxQcTSGjpAf3mbdTR.pdf>

Türkiye genelinde engelli bireylerin il bazında dağılımını tahmin eden son araştırma “2011 Nüfus ve Konut Araştırması”dır. Engelli çocuklara ilişkin veriler genellikle Türkiye genelindeki verileri içermektedir. Ancak, Türkiye genelini yansıtan verilerin İstanbul için de dikkate alınması gerekmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan Ulusal Engellilik Veri Sistemi’ne (2022)²⁸ göre, 2020 yılı itibariyle 0-4 yaş arası 33.185 çocuk (19.304’ü erkek, 13.881’i kız); 5-9 yaş arası 91.059 çocuk (56.267’si erkek, 34.792’si kız); 10-14 yaş arası 74.525 çocuk (48.282’si kız); 15-19 yaş arası 134.078 çocuk (79.897’si erkek, 54.181’i kız) bulunmaktadır.

Türkiye’de engelli çocuk nüfusunun yaş gruplarına ve cinsiyetlere göre dağılımı, erken yaşlardan itibaren özel eğitim ve sağlık hizmetlerine yönelik planlamanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. 0-4 yaş grubundaki engelli çocukların sayısının diğer yaş gruplarına kıyasla daha düşük olması, erken teşhis ve müdahale süreçlerinin önemini vurgulamaktadır. 5-9 yaş grubunda belirgin bir artış gözlenirken, erkek çocuklarının engellilik oranlarının kız çocuklarına göre daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu veriler hem cinsiyet hem de yaş gruplarına özgü engelli sağlığına ilişkin önleyici, koruyucu ve müdahale edici sosyal politikaların ve hizmetlerin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Konut ve Barınma

Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) 2021 verilerine göre, İstanbul’da toplamda 1.448.341 adet yapı birimi bulunmaktadır. Bu yapılar içinde 6.384.524 adet bağımsız birim konut işlevi ve 1.176.474 adet bağımsız birim ise işyeri işlevi görmektedir²⁹.

İstanbul genelinde ortalama yapılaşma yoğunluğu 1,50 (KAKS) seviyesinde olup, kentsel merkezde 1,50 ile 3,00 arasında değişmektedir. En yüksek yapılaşma yoğunluğu ise 6,00 seviyesinde ölçülmüştür. Kentin Anadolu Yakası görece daha düşük bir yapılaşmaya sahip olup, KAKS değeri 3,00 değerini aşmamaktadır. Anadolu Yakası’nın kuzeyinde bulunan Çekmeköy – Sancaktepe – Sultanbeyli bölgesi ise İstanbul ölçeğinde düşük yapılaşma yoğunluklarına sahiptir. Kentin Avrupa Yakası’nda ise merkezi işlevlere sahip konumlarda yapılaşma yoğunluklarının 3,00 üzerinde olduğu dikkat çekmektedir³⁰. İstanbul’daki yapılaşma yoğunluğu, kent içindeki farklı bölgelerde belirgin farklılıklar göstermektedir. Bu durum, şehrin bazı bölgelerinde yüksek yapılaşma ile yoğunluk ve trafik gibi sorunları arttırmaktadır. Bu farklar, İstanbul’un farklı ilçelerinde ulaşım altyapısı, sosyal hizmetlere erişim ve çevresel etki gibi alanlarda farklı planlama adımları gerektirebilir.

²⁸ Ulusal Engellilik Veri Sistemi, <https://kts2.saglik.gov.tr>

^{29,30} IPA (2021). Konut Sorunu Araştırması.

<https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/genel/konut-sorunu-arastirmasi-istanbulda-mevcut-durum-ve-oneriler>

“İstanbul İli Olası Deprem Kayıp Tahminlerinin Güncellenmesi Projesi” kapsamında, 1.107.035 adet yapı yapım yılına göre sınıflandırılmıştır. İstanbul içindeki yapılar yapım yılı ve ilçe dağılımına göre hesaplandığında, 246.047 yapının 1980 öncesi inşa edilmiş olduğu görülmektedir. 1980 öncesi inşa edilen bu yapıların çoğunlukla Fatih (31899), Kadıköy (12816), Beyoğlu (17052), Üsküdar (13864), Sarıyer (11898), Gaziosmanpaşa (12786) ve Beykoz (15981) ilçelerinde bulunduğu görülmektedir. Başakşehir (814), Esenyurt (499), Çekmeköy (529) ve Sultanbeyli (458) gibi görece yeni yapılaşan bölgelerde ise, 80 öncesi inşa edilen yapı sayılarının oldukça düşük olduğu görülmektedir (İBB, 2019). Bu eski yapılar, İstanbul’un deprem riskine karşı daha savunmasız olabilir, bu nedenle bu bölgelerde güçlendirme ve yenileme çalışmalarının önemi büyüktür. Bu dağılım, İstanbul’daki kentsel dönüşüm ve yapılaşma stratejilerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır, özellikle riskli bölgelerde yapıların güçlendirilmesi için acil önlemler alınması gerekmektedir.

İstanbul’da yaşayan çok sayıda hanenin konut ve ısınma, enerji, su gibi konut bağlantılı masraflarının harcanabilir hane halkı gelirinin %30’unun üzerinde olduğu anlaşılmaktadır³¹. Türkiye’nin Fiyat Düzey Endeksi araştırmasında ise, İstanbul tüm alt gruplarda 114.8 ile fiyatların en yüksek olduğu şehir olarak ortaya çıkmaktadır. Konut ana grubu ise, 150.01 ile tüm başlıklar arasında en pahalı harcama kalemi olarak görülmektedir. İstanbul’da yoksul hanelerin aylık gelirlerinin yarısından fazlasını gıda ve barınma gibi temel ihtiyaçlara ayırdıkları anlaşılmaktadır³². Barınma ihtiyacının karşılanmasının dışında önemli bir yatırım aracı olarak görülen gayrimenkul piyasasının koşulları, ödeme gücü olmayan alt gelir grubunun konut politikaları bakımından kapsamamasına neden olmaktadır.

Konut fiyatlarının diğer tüm harcama kalemlerinden daha yüksek olması ve gayrimenkulün yatırım aracı olarak görülmesi, alt gelir grubunun barınma hakkına erişimini zorlaştırmaktadır. Bu durum, sosyal adaletsizliği derinleştirirken, konut politikalarının daha kapsayıcı ve düşük gelirli haneleri destekleyecek şekilde yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan gerek geliştirilecek kentsel dönüşüm ve yapılaşma stratejilerinde gerekse gayrimenkul piyasası koşullarına yönelik sosyal politika ve hizmetlerde alt gelir grubu için ödenebilirlik standardının dikkate alınması ihtiyacı görünürdür.

³¹ Enstitü İstanbul (2020). Yeni Normal” Süreci Raporu: Öngörüler, Politikalar ve Öneriler Rehberi.

³² Vizyon 2050 Ofisi (2020). İstanbul Kentsel Analiz Raporu.

Ulaşım ve Hareketlilik

1970'lerden itibaren inşa edilen Boğaz köprüleri, çevre yolları, otoyollar ve havalimanları gibi büyük ölçekli ulaşım projeleri, kentin makroformu üzerinde belirleyici olmuştur. Artan nüfus ve motorlu araç sayısını dengeleyemeyen toplu taşıma altyapısı ve yürüme, bisiklet gibi aktif hareketlilik altyapıları ise kentlilerin hareketlilik ve erişim gereksinimlerini yeterince karşılayamamaktadır.

İstanbul'da yaşam kalitesini azaltan sorunların başında trafik tıkanıklığı gelmektedir. INRIX trafik tıkanıklığı göstergesine göre 2023 yılında sürücü başına yılda 91 saat kaybedilmiştir. İstanbul trafik sıkışıklığında Türkiye'de birinci sırada yer alırken, dünyada 900+ şehir arasında 6. sıradadır. İlk 5'te ise sırasıyla New York, Meksiko, Londra, Paris, Şikago yer almaktadır³³.

2022 verilerine göre İstanbul'da 1.000 kişi başına düşen otomobil sayısı (otomobil sahipliği) 200'dür. Türkiye ortalamasına bakıldığında, ortalama otomobil sahipliği değeri 216'dır. Avrupa Birliği (27) ortalamasında bu değer 641'dir³⁴.

Tablo 2'ye bakıldığında, İstanbul'da bireysel motorlu taşıtların türel dağılımdaki oranı %16'dır. Bu oran, özellikle Avrupa şehirleri ile kıyaslama yapıldığında oldukça düşük kalmaktadır ancak bu durum İstanbul'da daha bütüncül bir ulaştırma sistemi olduğu anlamına da gelmemektedir. Trafik sıkışıklığı, bireysel motorlu taşıt alternatiflerinin durumu, şehrin yerleşimi, gelir seviyesi, kalıplaşmış davranışlar, yakıt ücretleri, toplu taşıma yaygınlığı ve ücretleri vs. gibi birçok etkenin türel dağılım üzerinde etkisi vardır.

³³ Şehirlere Göre Trafikte En Çok Zaman Kaybı, <https://inrix.com/scorecard>

³⁴ İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2022). İstanbul Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı. <https://surdurulebilirulasim.istanbul/>

Tablo 2. İstanbul ve Çeşitli Kentlerde Bireysel Motorlu Taşıtların Türel Dağılımdaki Payı

Şehir	Bireysel motorlu taşıt sahipliği (adet/1000 kişi)	Bireysel motorlu taşıtların türel dağılımdaki payı (%)
İstanbul	227	16
Berlin	337	30
Kopenhag	224	26
Paris	370	25
Varşova	648	32
Helsinki	330	39
Nairobi	169	13
Pekin	500	28
Delhi	109	9
New York	450	57
Hong Kong	341	7
Amsterdam	370	20

* Kaynaklar, sayfa sonunda sunulmaktadır³⁵.

Diğer ulaşım türlerine bakıldığında ise, İstanbul'da toplu taşıma yolculuklarının ortalama %75'inin lastik tekerlekli türler (otobüs, minibüs ve dolmuş) ile yapılmakta olduğu görülmektedir. 500 km'den uzun kıyı şeridi ile İstanbul, deniz ulaşımı açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır ancak İstanbul'da deniz ulaşımının günlük toplu taşıma yolculukları içindeki payı yaklaşık %2,5 civarındadır³⁶.

35 Statista (2019). Hong Kong'da Araba Sahibi Olan Katılımcıların Payı. <https://www.statista.com/statistics/1028640/hong-kong-car-ownership-among-consumers/>
Danimarka İstatistik Kurumu, <https://www.dst.dk/en>.
Paris Şehircilik Ajansı (Apar) (2015). The evolution of car ownership between 1999 and 2015 (1999 ile 2015 arasında araba sahipliğinin evrimi). <https://www.apur.org/en/geo-data/evolution-ownership-between-1999-and-2015>
NYCEDC (2022). New Yorkers and Their Cars (New Yorklular ve Arabaları).
İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2022). İstanbul Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı. <https://surdurulebilirulasim.istanbul>
Deloitte, Deloitte Şehir Mobilite Endeksi: Amsterdam. https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4331_Deloitte-City-Mobility-Index/city-mobility-index_AMSTERDAM_FINAL.pdf
TÜİK (2021). İllere Göre Motorlu Kara Taşıtları Sayısı.

36 İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2022). İstanbul Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı. <https://surdurulebilirulasim.istanbul>

İstanbul'da yürüme durumu değerlendirildiğinde, kentin engebeli topoğrafyasına rağmen yoğun ve karma arazi kullanımı, genelde kısa sokak uzunlukları gibi morfolojik özelliklerinin yürüme açısından bazı olanaklar sunduğu anlaşılmaktadır. Ancak, yetersiz altyapı standartları, sokakların çöp kutuları, sokak lambaları, levhalar ve engellerle dolu olması, kaldırımların otomobiller ve esnaflar tarafından işgal edilmesi gibi sorunlar, genel olarak yayaların ve özellikle de engellilerin, yaşlıların ve bu grupların bakım sorumluluğunu üstlenenlerin hareketliliğini hem güvensiz hem de keyifsiz hale getirmektedir. Ayrıca kent sakinlerinin, engellilerin ya da yaşlıların erişim sorunlarına ve de yürüyüşün faydalarına ilişkin farkındalığı da oldukça düşüktür. Yürüyerek yapılan yolculukların oranı %40 gibi yüksek bir seviyede olmasına rağmen, İstanbul yayalar için yeterli ve evrensel erişilebilirlik standartlarına uygun olanaklar sunmadığı için yürünebilir ve erişilebilir bir şehir olarak değerlendirilememektedir. Bu bağlamda, İstanbul'da yaya yolculuklarına yönelik daha sistematik, evrensel erişilebilirlik standartlarına uygun ve bütüncül bir yaklaşımın gerekli olduğu açıktır.

2021 yılı itibarıyla İstanbul'da 374 km bisiklet yolu bulunmakta ve bisiklet paylaşım sistemi uygulanmaktadır. Bisiklet, ilk ve son kilometre yolculuklarında önemli bir role sahip olup, toplu taşıma duraklarını konut, iş ve eğitim alanlarına bağlamak için besleyici güzergâhlar oluşturulması gereklidir. Elektrikli bisiklet ve skuter gibi mikro hareketlilik araçları hızla popülerleşmekte ve şehirdeki payları artmaktadır. Bu gelişmeler, İstanbul'da sürdürülebilir ve entegre bir ulaşım sisteminin güçlendirilmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır³⁷.

³⁷ İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2022). İstanbul Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı. <https://surdurulebilirulasim.istanbul>

Bölüm Değerlendirmesi

İstanbul, yoğun nüfusu ve hızla büyüyen kentsel yapısıyla, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda ciddi zorluklarla karşı karşıyadır.

Kentsel eşitsizlikler, yaş, cinsiyet ve engellilik gibi farklı kesişimlerde derinleşirken, sosyo-ekonomik ve mekânsal ayrışma da şehrin genel dokusunu olumsuz etkilemektedir. Eğitim ve sağlık hizmetlerindeki kapasite ve erişim sorunları, toplumsal gelişim açısından kritik bir engel oluştururken, özellikle çocuk dostu sosyal alanların yetersizliği ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bu zorlukları pekiştirmektedir. Çocuk sağlığı ve eğitim altyapısındaki bölgesel farklılıklar, eşit fırsatlara erişimi sınırlarken, aileler üzerindeki ekonomik ve sosyal baskılar da artmaktadır. Bu durum, İstanbul'da sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kentsel politika ve hizmetlerin geliştirilmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Aşırı trafik yoğunluğu, yetersiz toplu taşıma altyapısı, plansız kentsel dönüşüm ve çevresel etkiler gibi sorunlar, şehrin yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Bu sorunlara çözüm için kapsamlı bir şehir planlaması, altyapı yatırımları ve sosyal politikaların yanı sıra yaya, bisiklet ve toplu taşıma gibi sürdürülebilir ve evrensel standartlara uygun ulaşım seçeneklerine öncelik verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, çocuk, engelli ve kadın dostu şehir uygulamaları, eşitsizliklerin azaltılması ve sosyal uyumun sağlanması için kritik bir rol oynayacaktır. İstanbul'un karşı karşıya olduğu bu çok boyutlu sorunların üstesinden gelmek, uzun vadeli ve stratejik bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Takip eden bölümde İstanbul'da yer alan 39 ilçenin birbirinden farklı özellikler gösterdiği, farklı gelişmişlik ve yaşanabilirlik düzeylerinde buldukları göz önüne alınarak bir analiz sunulacaktır. Bu analiz neticesinde ortaya çıkan ve İstanbul'un kentsel hizmet sunumu anlamında en dezavantajlı bölgelerini oluşturan ilçeler özelinde bir araştırma çalışması ortaya konacaktır.

2. İSTANBUL İLÇELERİNİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye nüfusunun yaklaşık %20'sini oluşturan İstanbul, farklı sosyo-ekonomik ve mekânsal niteliklere sahip 39 ilçeden oluşmaktadır. Türkiye'nin en gelişmiş ve yaşanabilir ilçeleri ile kent yoksulluğunun derinden hissedildiği ilçelerin ve mahallelerin bir arada yer alması sosyal ayrışmayı da derinleştirmektedir. Sosyal ve ekonomik koşullarda yaşanan değişimler, göç, enflasyon, pandemi gibi kentin iç dinamiklerinin dışında gelişen konular ise özellikle savunmasız grupların sosyal, kültürel fırsatlara ve eğitim ve sağlık fırsatlarına erişimini kısıtlamaktadır. Yerinden yönetim yapısını güçlendirmek amacıyla son yıllarda hem Türkiye genelinde hem de İstanbul özelinde ilçe temelli veriler çeşitlenmiş ve bu verileri kullanarak yapılan araştırmaların sayısı da artmıştır.

İstanbul'da yer alan 39 ilçe arasında kıyaslanabilir analizler yapılmasına olanak sağlaması nedeniyle İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE), İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler 2021 (İGE-İ), Yaşam Kalitesi Endeksi: İstanbul 2010-2015-2020 çalışmaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

1960'lı yıllardan bu yana yapılan SEGE çalışmaları ilçe, il ve bölgelerin gelişmişlik düzeylerini ve eğilimlerini tespit etmektedir. Şu ana kadar ilçe düzeyinde altı SEGE çalışması yürütülmüştür. 2022 yılına ait en güncel ilçe SEGE araştırmasında demografi, istihdam ve sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, finans, rekabetçilik, yenilikçilik ve yaşam kalitesi olmak üzere 8 başlık altında toplam 56 değişken kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler, doğum, ölüm, evlilik, göç, çalışma, kazanç, sektörel dağılım, eğitim düzeyi, sağlık imkânları, ticaret ve banka, yatırım, enerji tüketimi, patent ve marka, atık ve AVM bilgileri gibi pek çok konuyu içermektedir. Mekânın kullanımına yönelik daha fazla referans vermesi beklenen yaşam kalitesi değişkenleri başlığı altında ise, karşılaştırılabilir veri setlerinin de yarattığı kısıtlar nedeniyle erişim, yürünebilirlik, ulaşım, yeşil alan, erişilebilir kamusal alan, kültürel aktiviteler ve spor aktiviteleri gibi değişkenlere yer verilmemiştir.

İlçelerin karşılaştırıldığı bir diğer araştırma olan İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler 2021 (İGE-İ) raporu, ilçelerin kalkınma düzeyleri hakkında önemli bir referanstır. Araştırmaya temel teşkil edecek veriler Yönetişim ve Saydamlık, Sosyal Kapsama, Ekonomik Durum, Eğitim, Sağlık, Sosyal Yaşam, Çevresel Performans, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Ulaşım ve Erişilebilirlik olmak üzere 9 ana kategori altında gruplandırılmıştır. Bahsi geçen 9 kategori altında 81 değişkenden faydalanılmıştır.

Bu çalışmada SEGE'den farklı olarak sosyal değişkenlere ekonomik değişkenlerden daha fazla yer verilmektedir. Ana kategoriler altında Yönetişim, Sosyal İçerme, Sosyal Yaşam, Çevresel Performans, Ulaşım ve Erişilebilirlik ile Toplumsal Cinsiyet eşitliği başlıklarına yer verilmiştir. Ana kategorilerdeki çeşitlenme, değişkenlere de yansımıştır. Sosyal İçerme başlığı altında bireyler, çocuk, kadın, genç, engelli gibi alt kırılımlarla değerlendirilebilmiş; Sosyal Yaşam başlığı altında müze, tiyatro, kültürel alanlar ve spor alanlarının varlığı temel değişkenler olarak kullanılmıştır. Bunların yanında, Ulaşım ve Erişilebilirlik başlığı altında karayolu, toplu taşıma ve bisiklet yolları varlığı temel değişkenler olarak kullanılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığında ise kadınların eğitim, evlenme, doğurganlık ve istihdam verilerine ayrıca yer verilmiştir.

“Yaşam Kalitesi Endeksi: İstanbul 2020” çalışması ise İstanbul'daki ilçelerin yaşam kalitesi açısından dönüşümünü ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Aynı yöntem ve parametreler üzerinden gerçekleştirilen analizler 2010, 2015, 2020 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada üç temel kategori altında değişkenlere yer verilmiştir. İnsan ve Sosyal Sermaye kategorisinde, demografik yapı, sosyal hayat ve çevre, eğitim, sağlık başlıkları altında 45 değişken; Ekonomik Yapı kategorisinde ekonomik kapasite ve ticari potansiyel başlıkları altında 33 değişken ve Altyapı ile Ulaşım kategorisinde ulaşım/erişilebilirlik, altyapı başlıkları altında 16 değişken bulunmaktadır. Bu araştırma için toplamda 94 değişken kullanılmıştır.

Yaşam Kalitesi Endeksi araştırması kapsamında SEGE'de yer verilen değişkenlere oranla çok daha fazla sosyal değişkene yer verilmiş; İGE-İ ile karşılaştırıldığında ise, sosyal içerme, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi başlıklar değerlendirmeye alınmamıştır.

SEGE, İGE-İ VE Yaşam Kalitesi Endeksi olmak üzere üç ilçe analizi kapsamında da çalışmaların içerik ve ulaşmak istedikleri hedefler doğrultusunda farklı ama pek çok noktada kesişen değişkenler kullanıldığı görülmüştür. İGE-İ çalışmasını, bireylerin, çocuk, kadın, genç, engelli gibi alt kırılımlarla değerlendirilmesi, Yönetişim, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği gibi başlıklar altında değişkenlerin kullanılması gibi yönleriyle SEGE ve Yaşam Kalitesi Endeksi çalışmalarına göre daha kapsayıcı olduğu söylenebilir. Ancak farklı kapsamlarda değişkenler kullanılarak analizler gerçekleştirilse de ilçe gelişmişlik sıralamalarında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Aşağıda her bir çalışma neticesinde ortaya çıkan 8 en az gelişmiş ilçe sıralamalarına yer verilmektedir.

Tablo 3. İstanbul İlçeleri Arasında Çeşitli Araştırmalara Göre Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi En Az Olan 8 İlçe

SEGE Çalışmasına Göre Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi En Az Olan 8 İlçe		İGE-İ Çalışmasına Göre Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi En Az Olan 8 İlçe		Yaşam Kalitesi Endeksi Çalışmasına Göre Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi En Az Olan 8 İlçe	
İlçeler	İstanbul İlçeleri Arasındaki Sıralama	İlçeler	İstanbul İlçeleri Arasındaki Sıralama	İlçeler	İstanbul İlçeleri Arasındaki Sıralama
Esenler	32	Sultangazi	32	Şile	32
Silivri	33	Silivri	33	Esenyurt	33
Sancaktepe	34	Adalar	34	Bağcılar	34
Sultangazi	35	Arnavutköy	35	Gaziosmanpaşa	35
Arnavutköy	36	Esenyurt	36	Esenler	36
Çatalca	37	Çatalca	37	Sultanbeyli	37
Şile	38	Sultanbeyli	38	Sultangazi	38
Sultanbeyli	39	Şile	39	Arnavutköy	39

* Kaynaklar, sayfa sonunda sunulmaktadır³⁸.

Bu üç araştırma sonucunda ortaya çıkan sıralamalar karşılaştırıldığında ise Şekil.1.' de yer alan şema ortaya çıkmaktadır. Her üç araştırmaya göre İstanbul'un en az gelişmiş ilçeleri Arnavutköy, Sultanbeyli, Şile ve Sultangazi'dir. Bu ilçeler dışında Çatalca, Silivri, Esenler, Bağcılar, Gaziosmanpaşa, Sancaktepe, Esenyurt ve Adalar ilçeleri de kentsel hizmet sunumu açısından diğer az gelişmiş ilçeler arasında yer almaktadır.

³⁸ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022).

İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2022.

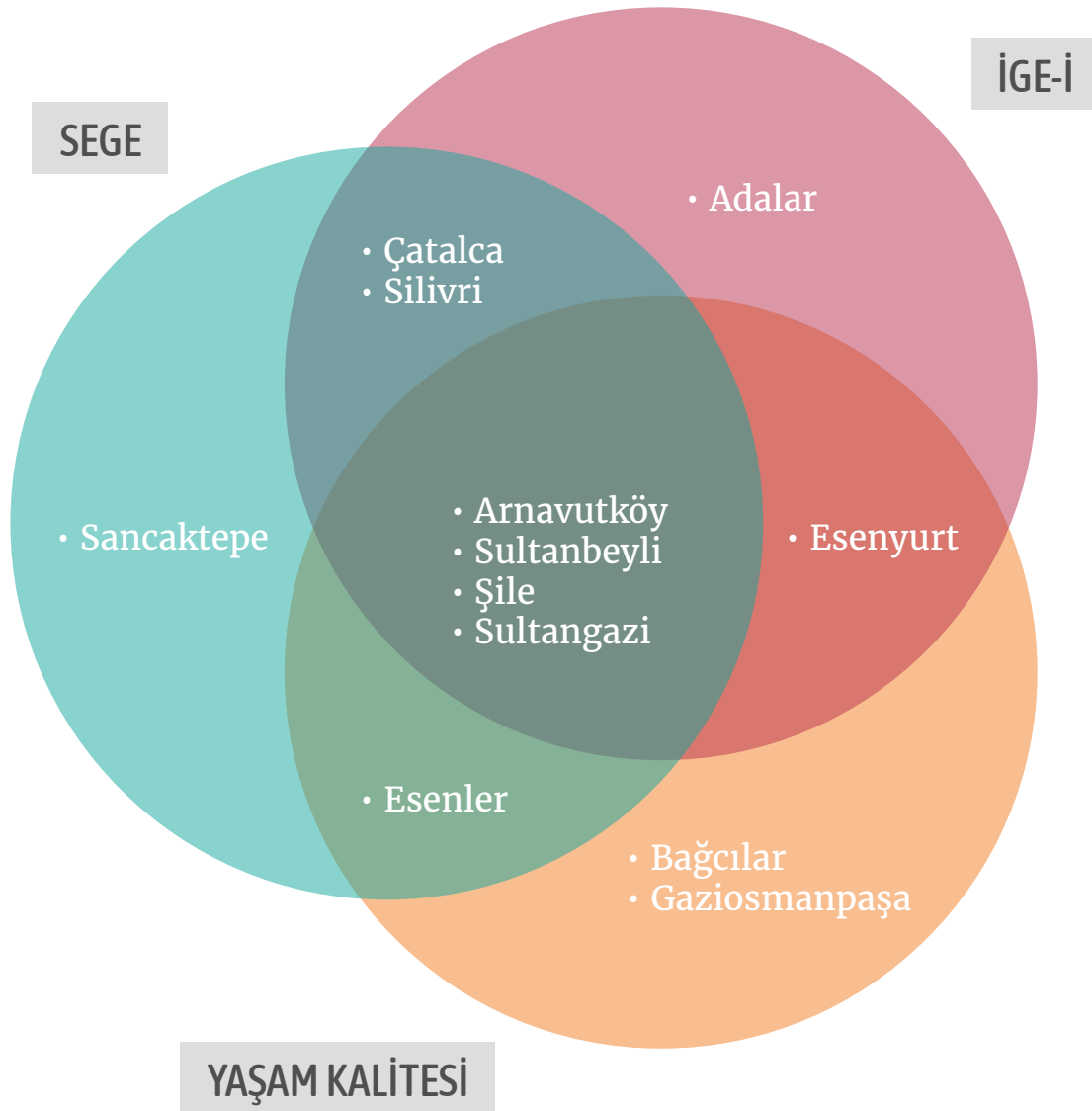
İGE-İ (2021). İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma: İlçeler.

<https://ingev.org/raporlar/IGE-Ilceler-Rapor-2021.pdf>

Şeker.M. vd (2020). Yaşam Kalitesi Endeksi: İstanbul 2020.

<https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/journal/ije/article/quality-of-life-index-istanbul-2020>

Şekil 1. Çeşitli Araştırmalara Göre İstanbul'un Dezavantajlı İlçelerinin Çakışımı

Kaynak: Şekil, yazar tarafından üretilmiştir.

Proje araştırma alanı olarak derinlemesine araştırma yapmak üzere, dezavantajlılığın farklı kademelerini ve farklı sorun alanlarını değerlendirebilmek için Arnavutköy, Sultanbeyli, Adalar ve Esenler ilçeleri seçilmiştir.

3. ADALAR, ARNAVUTKÖY, ESENLER VE SULTANBEYLİ İLÇELERİNE YÖNELİK İHTİYAÇ ANALİZİ

İhtiyaç analizini gerçekleştirmek amacıyla Adalar, Arnavutköy, Esenler ve Sultanbeyli ilçelerinde anket, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu yöntemler kullanılarak dört pilot ilçedeki sosyo-ekonomik seviye, yaşam koşulları ve katılım temelli mevcut durum ve özgünlükler ortaya konmuştur³⁹.

Niteliksel veriler, ulusal ölçekte ve İstanbul ölçeğinde faaliyet gösteren STK'lar, akademisyenler, yerel yönetim temsilcileri ile araştırma alanı olarak seçilen dört ilçede faaliyet gösteren STK'lar, kamu ve yerel yönetim temsilcileri, kanaat önderleri ile derinlemesine görüşmeler ve ilçede yaşayanlar ile odak grup görüşmeleri yoluyla toplanmıştır. Anket çalışmasında, sosyo-demografik bilgiler, konut – afet – risk, ulaşım ve erişilebilirlik, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler, güvenlik ve erişim, kent aidiyeti, sosyalleşme – yeşil alan, sivil katılım – aktif yurttaşlık ve yerel yönetimlerle ilişkiler konuları kapsamında sorulara yanıt aranmıştır. Yapılan analizler toplam 1989 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu anketlerin 493'ü Adalar, 500'ü Arnavutköy, 502'si Esenler, 494'ü Sultanbeyli ilçelerinde uygulanmıştır.

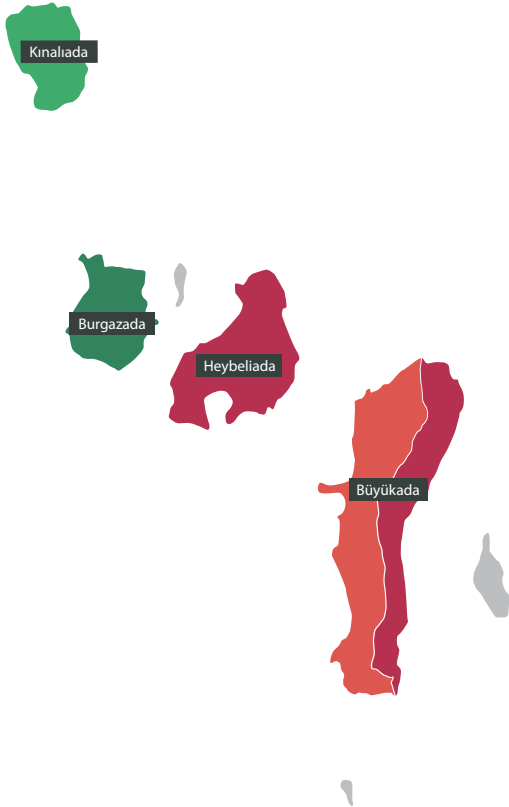
Şekil 2. Araştırmanın Gerçekleştirildiği İlçeler

Yerele yönelik politika geliştirmek üzere yapılan araştırma sonucunun kısa bir değerlendirmesi aşağıdaki bölümde sunulmaktadır.

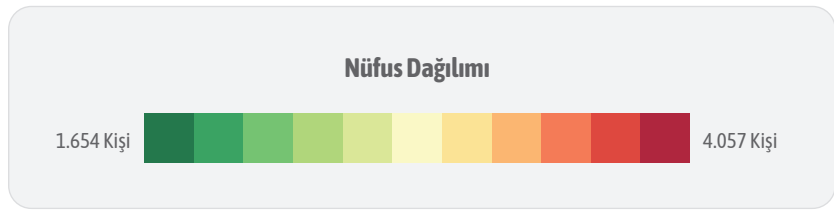
39 WRI Türkiye (2024). Adil Şehirler İçin Daha Güçlü Sivil Toplum Projesi İhtiyaç Analizi Ana Raporu.

ADALAR İLÇESİ

Toplam Nüfus	16.325
Erkek Oranı	%50,34
Kadın Oranı	%49,66
0-14 Yaş Oranı	%11
15-64 Yaş Oranı	%66
65+ Yaş Oranı	%23
Nüfus Yoğunluğu	1.484,09/Nüfus km ²

Tablo 4. Adalar İlçe Künyesi⁴⁰

Adalar'da yapılan anket sonuçları, yerleşik nüfusun sosyo-ekonomik yapısı, sosyal yaşam, ulaşım sorunları ve yerel yönetim ilişkileri hakkında çeşitli bulgular sunmaktadır. Anketlerin %47'si Büyükada'da yapılmış, geri kalanları Kınalıada, Heybeliada ve Burgazada'da gerçekleştirilmiştir.

Adalar'da erkekler arasında tam zamanlı iş gücüne katılım oranı kadınlara göre daha yüksektir. Erkekler daha çok tam zamanlı çalışırken, kadınların çalışma biçimleri daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Kadınlar arasında ev işleriyle uğraşma ile yarı zamanlı çalışma ve girişimcilik gibi yanıtlar da öne çıkmaktadır. Gerçekleştirilen anketlere göre bakım yükü sorumluluğu olduğunu söyleyenlerin oranı %34'tür. Bakmakla yükümlü olunan grubu, %33 ile 18 yaşından küçük çocuklar oluşturmaktadır. Bu oran yaşlı hane üyeleri için %1'dir. Bakım yükünü üstlenen kişilerin genellikle kadınlar olduğu düşünüldüğünde, kadınların iş hayatı içerisinde daha aktif olmaması bu konu ile ilişkilendirilebilir.

40 <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/istanbul/adalar/demografi>

Meslek edinme/öğrenme amacı ile, kurs, staj veya sertifika programlarına katılmış olanların oranı %10'dur. Katılım oranları, cinsiyet, yaş grubu, ebeveynlik durumu ve eğitim durumu gibi kırımlarda incelendiğinde ise mesleki eğitime katılımın 18-29 yaş grubunda %24 ve kadınlar için %12 olarak daha yaygın olduğu söylenebilir. Anket yapılan kadınların %31'i ise mesleki kursların geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Meslek edinme/öğrenme kurslarından ebeveynlerin ve ortaokul ve altı eğitim seviyesine sahip olanların daha az yararlandığı görülmektedir.

Katılımcıların %47'si pahalılığın Adalar'da önemli bir sorun olduğunu ifade etmektedir. Ankete cevap verenlerin %69'u gelirlerinin giderleriyle eşit seviyede olduğunu belirtmiştir. Gelirinin giderini karşılamadığını, diğer bir ifade ile ekonomik darboğazda olduğunu ifaden eden katılımcı oranı ise %11'dir. Barınma giderleri açısından, %3 oranında katılımcı, barınma giderlerinin hane gelirlerinin yarısından fazlasını, %27 oranında katılımcı, barınma giderlerinin gelirlerinin yarısını oluşturduğunu, %42'lik bir kesim ise giderlerinin hane gelirinin üçte birine denk geldiğini belirtmiştir. Dolayısıyla katılımcıların önemli bir kısmı için barınma masraflarının bütçelerinde önemli bir yer tuttuğu, barınma yükünün yüksek olduğu söylenebilir.

İstanbul'da yükselen kiralar yaşam maliyetini artırırken ev sahipliği, yükselen yaşam maliyetine dayanıklılığı artırmada önemli faktörlerden biridir. Adalar'da ev sahipliği ve barınma giderlerine bakıldığında, katılımcıların %57'sinin ikamet ettikleri konutun sahibi olduğu, %39'unun ise kiracı olduğu görülmektedir. Yaş ilerledikçe kendi evinde oturanların oranı da yükselmektedir. 50-65 yaş grubunda bu oran %82'dir. Cinsiyet kırılımında bakıldığında ise ev sahipliği oranlarının benzer olduğu görülmüştür. Ancak hem gençlerin hem kadınların ev sahibi olma oranlarının evlilik yoluyla ya da aile üyeleri üzerinden gerçekleşip gerçekleşmediği önemli bir soru olarak ele alınmalıdır. Özellikle 50-65 yaş grubunda artan ev sahipliği oranı ise ekonomik olarak daha kırılgan olabilecek yaşlı nüfusun ekonomik güvenceleri için önemli bir avantaj konumundadır.

Katılımcıların %53'ünün yaşadığı evlerin büyük bir kısmı 0-24 yaş aralığındadır. Katılımcıların evlerinin depreme dayanıklılığı konusundaki görüşleri incelendiğinde, %55'inin test yapılmamış olmasına rağmen evlerinin dayanıklı olduğuna inandıkları görülmektedir. Test yaptırıp evinin dayanıksız olduğunu öğrenenlerin oranı %13, test yaptırmamış ancak dayanıksız olduğunu düşünenlerin oranı ise %11'dir. Bu verilerden imar sorunu nedeniyle deprem hazırlıklarının eksik kaldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların %35'i deprem konusunda hazırlık, bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin yeterli olmadığını düşünmektedir. Ayrıca, afet sonrasında güvenli bölgelere erişim konusunda bilgi eksikliği olduğu görülmüştür. Kadınların %47'si afet sonrası kullanabileceği toplanma alanlarının yerini bilmediğini söylerken, erkeklerde bu oran %31'dir. Bu fark, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin afet hazırlığı konusundaki yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir.

Adalar'ın en önemli sorunu olarak ortaya çıkan ulaşım konusunda ise, ilçenin coğrafi koşulları belirleyicidir. Ana kara ile bağlantısı deniz yolu ile sağlanan Adalar'da vapur, ana karaya ulaşmada tek seçenek konumundadır. Bunun yanında Adalıların ana karaya ulaştıktan sonra ve adada yürüme, bisiklet/elektrikli bisiklet kullanımını tercih ettikleri görülmektedir.

Adalar'daki ulaşım gündemine ilişkin tartışma, faytonların kaldırılması, elektrikli araçların kullanıma konmasının ve son olarak da "azmanbüs" olarak kamuoyunda gündeme gelen otobüslerin kullanılmaya başlamasının ardından canlı şekilde sürmektedir. Görüşmelerde elde edilen bulgulara göre konuya yaklaşımın ihtiyaçlar etrafında farklılaştığı gözlemlenmiştir. Odak grup görüşmesinde otobüslerin Büyükkada sokaklarına uygun bir yapıda olmadığı söylene de hasta ve yaşlıların hareketliliğini kolaylaştırması, Adalılara özel avantajlar sağlaması ve +65 yaş grubuna ücretsiz şekilde hizmet verilmesi olumlu karşılanmaktadır. Olumsuz yaklaşımın temelindeki kaygılar ise Ada'nın kentleşeceği ve değerlerini koruyamayacağı etrafında yoğunlaşmaktadır.

Tüm yaş grupları, cinsiyet ve eğitim durumunu kapsayan genel değerlendirmeye göre ise toplu taşıma pahalı ve yetersiz bulunmaktadır. Yaşlı ve engelliler özelinde en büyük eksiklikler, toplu taşıma taşıtlarına erişim ve kullanım konusunda ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn olanlar ve kadınlar, durak ve istasyon sayısının yeterliliği konusunda en düşük puanlamayı yapan grubu oluşturmaktadır. İlçede bisikletlerin genel olarak hırsızlığa karşı güvende olduğu düşünülmekte ve yaşanan çevrede bisiklet ve skuter kullanılabilirdiği ifade edilmektedir.

Adalar'daki yaya hareketliliğinin özellikle parklar ve yeşil alanlar ile iş yerleri etrafında yoğunlaştığı görülmüştür. İlçede estetik, erişilebilirlik, yeterlilik, konfor ve güvenlik kriterlerine göre de ilçenin yürünebilir olduğu görüşü hakimdir. Ancak kaldırım ve yolların bakımsız olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kaldırım ve yaya yollarının yaşlı ve engellilerin ihtiyaçlarına uygun olmaması, rehabilitasyon hizmetleri ile park ve açık alanların erişilebilirliği ve güvenliği de yaşlılar ve engelliler için önemli sorun alanları olarak dikkat çekmektedir. Aynı zamanda çocukların dışarıda vakit geçirebileceği park ve oyun alanlarında güvenlik ve erişilebilirlik sorunları da dikkat çekmektedir. Bunun yanında özellikle turistler için gerekli yönlendirmelerin eksik olduğu gözlemlenmiştir.

Adalar'da kültürel, sanatsal faaliyetlerin yeterince olmadığı, olanların da yazın gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bunun nedenleri arasında Adalar'ın ihtiyaçlarının turizm odaklı olarak tasarlandığı, Adalar'da yaşayan yerleşik nüfusun ihtiyaçlarının bu tasarıma dahil edilmediği belirtilmektedir.

Odak grup ve derinlemesine görüşmelerde, gençlerin Adalar'da sosyalleşme imkânlarının oldukça kısıtlı olduğu, olanların yaz turizmine yönelik olduğu ifade edilmektedir. Gençlerin İstanbul'daki akranlarına kıyasla sosyal olanaklar açısından dezavantajlı durumda oldukları, birçok etkinlikten mahrum kaldıkları ifade edilmiştir. Büyükada'da yakın zamanda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan kültür merkezi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilse de diğer adalarda benzer yapıların olmamasının gençler için sınırlı sosyal olanaklar yarattığı, Büyükada dışındaki adalarda yaşayan gençlerin sosyal ve kültürel etkinliklere erişiminin daha da zor olduğu belirtilmiştir. Adalar'da, imkânım olsa başka bir ilçede yaşamak isterim diyenlerin %41'ini 18-29 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu durum gençlerin adalarda sosyalleşme olanağı bulamamasının yanında gençler için istihdam olanaklarının sınırlılığı ile de açıklanabilir. Sosyal ve kültürel etkinliklerin eksik bulunması çocukların sosyal gelişimleri için olduğu kadar çocukların bakımında sorumluluk üstlenenlerin -genellikle kadınlar- kamusal yaşama ve istihdama katılımları açısından da önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Ankete katılan kadınlar da %28 oranla sosyal ve kültürel etkinliklerin kadınlara yönelik geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bunun yanında kadınlar, ilçede en önemli eksikliklerden birinin %49 oranla şiddetle karşılaşan kadınlara yönelik hukuki ve sosyal destekler olduğunu belirtmektedir.

Adalıların yerel yönetimin hizmet kapasitesinin arttırılması gerektiği konusundaki tespitlerine belediyenin nüfusa bağlı olarak aldığı bütçenin yetersiz olduğu konusundaki yüksek farkındalık eşlik etmektedir. Dolayısıyla bütçenin kış nüfusuna değil Adalar'ın özel ihtiyaçlarına göre belirlenmesi, İBB ve bakanlıkların hizmet sağlamak konusunda daha büyük roller üstlenmesi gerekliliği ifade edilmektedir. Nüfus yoğunluğu temelli planlamadan kaynaklı olarak yeterli itfaiye hizmetine sahip olmayan Adalar'da orman varlıkları ve eski evlerin daimî bir yangın tedbiri konusunda hazırlıksız olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında yine benzer şekilde atık yönetimi ve su gibi temel ihtiyaçların hafta sonları ile yaz aylarında Adalar'ın çektiği turist miktarına bağlı olarak daha büyük bir sorun haline geldiği, Adalar'ın turizm potansiyellerine uygun bir altyapıya sahip olmadığı ifade edilmektedir. Sahil/plaj kirliliği ve gürültü kirliliği ise bahsedilen diğer olumsuz konulardır.

Dikkat çeken bir diğer konu ise özellikle geçmişte Adalar'da önemli bir rol oynayan tarımsal faaliyetlerdir. Katılımcılar tarafından özellikle Burgazada'da iki büyük bostanın varlığı ve Büyükada'da çiçekçilik yapıldığı dönemler hatırlatılmış; günümüzde Heybeliada'da bir arıcılık faaliyetinin başladığı belirtilmiştir. Adalar'ın tarım ve yerel üretim açısından zengin bir potansiyele sahip olduğu ve tekrar canlandırılabilceği düşünülmektedir.

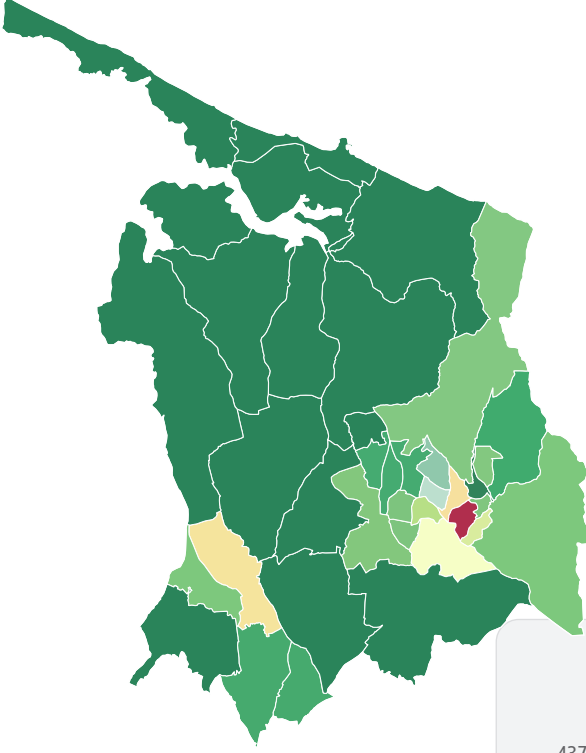
Eğitim konusunda ise temel sorun, öğrenci nüfusunun azlığının dezavantaja dönüşmesi olarak ifade edilmiştir. Çocukların eğitim hizmetlerine erişimleri yetersiz bulunmaktadır. Eğitim hizmetlerine erişimin yanında aynı zamanda kreş ve anaokullarının sayısının yetersiz ve nitelik bakımından eksik olduğu fikri öne çıkmaktadır. Lise öğrencileri eğitim için “Okul Adası” olarak anılan Heybeliada’ya ya da ana karaya gitmek zorundadır. Heybeliada’da ilkokul ve ortaokul düzeyinde ise birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilmektedir. Adalara atanan öğretmen gibi kamu görevlilerinin yaşadığı ulaşım zorluğu, kış aylarında yaşamın durağanlaşması ve Adalar’da barınmanın hem pahalı hem de konut arzının yetersiz olması gibi sebepler çalışanlar için motivasyon kaybına sebep olmakta, bu durum, öğrencilerin sıkça öğretmen değişikliği yaşamaları ile sonuçlanmaktadır.

Adalar ilçesi eğitimde olduğu gibi sağlık konusunda da coğrafi niteliklerinden dolayı dezavantajlı konumdadır. Büyükkada’da Kartal Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nin bir biriminin bulunması avantaj olarak değerlendirilse de diğer adalarda sadece aile sağlığı merkezi ve 112 acil servis hizmeti bulunmaktadır. Özellikle gece saatlerinde sağlık hizmetlerinin yetersizliği, önemli bir sorun olarak ifade edilmiştir. Gece acil durumlarda müdahale edebilecek doktor bulunmaması Adalar’da yaşayanlar arasında bir tedirginlik kaynağıdır. Ameliyat, uzman hekime erişimde kısıtlılık, doğum, acil müdahale ve çeşitli tetkikler gibi konularda ana karaya bağımlı olmak Adalılarca olumsuz bir durum olarak ifade edilmektedir. Çocukların sağlık hizmetlerine erişimleri de kısıtlıdır. Kadınlar da %49 oranla ilçede kadın sağlığı merkezi konusunda eksiklik olduğunu ifade etmektedir.

Adalar Belediyesi’nin farklı pek çok adayı barındırmasına karşın Büyükkada merkezli bir idare yapısına sahip olması, adalar arasındaki hizmet ve imkanların eşitsiz olmasıyla sonuçlanmaktadır. Büyükkada’nın diğer Adalar’ın merkezi, dolayısıyla hizmetlere erişimde daha avantajlı olduğu ifade edilirken, Heybeliada’nın eğitim konusunda öne çıktığı görülmektedir. Burgazada’nın daha yaşanılabilir bir ada olduğu görüşüne ek olarak Kınalıada’nın kışın yaşaması en zor ada olduğu belirtilmiştir. Adalar arasındaki eşitsizliklerde nüfus yoğunluğu, nüfusa bağlı bütçe sorunu, yerel yönetime erişim veya coğrafi konum gibi karmaşık etkenlerin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

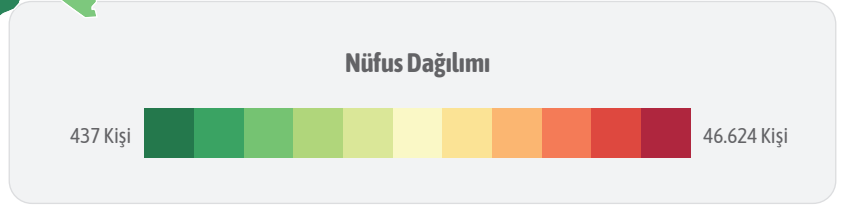

ARNAVUTKÖY İLÇESİ

Toplam Nüfus	336.062
Erkek Oranı	%51
Kadın Oranı	%49
0-14 Yaş Oranı	%27
15-64 Yaş Oranı	%68
65+ Yaş Oranı	%5
Nüfus Yoğunluğu	732,16/Nüfus km ²

Tablo 5. Arnavutköy İlçe Künyesi⁴¹

Arnavutköy’de yapılan analiz sonuçları, yerleşik nüfusun sosyo-ekonomik yapısı, sosyal yaşam, ulaşım sorunları ve yerel yönetim ilişkileri hakkında çeşitli bulgular sunmaktadır.

Arnavutköy’de erkeklerin iş gücüne daha yüksek oranda katıldıkları ve kadınların büyük bir kısmının gelir getirici bir işte çalışmayıp ev işleriyle uğraştıkları görülmüştür. İlçede erkeklerin %63’ü, kadınların %47’si tam zamanlı-ücretli olarak çalışmaktadır. Çalışanlar arasında iş güvencesinin az olduğu, düşük ücretli, kayıt dışı çalışmanın genel görünüm olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında ilçede meslek edindirme amaçlı kurs, staj veya sertifika programlarına katılım oranı oldukça düşüktür. İş gücüne katılım ya da kariyer değiştirme gibi nedenlerle genç ve orta yaş grubunda mesleki beceri geliştirme ihtiyacının daha yüksek olabileceği görülmüştür. Odak grup görüşmelerinde yer alan ilçe sakini çalışmayan kadınlar ve çocuk sahibi kadınlar, meslek edindirme kurslarının kendileri için çok ilgi çekici olduğunu, çalışarak eve katkı sağlamak istediklerini ancak, kurslarda beceri kazandıktan sonra finansman ya da pazarlama araçlarına sahip olamadıkları için “sertifikalarını alıp eve döndüklerini” ifade etmişlerdir.

⁴¹ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/istanbul/arnavutkoy/demografi>

Arnavutköy’de yapılan anket ve görüşme sonuçlarına göre hanelerin 3’te 1’i mali sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların yarısı ise gelir ve giderlerinin eşit olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, katılımcıların yarıdan fazlasının geçimlerini sağlarken herhangi bir birikim yapamadıklarını veya temel ihtiyaçları dışında bir harcama yapamadıklarını göstermektedir. Yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde ise, 50-65 yaş grubunda gelirin giderden az olduğunu belirtenlerin oranı %48’dir. Dolayısıyla çalışabilir yaş grubunda yer alan bu grubun çalışan yoksullar içinde yer aldığı söylenebilir.

Barınma giderleri açısından bakıldığında ise, %30 oranında katılımcı gelirlerinin yarısının barınma için harcandığını belirtmiştir. Kısacası kirada yaşayanlar, gelirlerinin büyük kısmını barınmaya harcayan önemli bir grubu oluşturmaktadır. Bunun yanında, ilçede yüksek bir konut sahipliği oranı vardır. Katılımcıların %63’ü kendi evlerinde oturduklarını belirtmiştir.

İlçede deprem riski yüksek algılanmaktadır. Konutların eski ve güvensiz olduğu görüşmelerde açıkça dile getirilmiştir. İlçenin zeminine güvenildiği ancak kaçak yapılarla ilgili ilçe bazında sorunlar olduğu, düşük gelir grubunda yer alan ailelerin bu riske rağmen konutlarında yaşamak konusunda kendilerini çaresiz hissettikleri ifade edilmiştir. Bu konuda eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin yetersiz olduğu görüşü baskındır. Bunun dışında, altyapı konusunda sıklıkla dile getirilen konu su taşkınlarıdır. Yol, internet ve elektrik altyapısı ile ilgili zayıflıklar da çözüm bulunması gereken sorunlar arasında ifade edilmiştir.

İlçenin en önemli sorunları arasında ulaşım ve ulaşım bağlantılı konular ön plandadır. Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde komşu ilçelerle ulaşım bağlantılarının eksik olduğu söylenmiş, bu durumun Arnavutköy’ü ulaşım bakımından dezavantajlı konuma düşürdüğü ifade edilmiştir. İlçeye yeni açılan metronun varlığı olumlu olarak değerlendirilmektedir ancak bu metronun komşu ilçelere bağlanmaması nedeniyle yetersiz olduğu da ifade edilmiştir. Toplu taşıma olanakları açısından genel bir memnuniyet olsa da ulaşım maliyetinin bir yük olduğu da görülmektedir. “Toplu taşıma uygun fiyatlıdır” görüşüne katılanların oranı %21’dir. İlçenin yürünebilirliği değerlendirildiğinde ise katılımcıların yürüyerek gittiği en uzak mesafelerin başında parklar/yeşil alanlar ve sağlık kuruluşu gelmektedir. %41 oranı ile ilçede yaşlı ve engellilerin eksik bırakılan veya geliştirilmesi gereken ihtiyaçlarının başında ihtiyaçlara uygun kaldırım ve yaya yolları gelmektedir. Bu durum aslında tüm kentsel kullanım ve hizmetlere erişim konusunda engel teşkil etmektedir. Toplu taşıma araçları kullanımı ve erişilebilirliği ve kamu binaları kullanımı ve erişilebilirliği de yaklaşık %40 oranla geliştirilmesi gereken ihtiyaçlar arasında sıralanmıştır. Yaşlı ve engelli bireylerin ihtiyaçları hakkında bir farkındalık eksikliği olduğu da gözlemlenmiştir.

Altyapı ve kent temizliği de sıralanan sorunlar arasında yer almıştır. İlçe yüz ölçümü geniş ve dağınık bir yapıya sahiptir. Çeper mahallelerde hayvancılık, küçük çaplı tarım ve seracılık faaliyetleri devam etmektedir. Sahada yapılan ziyaretler sırasında ilçe merkezinde olmasa bile çeper bölgelerde üretim ve tüketim faaliyetlerinin farklılaşmasından kaynaklanabilecek çevre kirliliğine dair işaretler görülmüştür. Dolayısıyla ilçe, hizmetlerin merkez ve çeperler arasında adil dağılmaması riskini taşımaktadır. İlçe merkezi ile mahalleler arasındaki fark hem yüzölçümünün genişliği hem de sosyal ekonomik farklılaşma dolayısıyla oldukça büyüktür.

Sosyal olanakların eksik olması, dile getirilen bir diğer sorun alanıdır. Sosyalleşmek için en çok tercih edilen alanlar %76 oranla kafeler ve restoranlar olarak belirtilmiştir. Bu kullanımı sırasıyla, alışveriş merkezleri, yeşil alanlar ve ormanlar takip etmektedir. Denize kıyısı olmasına rağmen ilçede plaj kullanımının çok düşük olması ise göze çarpan önemli bir noktadır. Farklı hemşehri gruplarının ilçede varlıklarını güçlü bir kültürel bağ ile sürdürdüğü, bu gruplar arasında uyum çok yüksek olmasa da kendi içlerinde bir uyum temeli oluşturduğu anlaşılmıştır. Hemşehri derneklerinin sosyalleşme ve dayanışma etkinliklerinde öne çıktığı görülmüştür.

İlçeye yönelik niteliksel değerlendirmelerde güvenlik konusunda ciddi endişeler olduğu açık şekilde ifade edilmiştir. Çocukların güvenli ve erişilebilir alanlara sahip olamaması, bu güvenlik endişesinin daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Güvenli ve erişilebilir oyun alanları, eğitim kurumlarına erişim, nitelikli kreşler/anaokulları ve çocukların ihtiyaçlarına uygun yaya yolları, ilçede çocukların eksik bırakılan ve geliştirilmesi gereken ihtiyaçları arasında öne çıkan başlıklar arasındadır. Karanlık yollar ve güvenlik konusunda yeterli olmayan parklar güvenlik endişelerinin arasında sayılmıştır. Sosyal dokunun şiddetle iç içe olduğunu ifade eden katılımcılar, ilçede sık sık gerginlik yaşandığını belirtmiştir. Güvenlik konusundaki genel algı “burada her an her şey olabilir” şeklinde ifade edilmiştir. İlçenin genel anlamda güvenli olmadığını ve şiddetin yaygın olduğunu ifade eden görüşmecilerin bir kısmı bu durumun çocuklara yansımalarını belirtmiştir. Çocuklar arasında şiddet ve akran zorbalığının olduğu eğitimci ve veli görüşmeciler tarafından ifade edilmiştir. İlçede genç ve çocukların sosyalleşmelerine uygun donatı ve alanlar konusundaki eksiklerin özellikle kadınların bu konudaki kaygılarını daha da arttırdığı söylenebilir.

Aile içi şiddetin yaygın olduğu bulgusu ise kadınlara yönelik şiddetin varlığını göstermektedir. Görüşmelere katılan kadınlar, şiddet gören kadınların ekonomik özgürlüklere sahip olmadığı için şiddet karşısında adım atamadığını ifade etmiştir. Bir başka bulgu da kadınların şiddet görmeleri durumunda destek almak için polis dışında herhangi bir mekanizmayı bilmemeleri ve nereye başvuracakları konusunda farkındalıklarının olmamasıdır.

İlçede sağlık konusuna bakıldığında ise katılımcıların %78'inin ilçe sınırları içerisinde devlet tarafından sunulan sağlık hizmetlerinden yararlandığını belirttiği görülmektedir. Yaşlı ve çocuklara yönelik bakım hizmetlerinin “kullanılmıyor” yanıtında yüksek oranlarda yoğunlaşma, kadınların bakım yükünün yüksek olduğu anlamına gelebilir. Bir diğer önemli sorun ise kadın sağlığı merkezlerine duyulan ihtiyaçtır.

Nitel bulgulardan elde edilen veriye göre okullarda sınıf mevcudu yüksektir. Özellikle ortaokul ve lise düzeyinde kapasite yetersizlikleri öne çıkmaktadır. Kreş sayısı çok sınırlıdır. Kamuya ait kreşe büyük talep bulunmakla birlikte yeterli kontenjan olmamasından dolayı hizmet de yetersiz kalmaktadır. İlçede eğitime bakış açısı pozitif değildir. “Okuyarak bir şey olunamıyor” algısı, ilçedeki dezavantajlı yaşam koşulları ile birleştiğinde eğitime daha az önem veren bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanında çocukların eğitime erişimde yaşadıkları sorunların bir kısmını çocuk yoksulluğu oluşturmaktadır. Ekonomik şartlardan dolayı okulda yemek yiyemeyen çocukların varlığı hem ilçe sakinleri hem de eğitimciler tarafından önemli bir sorun olarak ortaya konmuştur.

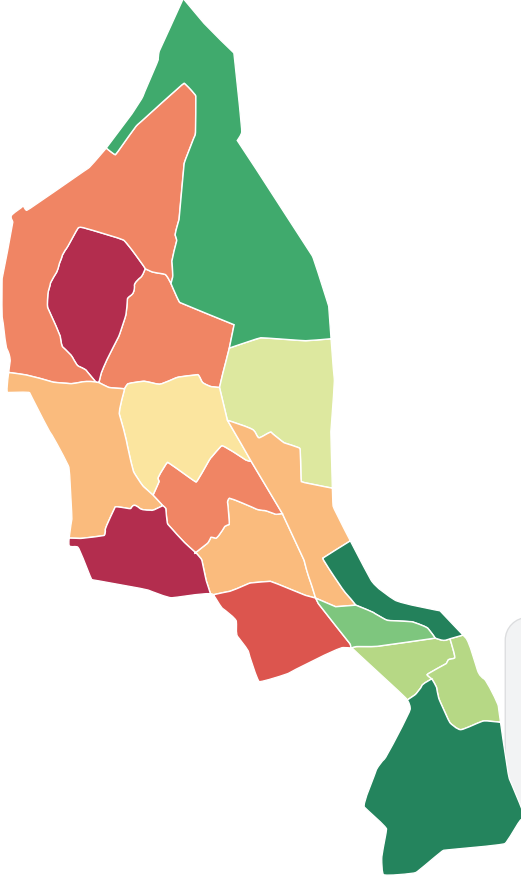
Lise öğrencilerinin eğitime devam etme yönünde güçlü istekleri olmadığı anlaşılmıştır. Lise çağındaki öğrencilerde okul terkleri, açıktan lise okuma gibi sorunlar göze çarpmaktadır. Açıktan liseye geçen çocuklar tekstil gibi sektörlerde çalışmaya başlamaktadır. İlçede uyuşturucu kullanımı konusunda sorunlar olduğu, gençlerin uyuşturucuya erişiminin kolay olduğu belirtilmiştir. Bu durum da okul terklerinde etken olabileceği düşünülmektedir. Ancak bu konuda önlemler alındığı ve bu sorunların eskiye nazaran iyi olduğu ifade edilmiştir.

Paydaş görüşmelerinde, derinlemesine görüşmelerde ve ilçe sakinleriyle yapılan odak grup görüşmesinde ortaya çıkan bir başka bulgu da ilçede okur yazarlığı olmayan kadınların var olduğu yönündedir. Okur yazarlığı olmayan kadınların yaş ortalamasının çok yüksek olmadığı belirtilmiştir. Okur yazar olmayan kadınlar arasında ana dili Türkçe olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve olmayan kadınlar ile eğitime erişememiş kadınlar bulunmaktadır.

Erkekler, gençler ve daha yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılarda sosyalleşme amacıyla başka ilçelere gitme eğilimi daha yüksektir. Sosyalleşmek için görece daha az ilçe değiştiren grup ise kadınlar ve 30-49 yaş aralığındaki bireylerdir. Bu durumun toplumsal normlar ve yerleşik sosyal çevre gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanması muhtemeldir. Kadınlar sosyal ve kültürel etkinliklerin ilçede eksik bırakıldığını düşünmektedir. Bu durum kadınların toplumsal hayatta daha az yer almasına ve sosyal izolasyonla karşı karşıya kaldığına işaret edebilir. Bunun yanında, saha ziyaretindeki gözlemler kadınların yalnız, arkadaşları ya da çocukları ile belediye tesislerinde güvenle vakit geçirebildikleri yönündedir.

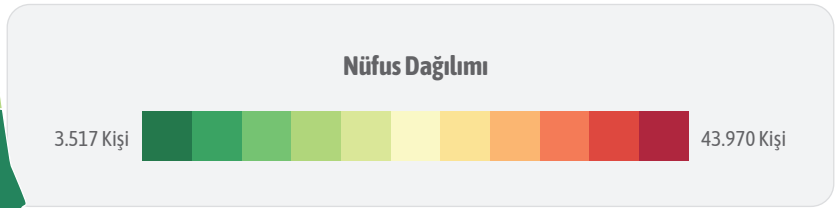

📍 ESENLER İLÇESİ

Toplam Nüfus	427.901
Erkek Oranı	%51
Kadın Oranı	%49
0-14 Yaş Oranı	%22
15-64 Yaş Oranı	%73
65+ Yaş Oranı	%5
Nüfus Yoğunluğu	13.371,91/Nüfus km²

Tablo 6. Esenler İlçe Künyesi⁴²

Esenler’de yapılan araştırma sonuçları, yerleşik nüfusun sosyo-ekonomik yapısı, sosyal yaşam, ulaşım sorunları ve yerel yönetim ilişkileri hakkında çeşitli bulgular sunmaktadır.

Esenler’de yaşlı nüfusun azlığı ve çok çocuklu aile yapısının yaygınlığı, bölgenin demografik karakterini belirleyen temel özellikler olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle Esenler’in “genç” bir ilçe profiline sahip olduğu söylenebilir.

Esenler’de kayıt dışı ekonominin, özellikle tekstil sektörü üzerinden, oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Bu yapı bir yandan kayıt dışı ekonomi üzerinden ciddi bir ekonomik aktivite yaratırken, diğer yandan sosyal güvence ve iş güvenliği açısından riskler barındırmaktadır. Yapılan anket ve görüşmelerden, özellikle göçmen iş gücünün bu sistemin sürdürülebilirliğinde kritik bir rol oynadığı anlaşılmıştır. Bu durum, bölgedeki ekonomik canlılığı desteklerken, aynı zamanda işçi hakları ve çalışma koşulları açısından önemli sorunları da beraberinde getirmiştir.

⁴² <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/istanbul/esenler/demografi>

İlçenin gelir gider dengesine bakıldığında, anket katılımcılarının yaklaşık yarısı gelirlerinin giderleriyle eşit seviyede olduğunu belirtmiştir. Gelirinin giderini karşılamadığını ifaden eden oran ise katılımcıların üçte biridir. Anket katılımcılarının %38'i barınma giderlerinin gelirlerinin yarısını oluşturduğunu, %33'lük bir kesim ise giderlerinin hane gelirinin üçte birine denk geldiğini belirtmiştir. Esenler'de barınma giderinin aylık hane geliri içindeki payı, barınma yüküne ve yoksulluk riskine işaret etmektedir.

Ulaşım kolaylığının, ilçenin diğer sorunlarına rağmen insanları bölgeye bağlayan önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında, nüfus yoğunluğu, yapı yoğunluğu ve araç yoğunluğu ilçenin gündem konuları arasında yer almaktadır. İlçeye mültecilerin yoğun göçü, nüfusun artışı ve buna bağlı olarak araç sahipliğinin artması ise katılımcıların en fazla sorun olarak gördüğü otopark sorununu ortaya çıkarmaktadır. Yapılan görüşmelerden, özellikle otopark sorununun yaya ulaşımını ve erişimini doğrudan etkilediği, engelli erişimi için yapılan düzenlemelerin pratikte işlevsiz kaldığı ve plansız şehirleşmenin yaya dostu bir çevre oluşumunu engellediği anlaşılmaktadır. Bu sorunlar, ilçenin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Plansız kentleşme, yetersiz altyapı ve kentsel dönüşüm de sorun alanları arasında yer almaktadır. Esenler'de deprem en büyük risk olarak algılanmaktadır. İlçe sakinlerinin toplanma alanlarının yetersizliği ve bilgilendirme eksikliğine dair değerlendirmeleri olası bir afet durumunda ilçenin ciddi sorunlar yaşayabileceğine işaret etmektedir. Kentsel dönüşüm çalışmalarının varlığına rağmen, yapı kalitesi ve planlama konusundaki temel sorunların çözülememiş olması ilçe sakinlerinde endişe yaratmaktadır. Bunun yanında, kentsel dönüşüm maliyetlerini karşılayamayan Esenler sakinlerinin ilçeden ayrıldığı örnekler mevcuttur.

İlçe sınırları içerisinde en çok faydalanılan hizmetler sırasıyla sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve kültür, sanat ve spor faaliyetleridir. Yerel yönetim tarafından sağlanan faaliyetlere katılımın en yüksek olduğu hizmet ise kültür, sanat ve spor faaliyetleridir. Esenler'de yaşayan ve/veya çalışan katılımcıların %91'i ilçe sınırları içerisinde devlet tarafından sağlanan sağlık hizmetlerinden faydalandığını ifade etmiştir.

Esenler'de eğitim kalitesi ve algısı, ilçenin en önemli sorunlarından bir diğeri olarak öne çıkmaktadır. Eğitim, anaokulu/kreş erişiminde yüksek oranlarda erişim sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık yarısının, okul ve diğer kurs/eğitim kurumlarına erişimi ve nitelikli, yeterli sayıda kreş/anaokulunu varlığını bir ihtiyaç olarak ifade etmesi, çocukların eğitim imkanlarına ulaşımının iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bunun yanında, ilçedeki devlet okullarında 50-55 kişilik sınıf mevcutları, eğitim kalitesini doğrudan etkilerken, veliler çocuklarının daha iyi eğitim alabilmesi için başka ilçelere taşınmayı ya da çocuklarını uzak mesafelerdeki okullara/kurslara göndermeyi tercih etmektedir. Bunun yanında ailelerin özellikle gençlik çağındaki çocuklarının Esenler'de sosyalleşmesinden kaygı duyduğu yapılan derinlemesine görüşmelerde ortaya çıkan bulgulardan biridir.

Esenler’de yaşlı ve engelli vatandaşlar, kentsel altyapı eksiklikleri nedeniyle ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Park ve açık alanların yetersizliği, kaldırım ve yaya yollarının yaşlı ve engellilerin ihtiyaçlarına uygun olmaması gibi kentsel tasarımdaki eksiklikler yaşlı ve engellilerin günlük yaşamlarını zorlaştıran faktörlerdendir. Bunun yanında ilçedeki rehabilitasyon merkezlerinin fiziksel şartlarının yetersizliği, özellikle engelli vatandaşların eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerine erişimini kısıtlamaktadır.

Esenler’de kadınların sosyal yaşamı ve toplumsal katılımı sınırlıdır. İlçedeki sosyal alanların yetersizliği ve kadınların sosyalleşmesine uygun mekanların azlığı, kadınların yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Anket sonuçlarına göre kadınlar ilçede en önemli eksikliğin parklar ve açık alanlara erişim ve güvenlik olduğu görüşündedir. Kamusal alanlarda güvenlik kaygısı yalnızca kadınlar için değil çocuklar için de öne çıkan başlıca konudur. Çocukların ihtiyaçlarına yönelik yanıtların %60’ı en büyük eksikliğin güvenli parklar ve oyun alanlarına erişim sorunu olduğuna işaret etmektedir. Diğer öne çıkan eksiklikler ise sosyal ve kültürel etkinlikler ve toplu taşıma araçlarına güvenli ve kolay erişimdir.

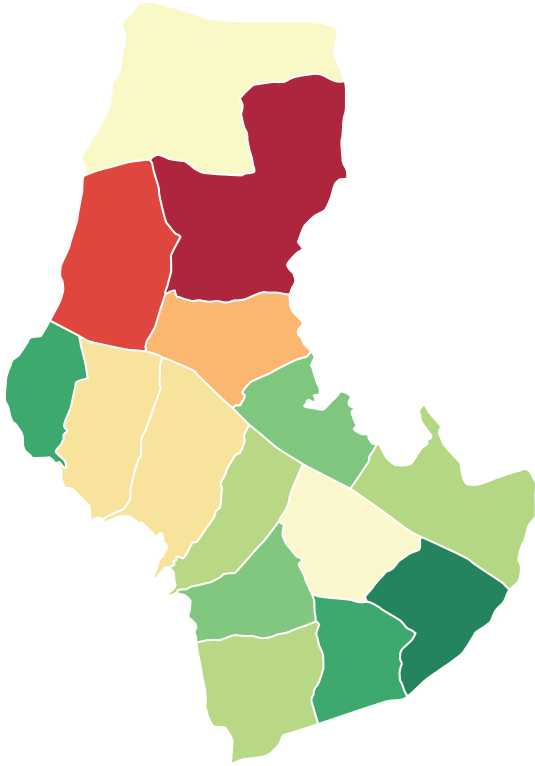
Esenler’de kent sakinleri, güvenle vakit geçirebilecekleri alanların eksikliğinden yakınmaktadır. Esenler’deki güvenlik kaygısı madde kullanımı ve uyuşturucu bağımlılığı, çeteleşme ve şiddet olayları ile ilişkilendirilmektedir. Özellikle gece saatlerde güvenlik endişesinin arttığı belirtilmiştir. Kadınlar ve gençler için geceleri sokakta yürümek “tehlikeli” olarak ifade edilmiştir.

İlçe içinde sosyalleşme imkanları sınırlıdır. Esenler’in sosyal alanları, sakinlerinin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Gençlerin çoğunlukla mahalle aralarında, kapı önlerinde veya semt meydanı gibi merkezi noktalarda vakit geçirmesi, alışveriş merkezlerinin popüler sosyalleşme mekanları haline gelmesi nitelikli sosyal alanların ve kültürel mekanların yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Esenler’de yaşayanların önemli bir kısmının mevcut yaşam koşullarından memnun olmadığı ve alternatif yaşam alanları arayışında olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle genç, eğitimli nüfusun ilçeden ayrılma isteğinin yüksek olması, ilçenin gelecekteki sosyo-demografik yapısı açısından önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Sakinlerin özlem duyduğu yaşam alanı, daha az kalabalık, daha fazla yeşil alanları olan, sosyal bağları güçlü ve modern bir şehir planlamasına sahip mekanlar olarak öne çıkmaktadır.

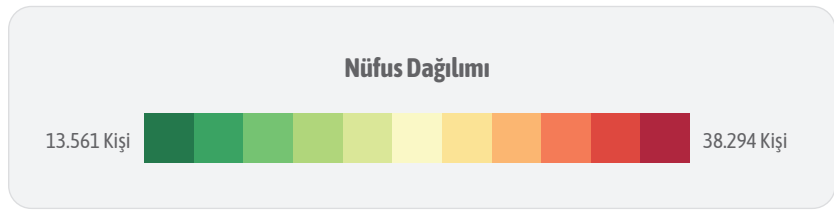

📍 SULTANBEYLİ İLÇESİ

Toplam Nüfus	360.702
Erkek Oranı	%51
Kadın Oranı	%49
0-14 Yaş Oranı	%27
15-64 Yaş Oranı	%69
65+ Yaş Oranı	%4
Nüfus Yoğunluğu	14.428/Nüfus km ²

Tablo 7. Sultanbeyli İlçe Künyesi⁴³

Sultanbeyli, halk arasında “otel ilçe” olarak adlandırılmaktadır. İlçe sınırları içinde küçük işletmeler bulunurken çalışanların büyük kısmı ilçe dışında çalışmaktadır. İlçe sakinleri ilçenin, sanayi alanlarına yakın bir ucuz barınma ilçesi olarak kurulduğunu, zaman içinde ve plansız biçimde genişlediğini ifade etmiştir. İlçede yaygın çalışma biçiminin düşük nitelikli ve düşük ücretli işler olduğu belirtilmiştir. Düşük ücretli çalışma nedeniyle ilçenin gelir düzeyi de düşüktür. Mevcut işlerinin yanında ek iş yaptığını belirten katılımcılar olmuştur. Kadınlar, evde parça başı işlerle geçim sağlamaya çalışmalarından kaynaklanan ve resmi rakamlara yansımayan bir istihdam grubunu oluşturmaktadır.

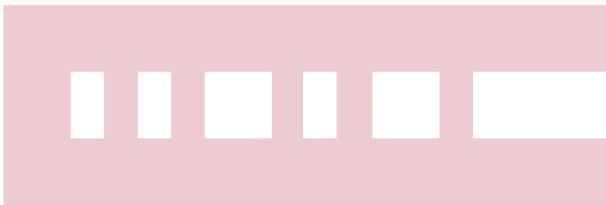
Sultanbeyli’de katılımcıların %47’si tam zamanlı ücretli çalışandır. %13 oranında katılımcı ise kendi hesabına çalışan küçük girişimcilerdir. Tam zamanlı çalışanların %58’ini erkekler, %36’sını kadınlar oluşturmaktadır. Ankete katılım sağlayan kadınların %46’sı ise ev işleriyle ilgilendiğini belirtmiştir. Sultanbeyli’de, 18 yaşından küçük çocuğa bakma yükümlülüğü olduğunu belirtenlerin oranı %36’dır. Yaşlı hane üyesi ve hasta ve/veya engelli hane üyesine bakmakla yükümlü olanlar ise %1’dir. Çocuk ve yaşlı bakım hizmetlerinin genellikle kadınlar tarafından sağlandığı düşünüldüğünde, kadınların çalışma hayatına katılamamasının bir sebebinin de bakım hizmetlerindeki eksiklik olduğu söylenebilir.

⁴³ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/istanbul/sultanbeyli/demografi>

Meslek edinme/öğrenme amacı ile, kurs, staj veya sertifika programlarına katılmış olanların oranı %6'dır. Katılım oranlarını, cinsiyet, yaş grubu, ebeveynlik durumu ve eğitim durumu gibi kırılımlarda incelendiğinde ise, mesleki eğitime katılımın 18-29 yaş grubunda %7 ve kadınlarda da %7 oranla daha yaygın olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, ankete katılan kadınların %61'i kadınlara yönelik mesleki kursların eksikliğini dile getirmiştir.

Gelir-gider dengesine bakıldığında ise, katılımcıların %32'si gelirlerinin giderleriyle eşit seviyede olduğunu belirtmektedir. Gelirinin giderini karşılamadığını ifaden eden katılımcı oranı %46'dır. Gelirinin giderinden fazla olduğunu beyan eden katılımcıların oranı ise %22'dir. Gider kalemlerinden en büyüğü olan barınma giderlerine bakıldığında %13 oranında katılımcı, barınma giderlerinin gelirlerinin yarısını oluşturduğunu, %68'lik bir kesim ise giderlerinin hane gelirinin üçte birine denk geldiğini belirtmiştir. Ev sahipliği oranlarına bakıldığında katılımcıların %60'ı ikamet ettikleri konutun kendilerine ait olduğunu, %38'i ise kiracı olduklarını belirtmiştir. Barınma imkanlarının İstanbul'un diğer ilçeleriyle kıyaslandığında Sultanbeyli için daha erişilebilir olduğu söylenebilir. Ancak yapılan görüşmelerden de elde edilen çıkarımla kiraların giderek artmaya başlamasıyla birlikte ilerleyen süreçte konut arzında sorunlar oluşmaya başlayabileceği gözlemlenmiştir.

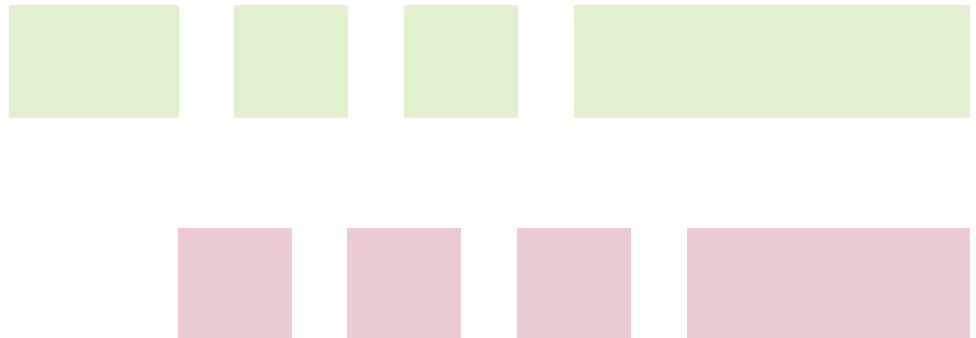
İlçede yoksulluğun geniş kesimlerce hissedildiği, bu durumun farklı yönleriyle ilçedeki sosyal yaşama etki ettiği belirtilmektedir. SEGE 2022 raporuna göre İstanbul'un en yoksul ilçesi olan Sultanbeyli'de yoksulluk oranının yüksek olduğu saha bulgularından da teyit edilebilmektedir. "En yoksul ilçe"nin sosyo-ekonomik dinamikleri, yoksulluğun nedenlerine dair bazı projeksiyonların ortaya konulmasına yardımcı olabilmektedir. İç göçte Sultanbeyli İstanbul'un giriş kapısı olmuş ve ilçe halkı tarafından da bu şekilde adlandırılmıştır. İlçede yaşayanların bir kısmını da İstanbul'un diğer ilçelerinden Sultanbeyli'ye uygun fiyata konut sahibi olma motivasyonu ile gelenler oluşturmaktadır. İstanbul'dan ayrılma motivasyonu içinde olanların daha ekonomik olması nedeniyle tersine göç sürecinde önce Sultanbeyli'ye yerleşiyor olduğu ifade edilmektedir.

Deprem, Sultanbeyli’de yaşayanlar tarafından en ciddi risk olarak algılanmaktadır. Katılımcıların konutlarının depreme dayanıklılığı konusundaki görüşleri incelendiğinde %45’in konutlarında test yapılmamış olduğu ve konutlarının dayanıksız olduğuna inandıkları görülmüştür. Test yaptırıp evinin dayanıksız olduğunu öğrenenlerin oranı %2’dir. Test yaptırmayıp konutunun dayanıklı olduğuna inanlar %39’ken, test yaptırmış olup konutlarının dayanıklı olduğunu belirtenlerin oranı ise %14’tür. Afet sonrası kullanabilecekleri toplanma alanlarının yerini bildiğini söyleyenlerin oranı %12’dir. Afet sonrasında güvenli bölgelere erişim konusunda bilgi eksikliği olduğu görülmüştür. Katılımcıların %68’i hazırlık, bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin ilçesinde yeterli olmadığını belirtmiştir. Deprem dışında, sel, su taşkını ve yangın konularında ilçenin riskli veya orta riskli olduğu yönündeki yanıtlar öne çıkmıştır.

Kültürel entegrasyon yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan çatışmalar, kentsel hizmetlere erişimde mültecilere tanınan öncelikler gibi konular nedeniyle mültecilerle aynı ilçede yaşamak birincil “sorun” olarak öne çıkmıştır. Ocak 2020 itibariyle 29.183 Suriyeli mülteci barındıran ilçe, İstanbul’da en çok mülteci barındıran 9. ilçe konumundadır. Nüfusuna oranla sahip olduğu mülteci sayısında ise 5. sırada bulunmaktadır. İlçede yüksek gelirli iki mahalle dışında tüm mahallelerde homojen dağılım gösteren mültecilere yönelik tepki, saha bulgularında da net şekilde ifade edilmiştir. Mülteciler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasındaki gerilim, mülteciler arasında içe kapanma ve entegrasyon konusunda daha büyük zorluklar yaşanmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu durumdan etkilenenlerin başında mülteci çocuklar geldiği ifade edilmektedir. Mülteci çocuklar, akran zorbalığı ile karşılaşmakta ve yoksulluğun da etkisiyle eğitimden kopmaktadır.

Sultanbeyliler tarafından ilçenin en büyük sorunları arasında ikinci sırada öne çıkan sorun ulaşımdır. İmar sorunu nedeniyle, belediye eğitim, sağlık, yeşil alan gibi kamusal hizmetleri 17 mahalle içerisinde 2 mahallede yoğunlaştırmak durumunda kalmış, bu durum da ilçe sakinlerinin temel kentsel hizmetlere ulaşım-erişim sorunu ile sonuçlanmıştır. Katılımcılar, ilçeler arası ulaşım konusunda büyük bir sorun olduğunu belirtmezken asıl sorunun mahalleler arası ulaşımında yaşandığı belirtilmiştir. Yaş, cinsiyet, medeni durum, engel ve eğitim durumu kısıtlımlarında ankete katılım sağlayan tüm kategoriler toplu taşımanın pahalı olduğu yönünde hem fikirdir. Engelli bireyler, toplu taşıma olanakları, durak ve istasyon sayısı, bilgilendirme ve yönlendirme konularında en düşük puanlamayı yapan grup olarak öne çıkmaktadır.

Sultanbeyli'deki yürünebilirlik düzeyinin düşük beyan edildiği görülmektedir. Yürüyerek gidilen en uzak yerler, pazaryeri, ilçe meydanı, sağlık kuruluşları, park ve yeşil alanlar, market ve iş seçenekleri etrafında yoğunlaşmaktadır. Sultanbeyli ilçesinin yürünebilirlik değerlendirmesinde, tüm alt kırılımlarda “güvenlik” seçeneği genel olarak düşük puanlanmıştır. Engelliler ve 50-65 yaş grubu katılımcılar, güvenlik ve konfor konularında en düşük puanı verirken erkek ve orta ve yüksek eğitim düzeyi katılımcıların engelli bireylere göre belirgin şekilde yüksek puanlama verdiği tespit edilmiştir.

Sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerine, kamu binalarına, park ve açık alanlara, alışveriş alanlarına erişim konusundaki sorunlar yüksek oranlardadır. Çocukların ihtiyaçlarına yönelik yanıtlarda %65 oranında en büyük eksikliğin güvenli parklar ve oyun alanlarına erişim olduğu ifade edilmiştir. Eğitim, sağlık, anaokulu/kreş erişiminde yüksek oranlarda erişim sorunu olduğu fikri öne çıkmaktadır. Sultanbeyli'de yaşayan yaşlıların da erişilebilirlik konusunda zorluklar yaşadığı görülmüştür.

Tüm bunların yanında ilçe halkı, hava kirliliğini önemli çevre sorunları arasında saymaktadır. İlçede hava kirliliğini arttıran bir faktör olarak kömür kullanımına işaret edilmektedir. Katılımcılar, şebeke suyu kalitesinden de memnun olmadıklarını dile getirmiştir. Katılımcıların %46'sı çöp ve atık yönetimini yetersiz bulmaktadır. İlçenin bu koşulları hareket kısıtlılığı olan gruplar olarak engelliler, yaşlılar ve bakım sorumluluğu olan kadınlar açısından risk faktörü olarak görülmektedir.

Güvenlik sıralanan sorunlar arasındadır. Sokak aydınlatmalarının yetersizliği ve sokakların ıssızlığı özellikle kadınlar tarafından sıklıkla dile getirilen bir konudur. Ayrıca yerel gençler ile mülteciler arasında yaşanan gerginlikler ve çatışmalar, sosyal uyumu tehdit etmekte ve güvenlik sorunlarını daha da derinleştirmektedir. Tüm bu faktörler bir araya geldiğinde, Sultanbeyli'de yaşayanların, özellikle kadınların ve yaşlıların, günlük yaşamlarında sürekli bir tedirginlik hissetmelerine yol açmaktadır. Bunun yanında uyuşturucu madde kullanımının yaygınlığı, “tinerci”, “serseri” olarak nitelendirilen kişilerin varlığı ilçe sakinleri için endişe ve huzursuzluk kaynağı oluşturmaktadır. Bu durum özellikle akşam saatlerinde kamusal alanlardaki güvenlik algısını zedelemektedir.

Sultanbeyli'de yaşayan ve/veya çalışan katılımcıların neredeyse tamamı ilçe sınırları içerisinde devlet tarafından sağlanan sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Ancak ankete katılan kadınların %64'ü ilçede en önemli eksikliğin kadın sağlığı merkezleri olduğu görüşündedir. Kadınların %52'si şiddet gören kadınlara yönelik hukuki ve sosyal desteklerin de ilçede eksik olduğunu ifade etmektedir.

İlçe sınırları içerisinde en çok faydalanılan hizmetler, sırasıyla eğitim hizmetleri, kültür, sanat ve spor faaliyetleri olarak sıralanmaktadır. Yerel yönetim tarafından sağlanan faaliyetlere katılımın en yüksek olduğu hizmet ise %33 oran ile kültür, sanat ve spor faaliyetleri olarak belirtilmiştir. Kadın katılımcıların %54'ü ilçede sosyal ve kültürel etkinliklerin eksik olduğunu dile getirmiştir.

Genç yaş grubundaki (18-29) katılımcıların %75'i kafelerde ve restoranlarda sosyalleşmeyi tercih ederken, 50-65 yaş grubunda bu oran %25'e düşmektedir. Ebeveyn olmayanların %77'si kafelerde sosyalleşirken, ebeveyn olanlar arasında bu oran %41'e gerilemektedir. AVM'ler daha çok sosyalleşme amacıyla kullanılmaktadır. Etrafı ormanlarla kaplı bir ilçe olmasına rağmen Sultanbeyli'de kullanılabilir yeşil alan oldukça düşüktür.

Sosyalleşmek için başka ilçeye gittiğini söyleyen katılımcıların oranı %43'tür. Sosyalleşmek için ilçe dışını tercih edenler ise gençler, ebeveyn olmayanlar ve eğitim seviyesi yüksek olan katılımcılardır. Gençler ve yüksek eğitime sahip kişilerde Sultanbeyli dışında bir ilçede yaşama isteği de kuvvetlidir.

50-65 yaş arasındaki kişiler, ebeveynler, ortaokul ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcılar ve engelliler ise sosyalleşmek için Sultanbeyli'den ayrılmayan/ayrılmayan kesimi oluşturmaktadır. Aynı alanlardaki değerlendirmeler bazı kısıtlımlarda incelendiğinde dikkat çekici sonuçlardan biri de 50-65 yaş grubunun özellikle insan ilişkileri ve kültürel olanaklar gibi konulara yüksek puan verirken, ilçenin ekonomik olanaklarını en düşük düzeyde olarak değerlendirmesidir. Özellikle bu yaş grubu arasında ilçede insan ilişkilerinin güçlü olarak algılanmasında hemşehri ilişkilerinin güçlü olması dinamiğinin etkili olduğu çıkarımı yapılabilir. Ulaşım imkanlarındaki erişilebilirlik sorunları da engellilerin ilçe dışında sosyalleşmesinin önünde önemli bir bariyer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadınların sosyalleşme imkanlarına ilişkin değerlendirmelerde, kadınların sosyalleşmesinin önünde birden fazla bariyer olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar, kadınlara yönelik toplumsal bakış, ilçedeki sosyalleşme imkanlarının kısıtlılığı ve ekonomik sorunlardır. Bu bariyerlerin aşılması konusunda sorumluluk alması ve bariyerleri aşması gereken yer olarak ise belediyeye işaret edilmektedir.

4. KÜRESEL VE YEREL İYİ UYGULAMALARLA DESTEKLENEN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu bölümde, genel araştırmalarla ve ihtiyaç analizi bölümünde araştırma gerçekleştirilen konu başlıklarıyla da ilintili olacak şekilde istihdam, sosyal ve toplumsal hayata katılım, eğitim, sağlık, iklim, doğal ve yapılı çevre ve dayanıklılık, konut ve barınma, ulaşım ve erişilebilirlik başlıklarında iyi uygulama örnekleriyle de desteklenen önerilere yer verilmektedir.

İstihdam

- Dezavantajlı bölgelerde eğitim seviyesinin düşük olması, bireylerin nitelikli işlere erişimini sınırlandırıyor. Bu, özellikle gençler ve kadınlar arasında yaygın bir sorundur. Mesleki eğitim programlarının yetersiz olması veya bölgedeki işverenlerin taleplerine uygun olmaması, kayıtlı istihdama geçişi zorlaştırabilmektedir. İstanbul'un Arnavutköy, Sultanbeyli, Esenler gibi ilçelerinde görüldüğü gibi, düşük gelirli ve eğitim seviyesi düşük ailelerin yoğun olduğu bölgelerde gençlerin mesleki eğitime erişimi ya da farkındalığı daha zor olabilmektedir.

Bahsi geçen bölgelerde gençlerin kolay erişebileceği mesleki eğitim merkezleri kurulmalıdır. Bu merkezlerde, bölgedeki işverenlerin ihtiyaç duyduğu meslekler doğrultusunda eğitim programları düzenlenmelidir. Eğitim merkezleri, özellikle teknoloji, dijital beceriler ve bölgesel istihdam potansiyeline yönelik alanlarda nitelikli iş gücü yetiştirecek şekilde yapılandırılabilir.

Bu noktada mesleki eğitime katılımı artırmak için ücretsiz eğitim programları düzenlenebilir. Eğitim sırasında verilen küçük burslar veya ulaşım masraflarının karşılanması gibi teşviklerle katılım artırılabilir. Eğitim merkezlerine ulaşımı kolaylaştırmak için ücretsiz servis hizmetleri sunulabilir veya dijital platformlar aracılığıyla çevrim içi eğitim imkanları geliştirilebilir. Bu noktada özellikle genç kadınların istihdama katılımlarının önündeki kültürel ve toplumsal cinsiyet temelli engeller ve bakım hizmetlerine dair geliştirilecek hizmetlerin tüm kadınların istihdama katılımlarını arttırma konusundaki etkisi dikkate alınmalıdır.

- Kadınların istihdama katılımını kolaylaştıracak beceri kazanımları ile destek mekanizmaları konusunda eyleme geçilmesi ve farkındalık yaratılması ihtiyacı hem İstanbul genelinde yapılan araştırmalardan hem de ilçeler özelinde yapılan anket ve odak grup görüşmelerinden açıkça görülmektedir.

Tüm ilçelerde özellikle düşük eğitim seviyesine sahip olanlar için mesleki eğitime katılımı artırmak, iş gücü piyasasında eşitsizlikleri azaltmaya yönelik bir strateji olarak değerlendirilebilir. Buna ek olarak bu tür programların varlığı kadınların iş gücüne katılımını artırması ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına destek olması açısından da önemlidir. Ancak bu programların istihdamda eşitsizliği derinleştirmemesi için geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmeden, örneğin kadınları yalnızca belirli meslek alanlarına yönlendirmeksizin kurgulanması kritik bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk Bakımı için Çek Destekleri

İsviçre-Bern'de başlatılan pilot uygulamayla ebeveynlerin veya kardeşlerin devam eden eğitimleri veya hastalık gibi nedenlerle, ebeveynlere belediyelerin verdiği çocuk bakımı kuponu alma hakkı tanınmıştır. Kuponun miktarı, çocuğun durumuna ve ebeveynlerin gelirleri ve varlıklarına göre değişebilmektedir. Ekonomik yoksunluk yaşayanlara verilen kupon, çocuk bakımının olağan maliyetlerini neredeyse tamamen karşılamaktadır. Ebeveynlerin özellikle kadınların çalışma yaşamına dönmelerini teşvik etmek amacıyla, gelir arttıkça miktar daha düşük olmakla birlikte, ortalamanın üzerinde geliri olan aileler de bir kupon alabilmektedir. Yapılan protokolle Bern'deki hemen hemen her kreş veya gündüz bakım kuruluşu kuponları kabul etmektedir. Bu kurumlar çocuk bakımı hizmetleri için farklı ücretler almasına izin verilmez ve verdikleri hizmeti sabit ücretlerle sunmaları zorunludur. 12 aya kadar olan çocuklar için verilen kupon, daha büyük çocuklar için olan kupona kıyasla %50 daha yüksektir. Bunun nedeni, bebeklerin bakımının daha fazla zaman harcanmasını gerektirmesi ve daha maliyetli olmasıdır. Kupon başvurusu yapmak isteyen ebeveynler, standart bir web uygulaması aracılığıyla bunu yapabilirler. Kuponlar belediye sınırları içinde her yerde kullanılabilir, böylece ebeveynlere uygun bir çocuk bakım kuruluşu seçme konusunda esneklik sağlanır. Bugüne kadar edinilen deneyimler, sistemin birçok ebeveyne finansal destek olmadan karşılayamayacakları çocuk bakımına erişim sağladığını göstermekte ve kadınların istihdama katılımlarını desteklemektedir⁴⁴.

- Oranları farklı olmakla birlikte tüm ilçelerden elde edilen bulgular, merkezi ve yerel yönetimlerce yaşlı ve çocuk bakım hizmetlerinin yeterli sunulmuyor olmasından dolayı kadınların bakım yükü altında ezilmelerine sebep olmaktadır. Bu durum, kadınların istihdama katılımlarını da olumsuz etkilemektedir.

Bu nedenle, kadın istihdamını teşvik eden politika ve uygulamaları geliştirirken aileyi engelleyici bir faktör olarak dikkate almak ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığını pekiştiren değer yargılarıyla mücadele etmek de önemlidir.

⁴⁴ Avrupa Birliği (2021). Toolkit for inclusive early childhood education and care. Providing high quality education and care to all young children (Kapsayıcı erken çocukluk eğitimi ve bakımı için araç seti. Tüm küçük çocuklara yüksek kaliteli eğitim ve bakım sağlamak). <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4c526047-6f3c-11eb-aeb5-01aa75ed71a1>

Evde Bakım Hizmeti

Letonya, Riga'da hayata geçirilen yeni bir modelle evde bakım hizmetlerinin kapsamı genişletilerek, gündüz bakım merkezine ulaşımın ve teknik yardımların sağlanması, bakım personeli ziyaretleri gibi hizmetler entegre hale getirilmiştir. Riga Belediyesi Sosyal Yardım Departmanı tarafından kuruluşların koordine edildiği bu yeni hizmet modeliyle yaşlıların evde daha uzun süre bağımsız yaşamalarını desteklemek hedeflenmiştir. Bu kapsamda hem yaşlı kişi hem de çevresi için bir ihtiyaç değerlendirmesi yapmak üzere gerçekleştirilen ve sayısı veya saati açısından bir sınırlılığı bulunmayan hane ziyaretleriyle kişiye ve ev ortamına göre bir bakım planının uyarlanması mümkün olabildiği. Yaşlıya hangi hizmetleri kullanacağını seçmede özgürlük tanıyan bu entegre bakım modelinde otomatik ışıklar, akıllı izleme ve düşme önleme sistemleri gibi bir dizi dijital teknoloji de kapsamda hizmetlere dahil edilmiştir. Bu sistemde yaşlılar yatılı bakım ihtiyaçlarının %85'ini karşılar, kalan kısmı ise belediye tarafından karşılanır⁴⁵.

- Dezavantajlı bölgelerde görülmekte olan ve araştırma sonuçları ile de desteklenen madde bağımlılığı da istihdama katılım önünde bir engel olarak değerlendirilmeli ve bu konuda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Bireylerin bağımlılıktan kurtularak yeniden iş gücüne katılmasını sağlayacak ve işsizlik-madde bağımlılığı döngüsünü kırmaya yardımcı olacak çalışmaları yapılmalıdır. Ancak, bu tür girişimler için kapsamlı ve uzun vadeli bir yaklaşım gereklidir. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör iş birliği ile daha etkin sonuçlar alınabilir. Bu konuda, tedavi gören bireylerin yeniden iş gücüne katılımını sağlamak için becerilerini geliştirecek eğitimler sunulabilir, toplum genelinde madde kullanımını azaltacak yasal düzenlemeler ve denetimler artırılabilir, tedavi gören bireyleri işe alan işverenlere yönelik vergi indirimi ve teşvikler uygulanabilir.

- Göçmenler genellikle sosyal güvenceden yoksun düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. İşverenler, maliyetleri düşürmek için göçmen işçileri kayıt dışı çalıştırmayı tercih edebilmektedir. Göçmenlerin yerel dili bilmiyor olması, daha iyi iş fırsatlarına erişimlerini sınırlamakta, niteliksiz işlerin düşük ücretlerle yapılmasına sebep olmaktadır. Bu durum hem göçmenler hem de piyasanın gerektirdiği ücret ve güvenlik kalemlerini indirgediği için tüm istihdam piyasasına zarar vermektedir. Kayıt dışı çalışmanın bu anlamıyla kadın ve çocuklar açısından yarattığı dezavantajlar da öne çıkmaktadır.

⁴⁵ Avrupa Sosyal Ağı (2021). Integrated Care and Support - Promoting Partnerships across Services, Improving Lives (Entegre Bakım ve Destek - Hizmetler Arası Ortaklıkları Teşvik Etmek, Hayatları İyileştirmek).

Göçmenlerin yerel dili öğrenebileceği ücretsiz kurslar düzenlenmelidir. Çalışma ve ikamet izinleri süreçleri hızlandırılmalı ve maliyetleri düşürülmelidir. Kayıt dışı çalışmayı önlemek için işverenlere yönelik sıkı denetimler yapılabilir. Ayrıca bu noktada kadınların güvencesiz, parça başı çalışmalarını görünür kılacak ve onları sosyal güvence sistemine dahil etmeyi sağlayacak önlemlerin alınması önemli olmaktadır.

Sosyal ve Toplumsal Hayata Katılım

- Araştırmalar, kadınların kamusal yaşama katılımları önündeki engellere yönelik yeterli kentsel hizmetlerin sunulmadığına işaret etmektedir. Özellikle araştırma yürütülen Arnavutköy, Esenler ve Sultanbeyli ilçelerinde muhafazakâr bakış açısının kadınların sosyalleşmesinin önünde bir engel olduğunu belirten görüşmeciler, belediye ya da bakanlık bünyesinde gerçekleşecek olan etkinliklerin, kadınların bu bariyeri aşmak konusunda yardımı olacağını ifade etmektedir. Kadınların kamusal alana katılımı okullara, sağlık kuruluşlarına ve belediyeler gibi kamunun desteklediği alanlara daha kolay olabilmektedir. Kadınlar, yalnız, arkadaşları ya da çocukları ile belediyeye tesislerinde güvenle vakit geçirebilmektedir. Bu alanlar, toplumsal cinsiyet ve bakım rolleri gereği kolaylıkla çıkış yapabildikleri, sorgulanmadıkları bir alan oluşturmaktadır. Bu bağlam, geliştirilecek alternatifler ve özgürleştirici hizmetler için kullanılabilir bir fırsat sunmaktadır. Bu tür hizmetleri geliştirmek kadınların geleneksel baskılardan sıyrılabilmesinde çok önemlidir.

Belediye ya da bakanlık bünyesinde gerçekleşecek olan etkinliklerin, kadınların bu bariyeri aşmak konusunda yardımı olacaktır. Bakanlık ve belediyelerden maddi ve manevi destek talep etmek, çocuklarının kültür-spor faaliyetlerine katılımını sağlamak için giden kadınlar, orada haklarıyla ilgili güçlenme ve farkındalık faaliyetlerine katılabilirler. Şiddetle mücadelede hak ve hizmetlerden haberdar olabilirler.

Kadınların gündelik yaşamını sürdürdükleri alanlara entegre edilmiş ve yapılandırılmış projelerle kadınlara yönelik sosyal, kültürel, sanatsal ve mesleki alanlarda etkinlik ve kurslar ile danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının, kadınların sosyal katılımını artıracak projeler geliştirmesi gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.

Kadınların hareketliliğinin ve kamusal hayata katılımının daha az olması, kenti ve olanaklarını kullanma bağlamında da eşitsizliklere neden olmaktadır. Bu açıdan kadınların buldukları yerlerde talep ettikleri hizmetleri geliştirmenin yanı sıra, İstanbul'u keşfetmelerini sağlayacak, kent gezileri gibi farklı hizmetlerden de yararlanmalarını sağlamak önemlidir.

Kentsel aidiyet, bütünleşme, kentleşme açısından da kadınların tüm kentte hareketliliğini artırmak ve bunu bir özgürleşme, güvenlik ve kentsel hizmetlere erişim meselesi olarak görerek dönüştürmeyi hedeflemek üzere toplu taşıma sistemlerine erişim ve toplu taşıma kullanımında güvenliği ön plana çıkaracak politika ve uygulamaların da geliştirilmesi gerekmektedir.

Viyana Nasıl Kadınlar için Bir Şehir Tasarladı?

Kadınların yanı sıra erkekler için de işlevsel bir şehir tasarlama fikri Viyana'da başlamıştır. 1990'ların başlarından beri, kimsenin altyapı tasarımının cinsiyet temelli etkilerinden bahsetmediği bir dönemde, şehir kentsel planlamasının çoğunda cinsiyet bakış açısını benimsemiştir. Viyana, 60'tan fazla pilot proje gerçekleştirmiştir ve şimdi diğer yerler de bu örneği izlemektedir.

Kadınların kentsel ihtiyaçlarının erkeklerden nasıl farklılaştığını anlamamanın ilk ve en önemli adımı, cinsiyet duyarlı veri toplama sürecidir. 1991'de Viyana, belirli türdeki ulaşım araçlarını kullanan erkek ve kadın sakinlerin yüzdesini değerlendirmeye karar verdi. Analiz, ulaşım kullanımında belirgin farklılıklar buldu. Erkekler otomobil ve bisiklet kullanırken, kadınların daha çok yaya ve toplu taşıma kullanıcısı olduğu ortaya çıktı.

Aynı yıl, "Halka Açık Alanları Kim Sahipleniyor? – Şehirde Kadınların Günlük Hayatı" adlı bir fotoğraf sergisi düzenlendi. Sergi, kentsel planlamada yer alan birçok kişinin zihniyetinde geniş bir değişim sağlamaya yardımcı oldu. 1999 yılında, Kadınlar Ofisi kuruldu ve sakinlerine şehri nasıl ve neden dolaştıklarını soran büyük bir anket gerçekleştirdi. Erkekler için tipik güzergâh işten eve ve evden işe gidiş-dönüşken, kadınların günlük rutinleri daha çeşitliydi. Kadınların günlük gezileri okullara, doktorlara, dükkânlara ve yaşlı aile üyelerine yapılan ziyaretleri içermekteydi.

Anket, şehrin uzun vadeli kentsel planlama yaklaşımını yeniden değerlendirmesine de yol açtı. Yetkililer, ilk olarak cinsiyet eşitliği için belirlenen pilot bölge olan Mariahilf'te, erişilebilirlik, güvenlik ve hareket kolaylığına odaklanmaya başladılar. Şehir, yürüyüşün gece daha güvenli hale gelmesi için sokak aydınlatmasını iyileştirdi, bir kilometreden fazla kaldırımını genişletti ve yaya dostu trafik ışıkları getirdi. Bir kavşakta, bebek arabası ve tekerlekli sandalye kullanıcıları için geçişi daha güvenli hale getirmek amacıyla rampalı bir üst geçit inşa edildi. Mariahilf'te 26 yeni sokak aydınlatma projesi gerçekleştirildi ve dokuz farklı noktaya ek oturma alanları eklendi.

Cinsiyet eşitliğini kentsel tasarımda kullanan 60'tan fazla pilot projeden biri, şehrin parklarına eşitsiz erişimi ele almakta oldukça başarılı oldu. İki feminist sosyolog tarafından yapılan bir çalışma, genç kızların dokuz yaşından sonra parklardan kaybolduğunu gösterdi. Bir pilot bölgede erişilebilirlik için yaya yolları eklendi ve futbol sahalarının yanı sıra voleybol ve badminton sahaları kuruldu. Neredeyse anında, kullanım alışkanlıklarında bir değişim gözlemlendi; çatışmalar azaldı ve kadınların kamusal alanda varlığı arttı. Parklara cinsiyet perspektifi getirmek, artık Viyana'nın şehir plancıları için yaygın bir uygulama haline geldi⁴⁶.

⁴⁶ <https://apolitical.co/solution-articles/en/vienna-designed-city-women>

- Arnavutköy ilçesi bulgularından olan aile içi şiddetin yaygın olması, kadınlara yönelik şiddetin varlığının göstergelerinden biri olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında kadınlar, şiddet görmeleri durumunda destek almak için polis dışında herhangi bir mekanizmayı bilmemektedir ve nereye başvuracakları konusunda farkındalıkları bulunmamaktadır. Şiddet gören kadınlar, ekonomik özgürlüğe sahip olmadığı için şiddet karşısında adım atamamaktadır.

Kadınların şiddetten korunmasına, ekonomik ve toplumsal özgürlüklerini kazanmasına katkı sağlayabilecek çabalar, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve devletin güçlü bir iş birliği içinde çalışmasını gerektirir. Bu konuda, kadınların şiddet durumunda başvurabileceği, kolay erişilebilir destek merkezleri oluşturulmalıdır. Belediyeler bünyesinde “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlükleri/Birimleri” adı altında sunulan hukuki danışmanlık, psikolojik destek ve geçici barınma imkânı olanakları bu kapsamda değerlendirilebilir. Bununla birlikte, mahalle düzeyinde, topluluk temelli destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile içi şiddeti önleme konusunda erkeklere yönelik eğitim programları düzenlenebilir. İstihdam olanaklarının geliştirilmesi de kadınların özgürleşmesinde önemli bir boyut olarak ortaya çıkmaktadır.

- Araştırmalardan, yaşlı ve çocuk bakım sorumluluğunun daha çok kadınlar tarafından üstlenilen bir görev olduğu, bu durumun kadınları hem sosyal hayattan hem de iş hayatından uzaklaştıran bir faktör olduğu anlaşılmıştır.

Kadınların bakım yükünün toplumsallaştırılması için kreş, gündüz bakım evleri ve anaokullarının açılması da ilçelerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ilerleme sağlanması açısından en temel adımlardan birini oluşturmaktadır. 0-3 yaş grubu için ücretsiz, kapsayıcı ve erişilebilir bebek bakımı, 4-5 yaş grubu için gündüz ve 7/24 bakım hizmetleri ile gündüz bakım/eğlence evi hizmetleri önemlidir.

Bunun yanında, insanların yaşlandıklarında hem kendi evlerinde hem de bakım kurumlarında yaşamalarını kolaylaştıracak sosyal hizmetler ve desteklerin önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, yerleşim ve gündüz bakım hizmetleri ile huzurevleri gibi hizmet modellerinin geliştirilmesi önemlidir. Bu noktada, bireylerin yaşlandıklarında bağımsız yaşamlarını destekleyecek hizmetlere ihtiyaç duyulurken, bu hizmetler hakkında bilgi sahibi olmaları da çok önemlidir; böylece gelecekleri hakkında belirsizliği ortadan kaldırarak plan yapabilir ve ihtiyaç duyduklarında hizmetlere erişebilirler.

Ayrıca, gündüz bakım kurumları ve evde bakım uzmanlarından profesyonel destek gibi hizmetlerin geliştirilmesi de önemli görülmektedir. Bu bağlamda, yaşlıların bakımından sorumlu olanların bakım yükünü hafifletmek ve bakım işinden kısa bir süreliğine ara vermek zorunda kaldıkları durumlarda yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayan kısa dönemli bakım merkezlerinin geliştirilmesi önemli olacaktır.

- Çocuk ve gençler eğitim dışında, güvenlik, sosyalleşme, sağlık ve kişisel gelişim alanlarında risklerle karşı karşıyadır. Beklentilere ve ihtiyaçlara yönelik kentsel hizmet alamamakta ve potansiyellerini gerçekleştirememektedir.

Güvenli oyun alanları ve parkların oluşturulması, ekonomik desteklerin sağlanması ve gençlere yönelik sosyal programların geliştirilmesi öncelikli adımlar olmalıdır. Ayrıca çocukların sokakta geçirdikleri zamanı olumlu aktivitelerle değerlendirebilecekleri yapıların oluşturulması da faydalı olacaktır.

Gençler, kentsel alanlarda ve kendilerine uygun özel tesislerde mekânsal kimliklerini keşfederek yaşam alanlarını giderek genişletirler. Onlar, bir kentsel alanda “takılarak” veya “dolaşarak” mekânları keşfederler. Bu mekânsal davranış, politika yapıcılar için genellikle öngörülemez ve kafa karıştırıcı bir şekilde algılanır. Ancak dikkatli bir gözlemlerle, gençlerin mekân kullanımlarında belirgin kalıplar gözlemlenebilir. Mekânın tasarımı ve görünümünden ziyade, konum, yakınlık ve mekânlar arasındaki ilişkiler çoğunlukla daha önemli faktörlerdir. Gençler için önemli olan, tek bir alanın spesifik tasarımından çok, kamusal buluşma yerlerinin çeşitliliği ve birbirini tamamlayıcı nitelikte olmasıdır. Gençlerin ve farklı alt kültürlerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için tutarlı ve çeşitli bir ağı geliştirilmesi gerekmektedir.

☰ Genç Ergenlerle Birlikte ve onlar için Yapılan Bir Şehir Planlama ve Tasarım Projesi

Genç ergenler (young teenagers) genellikle planlama ve tasarım süreçlerinde göz ardı edilmekte veya ihmal edilmektedir. Anvers Şehri, Kind & Samenleving (Çocukluk ve Toplum Araştırma Merkezi) ile iş birliği yaparak Wilrijk Bölgesi için bir “genç mekân ağı planı” oluşturulması için bir araya geldi. Bu planın geliştirilmesi sürecinde 12-15 yaş arası gençlerle birlikte çalışıldı.

Mevcut durumu analiz ederek, Wilrijk Bölgesi’ndeki gençler için önemli olan tüm yerler haritalandı. Gençler sürece çalıştaylar, röportajlar gibi yöntemlerle dahil edildi. Bu geniş analizden yola çıkarak, mekânsal ağda köşe buluşma alanları, oyun ve spor alanları, kent meydanları, şehir parkları ve su öğeleri gibi “düğüm” belirlendi. Ayrıca, toplu taşıma istasyonları, otobüs durakları, bisiklet yolları, köprüler, bisiklet tünelleri, ulaşım transfer ve “kalkış noktaları” da bu düğümlere dahil edildi. Bu unsurların bir araya geldiği yerler, gençlerin mekânsal ağında “merkez” olarak vurgulandı.

Bu alanlar üzerine daha fazla tasarım araştırması gerçekleştirildi. Tasarım çözümleri ve fikirler daha sonra hedef kitleye sunuldu. Gençler, farklı tasarım sonuçlarını değerlendirmek üzere davet edildi. Wilrijk Bölgesi’nde, Anvers şehrinin etrafındaki tarihi kale kuşağının yapısı, gençlik alanı ağı içinde kritik düğümler olarak ortaya çıktı.

Gençler, gündeme birkaç tehlikeli kavşağı taşıdılar. Ancak aynı zamanda, kendi bağımsız hareketliliklerini artırma potansiyeli taşıyan güzergahlar da sundular. Son olarak, bölgedeki büyük bir meydan olan “De Bist”, daha genç dostu bir alan haline dönüştürülecek nokta olarak ortaya çıktı.

Stratejik plan, Haziran 2022’de Wilrijk İlçe Konseyi tarafından kabul edildi. Önerilen ilkeler ve tasarım çözümleri artık gençleri dikkate alarak mahallelerde, ilçede ve şehirde mekânsal gelişim için rehberlik sağlıyor. Kısa vadeli ve uzun vadeli eylemler şu anda uygulanmakta ve giderek görünür hale gelmektedir. “Genç dostu planlama” artık Wilrijk İlçesi’ndeki kentsel gelişmelerin bir parçası haline geldi⁴⁷.

Tüm bunların yanında, dezavantajlı ilçelerde, toplumsal dayanışmayı artıracak yerel destek ağları kurulmalıdır. Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları iş birliği yaparak, kadınlar, yaşlılar ve engelliler için çeşitli destek programları oluşturabilir. Bu ağlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşlı bakımı, engelli bireylerin eğitimi ve sosyal katılım gibi alanlarda hizmet sunabilir. Ayrıca, bu ağların düzenli olarak denetlenmesi ve geliştirilmesi, sürdürülebilir bir çözüm sağlar.

⁴⁷ <https://apolitical.co/solution-articles/en/an-insight-into-a-city-planning-and-design-project-with-and-for-young-teenagers>

☺ Sağlık

- Araştırmalardan da görüldüğü üzere, kadınların eğitim durumu, çalışma hayatındaki rolleri, aile yapısı, yetişme tarzı ve sağlık hizmetlerine erişim konusundaki bilgi eksiklikleri, sağlık hizmetlerinden faydalanmalarını ve bu hizmeti talep etmelerini zorlaştırabilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle, kadınlar sağlık problemleri yaşadıklarında bu durumu paylaşmaktan, bilgi almaktan çekinebilmekte, bazı durumlarda ise sorunu görmezden gelip tedaviyi erteleyebilmektedir. Bu durum, basit bir fizyolojik sağlık sorununun bile zamanla psikolojik boyutlar kazanarak daha ciddi bir probleme dönüşmesine yol açmaktadır.

Sağlık hizmetlerine ulaşmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bireyler üzerindeki olumsuz etkisinin ve doğurduğu negatif sonuçların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla, il sağlık müdürlükleri, büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından ilgili sağlık tesisleri kurulmalı, farkındalığı arttırmak ve tüm kadınların hangi konularda nerelerden destek alabilecekleri konusunda hem bireysel hem de mahalleler ölçeğinde bilgilendirme sağlanmalıdır.

Ücretsiz ya da düşük maliyetli sağlık hizmetleri yaygınlaştırılmalı, özellikle önleyici sağlık hizmetlerine erişim artırılmalı. Kadınların ulaşım sorunlarını çözmek adına mobil sağlık birimleri oluşturulabilir.

Sağlık taramaları ve bilgilendirme etkinlikleri yerel düzeyde artırılabilir. Özellikle yoksulluğun yoğun olduğu bölgelerde gebelik takibi, doğum sonrası destek, erken çocukluk gelişimi, yenidoğan ve erken yaş sağlık taramaları (işitme, fiziksel engellilik vb.) gibi önleyici sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

İsveç ve UNFPA Desteği ile Kadın Sağlığı için Belediye Hizmetlerinin Güçlendirilmesi

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve İsveç, kadın hakları ve sağlığına yerel düzeyde yatırım yapmak ve Türkiye'nin demografik dayanıklılığına katkıda bulunmak için ortaklıklarını genişletti. İsveç Hükümeti ve UNFPA ortaklığı ile "Kadın Sağlığı İçin Belediyeler" projesi, İsveç'in Türkiye Büyükelçisi Malena Mård ve UNFPA Türkiye Temsilcisi Mariam A. Khan tarafından 28 Mayıs 2024'te imzalanan anlaşma ile 2027'ye kadar 3 yıllık süre ile başlatıldı.

Proje, belediyelerle iş birliği yaparak Türkiye'de üreme çağındaki (15-49 yaş) kadınlara ve kız çocuklarına, özellikle yoksul ve kırılğan durumda olanlara erişilebilir ve kaliteli bilgi ve hizmetlerin sağlanması destekleyerek kadın sağlığını güçlendirmeyi amaçlıyor. Bu kapsamda, belediyelerin kadınlara yönelik kapsayıcı ve güçlendirici yerel hizmetleri iyileştirme kapasitesini desteklemek için yapısal kapasite geliştirme programları, ilgili belediye personeline yönelik insan kaynakları, eğitim, rehberler ve standart işletim prosedürleri, dışa dönük hizmetler ve danışmanlık konularını içerecek şekilde gerçekleştirilecek. Ayrıca, bilgi ürünlerinin ve deneyimlerin diğer belediyelere yayılması da öngörülmektedir⁴⁸.

- Özellikle doğum sonrası engelliliklerin önlenmesi için ve ebeveynlerin çeşitli sebeplerle bakım sorumluluklarını yerine getirememesi durumlarında, İstanbul gibi büyük ve yoğun nüfuslu bir şehirde, toplumun her kesimine eşit şekilde hizmet sunulabilmesi gerekmektedir.

Doğumla ilgili veya sonraki engelliliklere karşı koruyucu ve önleyici tedbirler almak ve İstanbul'da gerekli düzenlemeleri hayata geçirmek önemlidir. Ayrıca, ebeveynlerin hastalık veya ailevi sorunlar gibi nedenlerle bakım sorumluluklarını yerine getiremeyecekleri durumlarda hizmet sunmak üzere gerekli sistemlerin kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, çocuk bakım merkezleri, esnek çalışma saatleri ve evde bakım hizmetleri gibi sistemlerin kurulması İstanbul gibi büyük şehirlerde büyük bir ihtiyacın karşılanmasına olanak sağlayacaktır.

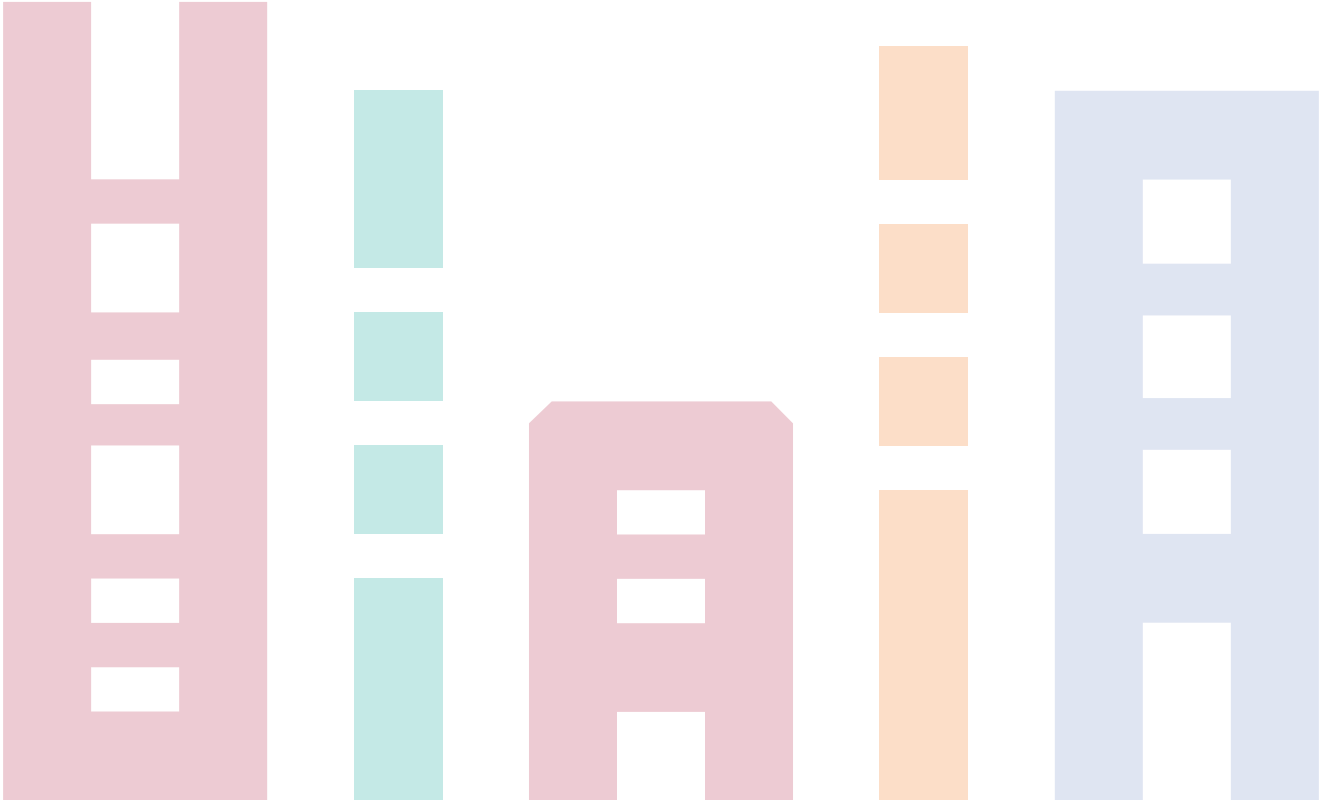
⁴⁸ https://turkiye.unfpa.org/tr/isvec_ve_UNFPA

- Türkiye’de ve özellikle İstanbul’da yaşlı nüfus hızla artmaktadır. 65 yaş ve üzeri nüfusun artması, yaşa bağlı hastalıkların ve engellilik oranlarının da artmasına yol açmaktadır. İstanbul’un dezavantajlı ilçelerinde, bu yaş grubu genellikle daha düşük gelir seviyeleri ve sınırlı erişim olanakları ile karşı karşıyadır. Bu, sağlık hizmetlerine ve bakım hizmetlerine olan ihtiyacın artması anlamına gelir. Genellikle 65 yaş ve üstü bireylerin sağlık sorunları daha karmaşık hale gelir ve genellikle çeşitli engellilik durumlarıyla ilişkilidir. Düşük gelirli gruplar ve kırılgan nüfus (yaşlılar, engelliler, göçmenler) genellikle sağlık hizmetlerine erişim konusunda ciddi engellerle karşılaşmaktadır. Bu durum, engellilik ve hastalığa dayalı özel hizmet modellerine olan ihtiyacı daha da vurgulamaktadır.

Yaşlılar ve engelliler için kişiye özel bakım ve destek sistemlerinin kurulması gereklidir. Bu, evde bakım hizmetleri, psikolojik destek, aile içi eğitimler ve rehabilitasyon hizmetlerini kapsayabilir. Ayrıca, ailelerin bakım yükünü hafifletecek toplumsal destek programları ve gönüllü ağı kurmak da önemlidir. Bu tür hizmetler, kişilerin bağımsız yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayacaktır.

İstanbul’daki dezavantajlı bölgelerde, sağlık hizmetlerine erişimin artırılması için mobil sağlık klinikleri kurulabilir. Özellikle yaşlı bireyler ve engelli vatandaşlar, sağlık hizmetlerine ulaşmakta zorluk çekebilmektedir. Mobil klinikler, evde bakım hizmetleri, yaşlılar için gezici sağlık taramaları gibi uygulamalarla bu sorun aşılabılır. Ayrıca, sağlık hizmetlerinin yerel düzeyde, mahalle bazında sunulması, insanların fiziksel olarak uzak mesafelerdeki hastanelere gitmelerini engellemiş olacaktır.

Beşiktaş Belediyesi Evde Sağlık ve Sosyal Destek Hizmeti

Beşiktaş Belediyesi, 65 yaş üstü bireyler ile engelli veya kronik rahatsızlık nedeniyle bakıma muhtaç durumda olan kişilere yönelik Evde Sağlık ve Sosyal Destek Hizmeti sunmaktadır. Bu hizmet, bireylerin yaşam kalitesini artırmayı, ailelerine destek olmayı ve sağlıklı bir toplum yapısının oluşumuna katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Söz konusu hizmet kapsamında, yaşlılık veya bedensel engellilik nedeniyle özel tıbbi bakıma ihtiyaç duyan vatandaşların sağlık ve kişisel bakım ihtiyaçları, yaşadıkları ortamda karşılanmaktadır. Hizmet, doktorlar, hemşireler ve hastabakıcılar tarafından organize edilmekte ve şu unsurları içermektedir:

- Tıbbi Hizmetler: Hekim ve hemşire tarafından evde muayene, reçete düzenlenmesi, tıbbi değerlendirme, danışmanlık, acil yardım ve hasta nakil ambulansı hizmetleri.
- Hemşirelik Hizmetleri: Hemşire tarafından enjeksiyon, yara ve yanık pansumanı, kateter uygulaması, serum ve kan takma-çıkarma, laboratuvar tetkikleri için numune alma, ateş ölçümü, idrar sondası takma-çıkarma, bakım planı hazırlanması, hastanın durumu hakkında bilgilendirme ve eğitim verilmesi.
- Evde Bakım Hizmetleri: Hemşire veya hastabakıcı tarafından, bakım planına uygun olarak, hastanın sıvı dengesi kontrolü, pozisyon verilmesi ve değiştirilmesi, hareket desteği (ayağa kaldırma, yürütme, oturtma), yemek pozisyonunun ayarlanması, yemek yeme desteği, günlük aktivitelerini gerçekleştiremeyen bireyler için kişisel temizlik (yıkama, saç-sakal tıraşı vb.) hizmetleri.

Bu kapsamlı hizmetler, bireylerin sağlık ihtiyaçlarının kendi yaşam alanlarında karşılanmasını sağlayarak hem bireylerin hem de ailelerinin yaşamlarını kolaylaştırmayı hedeflemektedir⁴⁹.

49 <https://besiktas.bel.tr/Sayfa/1172/evde-bakim-hizmeti>

- Çocukların sağlıklı beslenmesi, obezite ve yetersiz beslenmeye yol açmaktadır. Ailelerin düşük gelir düzeyi, sağlıklı yiyeceklere erişimi kısıtlamaktadır. Ayrıca dezavantajlı ilçelerde, çocukların aşuları eksik olabilmektedir ve bu da çeşitli enfeksiyon hastalıklarının yayılmasına neden olabilir.

Sağlıklı yiyeceklerin daha uygun fiyatlarla erişilebilir hale getirilmesi için yerel yönetimler ve STK'larla iş birliği yapılmalıdır. Aşı konusunda ise aşı programlarının güçlendirilmesi, ailelerin aşı konusunda bilgilendirilmesi ve ücretsiz sağlık taramalarının yapılması gerekmektedir. Çocukların bağışıklık sistemlerini güçlendirecek bir sağlık programı, uzun vadede bu sorunları önleyebilir.

- Özellikle yaşlı nüfusun fazla olması, sağlık sorunlarının daha karmaşık hale gelmesi ve acil sağlık durumlarına müdahalenin zaman alması gibi etkenler, araştırma gerçekleştirilen Adalar ilçesindeki hastane eksikliğinin etkilerini artırmaktadır. Bu durum, özellikle Adalar'ın merkezi yerlerine uzak bölgelerde yaşayan halk için daha belirgindir.

Adalar'daki sağlık erişim sorununu çözmek için aile hekimliklerini destekleyecek mobil sağlık araçları kullanılabilir. Bu araçlar, acil müdahale gereksinimleri için halkın ihtiyacı olan tedaviye hızlı bir şekilde erişmesini sağlayabilir. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, yaşlılara yönelik sosyal yardım programlarının uygulanması da kısa vadeli çözümler arasındadır. Ayrıca, halk sağlığı taramaları, aşılama gibi hizmetler de bu araçlarla sağlanabilir.

Adalar ilçesi için en uzun vadeli çözüm ise yerel bir hastane kurulmasıdır. İstanbul'un 39 ilçesinden birini oluşturan Adalar için diğer ilçelerin aksine herhangi bir hastane altyapısının bulunmaması Adalar ilçesini dezavantajlı konuma düşürmektedir.

📖 Eğitim

- Çocuk yoksulluğu, çocukların temel haklarına (sağlık, eğitim, barınma) erişimini engelleyen en önemli faktörlerden biridir. Dezavantajlı ilçelerde gelir eşitsizliği ve sosyal hizmetlere erişimdeki sınırlılıklar bu durumu daha da derinleştirir.

Bu konuya yönelik, her ilçede çocuk yoksulluğunu ölçmek için kapsamlı bir veri toplama ve analiz süreci başlatılabilir. Eğitim materyalleri, okul öğünleri gibi desteklerin sağlanabileceği sosyal politikalar geliştirilebilir. Çocuklar ve aileler için yerel düzeyde sosyal yardımları artıran mekanizmalar kurulabilir.

- Çocuk yoksulluğu ve olanaklara erişimde yaşanan sıkıntılar dolayısıyla okul terkleri de önemli bir gündem maddesidir. Özellikle kız çocukları, ekonomik zorluklar, erken evlilik baskısı veya toplumsal cinsiyet normları nedeniyle okulu terk etme riskiyle daha sık karşılaşmaktadır. Aynı şekilde engelli çocukların da toplumsal yaşamda daha fazla risk altında olduğu bilinmektedir.

İstanbul genelinde ve ilçeler özelinde okul terk riski olan kız çocukları için rol model kadınların rehberlik edeceği programlar oluşturulabilir. Eğitimine devam eden kız çocuklarına ulaşım, beslenme gibi konularda burs yöntemiyle maddi destek sağlanabilir.

- Genel değerlendirmelerde ve ilçe analizlerinde karşılaşılan bir diğer önemli sorun, çocuk yoksulluğudur. Analiz çalışmalarından elde edilen en önemli bulgulardan biri de yoksul çocukların beslenme sorunu yaşamasıdır. Çocukların eğitimden eşit şekilde yararlanabilmesi ya da eğitime devam edebilmesi için gerekli olan fiziksel ihtiyaçlar arasında beslenme de bulunmaktadır.

Çocuk yoksulluğu ve beslenme sorunlarının çözümü, sadece çocukların sağlığı ve eğitimi için değil, uzun vadede toplumun kalkınması ve refahi için de hayati öneme sahiptir. Özellikle dezavantajlı bölgelerde geliştirilecek somut çözümler, bu çocukların yaşam kalitesini artıracak ve daha eşit bir toplumun temellerini atacaktır. Bu çalışmalar, yerel ve ulusal düzeyde kurumlar arası iş birliği ile hayata geçirilebilir. Bu konuda destek için yerel yönetimler ve ilgili STK'lar tarafından yoksul ailelere temel gıda ürünlerini içeren destek paketleri düzenli olarak sağlanabilir, yerel marketler ve üreticilerden sağlanacak bağışlarla düşük maliyetli gıda bankacılığı sistemleri oluşturulabilir.

Okul Gıdası ile Değişim Projesi

Avrupa Birliği'nde, özellikle dezavantajlı çocuklar için ücretsiz veya sübvansede edilmiş okul yemekleri sağlamak amacıyla birçok proje ve girişim bulunmaktadır. Bunlardan öne çıkan bir örnek, okullarda sürdürülebilir ve sağlıklı gıda sistemleri yaratmayı amaçlayan SchoolFood4Change (Okul Gıdası ile Değişim) projesidir.

SchoolFood4Change (SF4C) projesi 2020 yılında başlamış olup, Avrupa Birliği'nin Horizon 2020 araştırma ve yenilik programı tarafından finanse edilmektedir. Bu AB destekli girişim, 12 ülkede yürütülmekte olup, çocuklara besleyici yemekler sağlamayı ve onları sürdürülebilir beslenme konusunda eğitmeyi hedeflemektedir. Proje, 3.000'den fazla okul ile çalışarak yaklaşık 600.000 öğrenciye ulaşmaktadır. Proje, beslenme eğitimi, sürdürülebilir gıda temini ve yerel toplulukların sağlıklı okul gıda kültürünü teşvik etme gibi bir dizi unsuru birleştirir. Bu çabalar, sürdürülebilirlik ve daha iyi beslenmeyi teşvik etmeyi amaçlayan Çiftlikten Çatala Stratejisini (Farm to Fork Strategy) gibi geniş AB hedefleriyle uyumludur. SF4C, ayrıca sağlıklı ve sürdürülebilir yemeklerin tüm öğrencilere erişilebilir olmasını sağlamak için politika değişikliklerinin önemini vurgulamakta ve AB düzeyinde politika reformlarını savunmaktadır⁵⁰.

⁵⁰ https://schoolfood4change.eu/wp-content/uploads/2023/06/SF4C_Project-summary.pdf

- İlçe analizlerinden de anlaşılacağı üzere, özellikle gençler için en öncelikli sorunlardan biri madde kullanım bozuklukları ve bağımlılık sorunlarıdır. Madde kullanım bozuklukları ve bağımlılık sorunları, gençler arasında ciddi bireysel ve toplumsal sonuçlara yol açan bir durumdur. Bu sorunların çözümüne yönelik etkili stratejiler, önleme, müdahale ve tedavi aşamalarını kapsayan bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

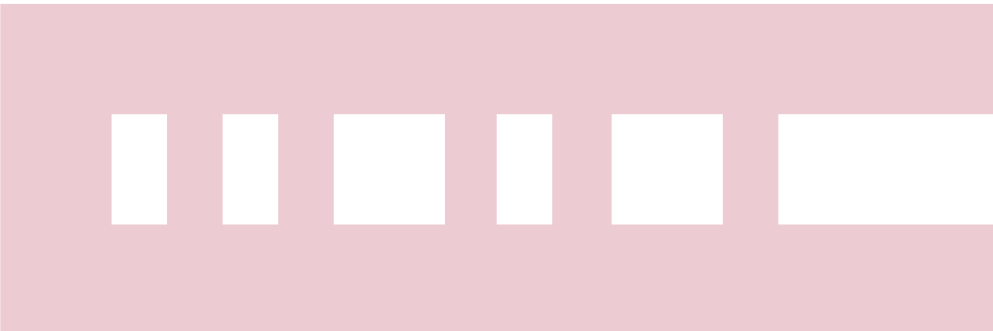
Bu konuda ilçe ve mahalle ölçeklerinde sosyoekonomik olarak dezavantajlı ailelerin çocuklarına yönelik özel programlar oluşturulmalıdır. Bu programlar, gençlerin ihtiyaçlarına odaklanan birebir mentorluk, grup terapileri veya mesleki eğitim faaliyetlerini içermelidir. Madde kullanımına karşı daha savunmasız olan göçmen ve düşük gelirli topluluklarda daha yoğun önleme çalışmaları yapılabilir.

Bağımlılık riskini azaltmak için gençlere yönelik sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenleneceği güvenli mekanlar oluşturulmalıdır. Gençlerin boş zamanlarını faydalı şekilde geçirebilmeleri için spor, sanat ve bilim gibi alanlarda ücretsiz kurslar sunulmalıdır.

Bu konular hakkında özellikle Arnavutköy, Esenler ve Sultanbeyli ilçelerinde daha derinlemesine araştırma ve analizler yapmak ileride geliştirilecek politikaların uygulanabilirliği açısından önemlidir.

- Özellikle göçmen ailelerin çocukları, aile içi şiddet, yoksulluk ve zor koşullar gibi psikolojik travmalar yaşayabilmektedir. Bu durum, çocukların ruh sağlığını olumsuz etkileyebilmekte, sosyal hayatta da çatışmalara sebep olabilmektedir.

Çocuklara yönelik psikososyal destek hizmetleri sunulmalıdır. Okullarda ruh sağlığı eğitim programları, ailelere yönelik rehberlik hizmetleri ve gönüllü destek grupları kurulabilir. Göçmen çocukların ruh sağlığı ve sosyal uyumuna yönelik müdahaleler hem onların bireysel iyilik halini hem de toplumun genel huzurunu artırır. Tüm bu çözümler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yerel toplumun iş birliğiyle hayata geçirilebilir. Böylece travma etkileri azalacak ve göçmen çocuklar topluma daha sağlıklı şekilde entegre olabilecektir.

▲ İklim, Doğal ve Yapılı Çevre ve Dayanıklılık

- Araştırmalara göre, ilçelerde yaşayan halkın büyük bölümü depreme dayanıklı konutlarda yaşamamakta ya da konu ile ilgili bir ölçüm çalışması yaptırmamaktadır. Olası deprem durumunda konut ve kentsel altyapı sistemleri büyü zarar görebilir.

Her ilçede, deprem riski yüksek bölgeler için detaylı afet risk haritaları oluşturulmalıdır. Yeni yapılan binaların, güncel Deprem Yönetmeliği'ne uygun olarak inşa edilmesi sağlanmalı ve mevcut binaların güçlendirilmesi için programlar başlatılmalıdır. Eski binalar, zayıf yapılar ve zemin riski taşıyan yerlerde güçlendirme projeleri devreye sokulmalıdır.

Deprem riskine sahip alanlarda, kentsel dönüşüm projeleri uygulanarak, eski ve dayanıksız yapılar modern ve dayanıklı binalara dönüştürülmelidir. Bu süreç, sakinlerin yerinden edilmeden, hak sahipliği ve yerinde dönüşüm ilkelerine göre yürütülmelidir.

- İstanbul genelinde ve dört ilçede yapılan görüşmelerde, halkın afet sonrası toplanma alanlarının yerini bilmediği, hazırlık, bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin yetersiz olduğunu düşündüğü görülmüştür.

Bu durum hem fiziksel altyapı hem de toplumsal hazırlık açısından kapsamlı bir afet yönetimi planlamasına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Afet yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde ele alınması gerekmektedir.

Afetler ve afet sonrası yapılacaklarla ilgili farkındalık geliştirme ve bilgilendirme konusunda özellikle kadın, yaşlı, çocuk, engelliler gibi risk altındaki gruplara yönelik önceliklendirme yapılmalı, programların, bu grupları dahil edecek ve düşük eğitim düzeyini de dikkate alacak biçimlerde planlanması gerekmektedir. Çalışan ve ebeveyn grupların katılımını sağlamak açısından da eğitim ve farkındalık çalışmalarının gün ve saatlerinin bu grupların ihtiyaçlarına göre planlanması önemlidir.

Toplumun afetlere karşı daha bilinçli hale gelmesi için düzenli eğitim ve tatbikatlar yapılmalıdır. Bu eğitimler, toplanma alanlarının yerini, afet anında yapılması gerekenleri ve ilk yardım gibi temel konuları kapsamalıdır. Okullar, belediyeler ve STK'lar iş birliği yaparak geniş çaplı seminerler düzenleyebilir.

- Adalar ilçesinde görülen en önemli sorunlardan biri ilçe bütçesinin kış nüfusuna göre belirlenmiş olmasına rağmen özellikle yaz aylarında artan nüfusa yönelik kentsel hizmet vermek durumunda kalmasıdır.

Belediye bütçesinin kış nüfusuna göre değil Adalar'ın özel ihtiyaçlarına göre belirlenmesi ya da İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilgili bakanlıkların hizmet sağlamak konusunda daha büyük roller üstlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

“Tüm” Gençlere Daha Çok Söz Hakkı

Portekiz, Gaia Belediyesi 2017 yılından bu yana, stratejik eylem planı hazırlanması öncesinde bir yıla yayılan bir süreç içerisinde, kentin 15 farklı bölgesinden yaşları 13-30 arasında değişen genç, gençlik alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri temsilcileriyle bir araya gelmektedir. İstihdam, eğitim, sağlık ve iyilik hali, yaratıcılık ve kültür, sosyal içerme, katılım, gönüllülük ve gençlik çalışmaları alanlarına öncelik verilerek birlikte eylem planları ve katılımcı bütçe hazırlanmaktadır. Yaklaşık 500 kişinin doğrudan katılım gösterdiği süreç Gaia Belediyesi'ne bağlı Gençlik Konseyi ile belediye bünyesinde çalışan gençlik çalışanlarının kolaylaştırıcılığında gerçekleştirilmektedir. Eylem planında yer alan aktivitelerin uygulamaya konup konmadığı da gençler ve gençlik örgütlerince izlenmektedir⁵¹.

Toplumsal Cinsiyet Odaklı Bütçeleme

Brüksel'in Ixelles Belediyesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak ve kamu kaynaklarının toplumsal cinsiyet temelinde farklılaşan ihtiyaçlara uygun şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla 2015 yılından bu yana toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yöntemini uygulamaktadır. Bu yöntem, belediye bütçesini farklı kategorilere ayırarak, kaynakların kullanımında farklı cinsiyetler üzerinde farklı etkiler yaratabilecek alanların belirlenmesini ve bu doğrultuda kamu hizmetlerinin yeniden tasarlanmasını sağlamaktadır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kamusal hizmetlerin ve projelerin cinsiyetlerin ihtiyaçlarına eşit şekilde yanıt verecek şekilde planlanmasını hedeflemektedir. Örneğin, kadınların daha az temsil edildiği iş alanlarında istihdam olanaklarının artırılması ve erkeklerin daha az olduğu sektörlerde dengeli bir dağılımın sağlanması bu yaklaşımla mümkün hale gelmiştir.

Bu kapsamda Ixelles Belediyesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini yerel yönetim politikalarının ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Bu uygulama, belediyenin sadece eşitlik hedeflerini gerçekleştirmesine değil, aynı zamanda kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasına da olanak tanımaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda yenilikçi bir yerel yönetim örneği sunmaktadır⁵².

⁵¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/youth_just_transition_en.pdf

⁵² Dünya Kentlerinden İlham Veren Proje Uygulamaları

https://www.sodemsen.org.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/DunyadanOrnekler_Kitap_Baskiya_Rev2.pdf?utm_source=chatgpt.com

- Nüfus yoğunluğu temelli planlamadan kaynaklı olarak yeterli itfaiye hizmetine sahip olmayan Adalar'da orman varlıkları ve eski evlerin daimî bir yangın tedbiri konusunda hazırlıksız olduğu tespit edilmiştir. Adalar ilçesi özelinde, afet hazırlıklarının ana kara bakış açısıyla olmaması gerekliliği öne çıkmaktadır. Olası bir afet durumunda ana kara ile bağlantısı kesilecek olan Adalar'ın acil müdahaleler konularında risk altında olacağı düşünülmektedir.

Adalar'da afet hazırlıklarının yerli nüfus değil potansiyel nüfus üzerinden hesaplanması gerektiği anlaşılmaktadır. Adalar'a özel, ana kara ile bağlantının kesilmesi durumunda kullanılacak bağımsız acil müdahale ve tahliye planları oluşturulmalıdır. Bu planlar, Adalar'da yangınla mücadele ekipmanları, sığınma alanları ve ulaşım yolları gibi temel altyapı gereksinimlerini içermelidir. Adalar'daki tüm haneler, iş yerleri ve kamu binalarında yangın güvenliği önlemleri arttırılmalı, yerel halk ve çalışanlar için düzenli yangın tatbikatları yapılmalıdır. Özellikle eski binalarda yangın güvenliği düzenlemeleri yapılmalıdır.

Adalar'a özel itfaiye ve acil müdahale ekipleri kurulmalı, bu ekipler yangın, sel, deprem gibi afetlere yönelik eğitim almalıdır. Adalar arasındaki ulaşımında kullanılacak özel yangın söndürme araçları ve helikopter iniş noktaları planlanmalıdır.

Yerel halkın afet hazırlıklarına dahil edilmesi önemlidir. Afet eğitimi programları ve gönüllü itfaiye ekipleri oluşturulabilir. Bu hem toplumun dayanıklılığını arttırır hem de acil durum müdahale süreçlerinde hız kazandırır.

- Sultanbeyli ilçesinde okul, hastane, ulaşım gibi tüm kentsel hizmetlerin iki mahallede konumlandırıldığı, diğer mahallelerin bu hizmetlere erişimde sıkıntılar yaşadıkları dile getirilmiştir.

Sultanbeyli Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Kasım 2024'te onaylanan imar hakkı transferi, kentsel dönüşümle birbirini destekleyen araçlar olarak kullanılabilir. İmar hakkı transferi yoluyla elde edilen fonlar, gelişmemiş mahallelerde altyapı ve hizmet projelerine harcanabilir.

- Arnavutköy ilçesinde, diğer görüşme yapılan ilçelerden farklı olarak özellikle 2012 yılında yayımlanan 6360 Sayılı Kanun öncesi köy niteliğinde bulunan ancak Kanun ile mahalle statüsü kazanan çeper mahallelerde hayvancılık, küçük çaplı tarım ve seracılık faaliyetlerinin ve kırsal yaşamın devam ettiği tespit edilmiştir.
- Adalar'da ise eskiden yapılan bostancılık faaliyetleri ile güncel durumda canlandırılmaya çalışılan arıcılık faaliyetleri kırsal kalkınma konusunda bir değer ifade etmektedir.

Çeper mahallelerde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devam etmesi için yerel yönetimler, kırsal kalkınma programlarını koordine edebilir.

İlçede üreticiler arasında iş birliğini artırmak için kooperatifler teşvik edilebilir. Kooperatifler aracılığıyla ham madde alımı ve ürünlerin iç pazarda değerlendirilmesi kolaylaştırılabilir. Belediyenin de desteğiyle üreticilerin ürünlerini satabileceği yerel pazar alanları veya dijital platformlar oluşturulabilir. Tarım ve hayvancılık yapılan bölgeler, eko-turizm destinasyonlarına dönüştürülebilir. Bu konuda projeler geliştirilebilir.

Konut ve Barınma

- İstanbul genelinde ve araştırma yapılan ilçeler özelinde hızlı nüfus artışı, konut talebini artırırken, düşük gelirli bireyler için uygun fiyatlı konutlara erişimi zorlaştırmaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde ilçeler özelinde Sultanbeyli ilçesinin kira ve konut fiyatlarının diğer ilçelere kıyasla daha makul kalması sebebiyle özellikle İstanbul'a göç konusunda ilk durağı oluşturduğu tespit edilmiştir. Ancak genel olarak talebin ve enflasyonun artması ile birlikte diğer ilçelerde olduğu gibi Sultanbeyli'de de konut fiyatları halkın giderlerinin çok büyük bir kısmını oluşturmaya başlamıştır. Bu durum yoksulluğu derinleştirmektedir.

Yoksullara uygun yaşanabilir ve ödenebilir konutların inşasının öncelenmesi gerekmektedir. İlçelerde konut sorununun çözümü için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği gereklidir. Konut politikalarının yalnızca fiziksel yapıların inşasına değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği hedeflemesi, yoksulluğun derinleşmesini engelleyecek önemli bir adım olacaktır. Bu konuda düşük gelirli ailelerin ortaklaşa sahibi olabileceği kooperatif konut projeleri desteklenebilir. Mevcut yeşil alanların korunması ve park, bahçe gibi kamusal alanların artırılması da sağlanarak sağlıklı konut ve barınma olanakları sağlanmalıdır.

Farklı gelir gruplarına uygun konut seçenekleri sunularak sosyal ayrışmanın önüne geçilebilir. Göçmenler ve düşük gelirli aileler için özel destek programları uygulanmalıdır.

İlçelerin arazi değeri kazancını artırmak ve sosyal konut projelerini finanse etmek için arazi ve mülkiyet vergilendirmesine yönelik uygulamalar gerçekleştirmek de bir yöntem olarak kullanılabilir. İmar değişikliği veya kamu yatırımları nedeniyle değer kazanan arazilerden ek vergiler alınabilir. Bu vergiler, sosyal konut projelerini finanse etmek için doğrudan kullanılabilir. Vergi gelirlerinin ve arazi değer artışından elde edilen kazançların sosyal konut projelerine harcandığından emin olunması için şeffaf bir finansal izleme mekanizması oluşturulmalıdır.

→ Almanya'nın Münih Şehrinde "Sosyal Olarak Adil Arazi Kullanımı"

Münih şehri, uygun fiyatlı konut arzını artırmak için kapsamlı arazi kullanım politikaları uygulamaktadır. "Sosyal Olarak Adil Arazi Kullanımı" (SoBoN) programıyla sosyal konutlar için %30, sübvans edilen kiralık konutlar için %10 oranında alan ayırmaktadır (şehir mülkiyetindeki arazilerde bu oran %60'a kadar çıkabilmektedir). Geliştiricilere altyapı maliyetlerine katkıda bulunma zorunluluğu getirilmiştir.

Şehir yönetimi, kiralık konut piyasasını güçlendirmek amacıyla kooperatifler, ortak projeler ve kira sendikalarını desteklemektedir. Arazi kullanım oranları %50 sosyal konut, %40 konsept kiralık konut ve %10 ortak bina girişimlerine ayrılmıştır. Kiralık konut projelerinde, geliştiricilerden düşük ve orta gelir gruplarına yönelik sabit piyasa altı fiyatlarla konut sağlamaları beklenmektedir; bu şartlar 80 yıl boyunca bağlayıcıdır.

Münih artık arazilerini satmak yerine, kentsel gelişim üzerindeki kontrolünü sürdürmek amacıyla sadece arazi kullanım hakkı vermektedir. Gelecekte, şehir arazileri yalnızca kiralık konut projelerine tahsis edilecektir⁵³.

- Adalar'da yaşayan nüfusunun genel anlamda yüksek gelir grubunda olduğuna yönelik bir algı bulunduğu tespit edilmiştir. Bu algı gerçekliğin tümünü yansıtmamaktadır. Adalar'da yaşayan yoksulların yaş ortalaması yüksek bir nüfustan oluşmakta ve sosyal imkanlara anakaradakilerden daha az erişebilmektedirler.

Bu kesime yönelik özelleşmiş ihtiyaç analizleri gerçekleştirmenin ve hizmetler sağlamanın gereklilikleri açığa çıkmaktadır. Adalar'da düşük gelirli yaşlılar için uygun fiyatlı sosyal konut ve kullanım projelerinin geliştirilmesi bir yöntem olabilir.

⁵³ <https://www.housing2030.org/project/sozialgerechte-bodennutzung-socially-just-land-use-in-the-city-of-munich-germany/>

Hollanda'da Yaşlılar İçin Avlu Projesi

Hollanda'nın Veenoord köyünde, sosyal konut derneği Woonservice, yaşlılar için konut inşa etmeyi hedeflemiştir. Belediye, standart bir arsa yerleşim planı geliştirmiştir, ancak Woonservice daha kolektif bir konut biçimi oluşturmayı istemiştir. Woonservice, sakinler arasında etkileşimleri teşvik ederek yaşlılar arasındaki yalnızlığı azaltmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, Specht, 21 yaşlı evi, ortak bir bisiklet deposu ve ortak bir yaşam alanından oluşan bir avlu tasarlamıştır.

Evler, eski bir ilkokulun bulunduğu alanda inşa edilmiştir, bu okul, peyzaj içinde ve ağaçların arasında iyi bir şekilde yerleşmiştir. Bu nedenle, bu konum, köydeki geleneksel müstakil ve sıra evlerin aksine farklı bir tür bina ve yaşam biçimi gelişimine olanak sağlamıştır. Avlu, yeşil peyzajda yalnız bir blok olarak tasarlanmış olup, merkezi bir avlu etrafında kıvrılan iki yapı hacminden oluşmaktadır.

Hacimler, mevcut ağaçları koruyacak şekilde şekillendirilmiştir. Sakinler, avluda birbirleriyle rahat bir şekilde tanışma fırsatı bulmuş ve köyedeki ortak yaşam odasında birlikte etkinlikler düzenleyebilme imkânına sahip olmuştur. Bu yaşam odası aynı zamanda mahalle sakinleri tarafından da kullanılabilir.

Bu yeni konut türü ile yaşlı bireyler, büyük aile evlerinden daha küçük, tek katlı yaşlı evlerine taşınmaya teşvik edilmiştir. Bu sayede, köyde aile evi arayan gençlerin bu evlere yerleşmesi için alan yaratılmaktadır⁵⁴.

54 <https://www.archdaily.com/1014480/elzenhof-veenoord-courtyard-for-elderly-specht-architects-and-planners>

i Ulaşım ve Erişilebilirlik

- Kadınlar, sıklıkla toplu taşıma, yaya yolları ve çevresel güvenlik gibi konularda erkeklerden farklı ihtiyaçlara sahiptir. Bu farklılıklar göz ardı edilirse, kentsel altyapı, kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları engelleri artırabilir.

Kadınların kent yaşamında ihtiyaç duyduğu güvenli, erişilebilir ve kapsayıcı alanların sağlanması için veri toplama ve analiz süreçlerinde cinsiyet farkındalığı oldukça önemlidir. Verilerin toplumsal cinsiyet açısından analiz edilmesi, kentsel politikaları iyileştirmek ve kadınların karşılaştıkları engelleri ortadan kaldırmak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu tür analizler, aynı zamanda kaynak dağılımını daha dengeli bir hale getirerek kentsel hizmetlerin tüm toplumsal grupların yararına olmasını sağlamaktadır.

❄ Stockholm'ün Cinsiyet Duyarlı Kar Temizleme Politikası

2015 yılında Stockholm, kar temizleme politikasında cinsiyet duyarlılığı yaklaşımını benimseyerek özellikle kadınların yoğunlukla kullandığı yaya yollarının erişilebilirliğine öncelik vermeye başladı. Yapılan analizler İsveç'te buzlu yollarda kayma sonucu yaralananların sayısının araç kazalarındaki yaralanmalardan üç kat daha fazla olduğunu ve çoğunlukla kadınların etkilendiğini gösterdi. Bu yaralanmaların hastane tedavisi ve iş gücü kaybı gibi maliyetlerinin ise kış yol bakım masraflarının dört katına ulaştığı tespit edildi.

Bu bulgular ışığında Stockholm yetkilileri kar temizleme önceliklerini yeniden düzenledi: Önce kaldırımlar, bisiklet yolları, otobüs durakları ve çocuk bakım merkezlerine giden yollar temizlenmeye başlandı, bu alanlara öncelik verilmesinin nedeni, kreşlerin genellikle işe giden ebeveynlerin ilk durağı olmasıydı. Kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı hastaneler ve belediye tesisleri gibi iş yerleri ikinci sırada yer aldı. Okullara giden yaya ve bisiklet yolları üçüncü sıraya alındı ve bu temel ağ temizlenmeden diğer cadde ve yolların temizliğine geçilmedi.

Bu sıralama yöntemi, belediye için ekstra bir maliyet oluşturmadı; aksine kaynakların daha cinsiyet eşitlikçi bir şekilde dağıtılmasını sağlayarak kenti herkes için daha erişilebilir hale getirdi. Bu politika sayesinde, yaya ve toplu taşıma kullanıcılarının sıklıkla kullandığı alanlara odaklanılarak Stockholm, kent içi hareketliliği tüm sakinleri için daha erişilebilir bir hale getirdi⁵⁵.

55 <https://www.thelocal.se/20161112/stockholm-transport-heads-defends-gender-equal-snow-clearing>

- Adalar ilçesinde hastane bulunmadığı için özellikle acil durumlarda çevre ilçelerde bulunan hastanelere erişim önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Adalar'a ulaşımın hızlandırılması, hastaların ana kara ile daha kolay sağlık hizmetlerine erişimini sağlayabilir. Deniz yolu ulaşımının sıklaştırılması ve kış aylarında daha fazla sefer yapılması bu konuda önemli bir çözüm olabilir.

Adalar'dan ana karaya erişim sağlayan deniz ulaşım hizmetlerinin fiyatlarının düşürülmesi, yaşlılar ve düşük gelirli gruplar için indirimli bilet uygulamalarının artırılması da günlük ulaşım da sorunların aşılması için uygulanabilecek önlemler arasındadır.

- Esenler ilçesi, İstanbul'un en hızlı büyüyen ve yoğun nüfuslu ilçelerinden biri olması, artan kentleşme baskısı ve yol altyapısının nüfus yükünü kaldırmamasından dolayı otopark sorunu yaşamaktadır. Araştırmalarda da ortaya çıktığı üzere, bu durum ilçe halkı için öncelikli sorun alanlarından birini oluşturmaktadır.

Toplu taşıma ağının daha da genişletilmesi ve yayaların ulaşabileceği bölgelerin artırılması, araç kullanımını azaltabilir. Bunun yanında, otopark sorununu çözmek için Park Et Devam Et (Park and Ride) sistemlerinin geliştirilmesi, insanların toplu taşıma araçlarına yönlendirilmesini sağlayabilir.

Yeni inşa edilen binalarda otopark zorunluluğu getirilmesi ve mevcut binalarda ise otopark yerlerinin iyileştirilmesi için teşvikler sunulabilir.

- Sultanbeyli ilçesinde en önemli ulaşım sorunu mahalleler arası bağlantının eksik olmasıdır. Sultanbeyli'den farklı bir ilçeye ulaşmak daha kolayken, mahalleler arasında ulaşım çok daha zorlayıcı olmaktadır.

Mahalleler arasındaki ulaşım zorluklarını gidermek için ring otobüs hatları oluşturulabilir. Bu hatlar, farklı mahalleleri birbirine bağlayarak, özellikle merkezi noktalara ulaşım kolaylaştırabilir. Ring sistemlerinin işlevsel olması için sefer sıklığının artırılması gerekmektedir. Özellikle sabah ve akşam saatlerinde yoğun olan saatlerde, sık seferler sağlanabilir. Mahalleler arası ulaşım da, kısa mesafeler için yürüme altyapısının geliştirilmesi sağlanabilir; elektrikli skuter ve bisiklet paylaşım sistemleri geliştirilebilir.

- Adalar ilçesinde, çocukların güvenli bir şekilde dışarıda vakit geçirebileceği park ve oyun alanlarında güvenlik ve erişilebilirlik sorunları dikkat çekmektedir. Bu durum çocukların sosyal gelişimleri için önemli bir boşluğa işaret etmektedir.

Park ve oyun alanlarının tasarımında, yerel halkın, özellikle ebeveynlerin ve çocukların görüşleri alınmalıdır. Katılımcı bir süreç ile çocukların ihtiyaçlarına en uygun alanlar oluşturulabilir.

📍 Belçika'nın İki Şehri Kaldırımlarını Nasıl Oyun Alanlarına Dönüştürdü?

Hem Gent hem de kuzeydoğudaki daha büyük komşusu Anvers'te, şehir plancıları on yılı aşkın bir süredir sokakları çocuk dostu hale getirmek için çalışıyor. Şehir yetkilileri, oyun alanlarını, gençlik kulüplerini, okulları ve evleri birbirine bağlayan sokakları yeniden tasarlayarak sadece varış noktalarını değil, aynı zamanda bu yolları da çocukların oyun alanı olarak kullanabilmeleri için uygun hale getirdiler.

“Speelweefselplan” – yani “oyun katmanı” veya “oyun alanı ağı” – kavramı, ilk olarak 1997'de Gent'te ortaya çıktı. Dönemin Gent şehir plancısı Marianne Labre, kapsamlı bir oyun alanı politikası geliştirmeye başladı.

Bir şehrin speelweefselplan'ını oluşturmak için şehir plancıları, çocukların gittikleri yerleri ve oralara ulaşmak için kullandıkları yolları haritalandırır. Temel bir müdahale, kaldırımın genişletmek veya geçiş noktaları eklemek olabilir. Ancak plancılar, sokakların dokusuna aynı zamanda “oyun uyarıcıları” yerleştirirler.

Çocukların şehir içinde nasıl hareket ettiklerini anlamak için plancılar doğrudan onlarla görüşmelidir. 2006 yılından itibaren Anvers'te, Wim Segher'in ekibi, çocukların oyun alanlarından neler beklediğini öğrenmek için bir web sitesi kullanıyor. Çocukların kendi güzergâhlarını çizmelerine olanak tanıyan bu çalışma, okullarda, gençlik kulüplerinde ve oyun alanlarında yapılır. Çocuklara mahallelerinin haritası verilerek, yaşadıkları yerden okula, gençlik kulübüne veya spor kulübüne giden güzergâhları ve karşılaştıkları tehlikeli noktaları çizmeleri istenir.

Mimarlar yeni bir alan veya sokak değişikliği tasarlamadan önce, bu geri bildirimler incelenir ve çocukların fikirleri doğrudan planlara dâhil edilir. Anvers'te, şehir yetkilileri tüm yeni gelişmelerde, Londra, İngiltere'deki standartları taklit ederek her çocuk için 10 metrekare oyun alanı bulunmasını istiyor. Şu anda, her çocuğa yaklaşık 3,6 metrekare oyun alanı düşmektedir. Şehir büyüdükçe, Seghers ve ekibi bu oranı iyileştirmek için yeni oyun alanları inşa etmeyi ve mevcut alanları genişletmeyi planlıyor⁵⁶.

56 <https://apolitical.co/solution-articles/en/how-two-belgian-cities-turned-their-pavements-into-playgrounds>

- İstanbul'daki dezavantajlı ilçelerde, engelli bireylerin ve yaşlıların yaşamını kolaylaştıracak ulaşım çözümlerine ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu düzenlemeler, engellilerin ve yaşlıların ulaşımını kolaylaştıracak, engelli dostu toplu taşıma araçları, asansörler, rampalar gibi altyapı iyileştirmelerini içerebilir. Ayrıca, kamu binalarının ve sosyal hizmetlerin erişilebilir olması sağlanmalıdır.

Yaşlılar ve engelli bireyler için sosyal taksi hizmetlerinin yaygınlaştırılması, özellikle toplu taşımanın erişilemez olduğu alanlarda bireylerin evden çıkmalarını sağlayacak bir çözüm olabilir.

Yayaların daha güvenli ve rahat bir şekilde ulaşım sağlaması için, düşük eğimli rampalar, düzgün zeminler ve görsel işaretler gibi erişilebilir altyapılar oluşturulabilir. Engelli bireyler için, yol kenarlarında sesli ve görsel sinyallerle donatılmış trafik ışıkları ve güvenli geçişler sağlanmalıdır.

Ulaşımın engelli bireyler için daha erişilebilir olabilmesi adına, toplumun her kesiminde engellilik farkındalığı artırılmalıdır. Bu doğrultuda, toplu taşıma personeline engelli bireylerle nasıl iletişim kurulacağına dair eğitimler verilebilir.

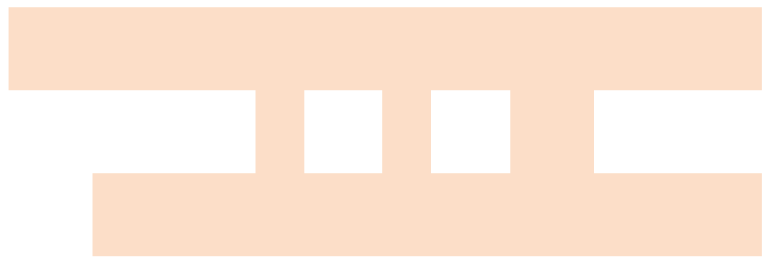
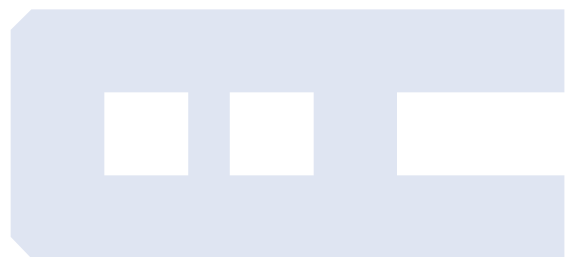

GENEL DEĞERLENDİRME

Bu raporda, “adil şehir” kavramı çerçevesinde, yaş, cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum fark etmeksizin tüm sakinlerine eşit fırsatlar ve erişim sağlayan bir kentsel anlayışın önemi vurgulanmıştır. İstanbul’un daha adil ve kapsayıcı bir şehir olabilmesi için yapılan çalışmalar, istihdam, barınma, eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel alanlarda mevcut durumu analiz ederek dezavantajlı grupların karşılaştığı sorunları ortaya koymuştur. Adalar, Arnavutköy, Esenler ve Sultanbeyli ilçelerinde yapılan saha çalışmaları, çeşitli kırılganlıkların bu ilçelerde belirgin bir şekilde öne çıktığını göstermiştir.

Bu kırılganlıklar, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını dile getirecek mekanizmalara erişimini engellemekte, bu durum ise yurttaş katılımını ve sivil toplum örgütlenmesini zayıflatmaktadır. Dezavantajlı grupların katılımcı süreçlere dahil edilmesi, ihtiyaçların doğru tespiti ve çözümlerin etkili bir şekilde oluşturulması açısından kritik bir gerekliliktir. Ancak bu süreçlerin işlerlik kazanabilmesi için kamunun kapasitesini artırması, hak temelli ve sosyal içermeye dayalı stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Adil bir şehir yaratma yolunda, sosyal içermeye yönelik çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmelidir. Kentsel hizmetlere erişimdeki engellerin aşılması, sağlık, eğitim, barınma, hareketlilik ve sosyal katılım gibi alanlarda yenilikçi, düşük maliyetli, cinsiyet eşitliği odaklı ve sürdürülebilir çözümlerle desteklenmelidir. Kamunun ve yerel yönetimlerin bu doğrultuda, yurttaş katılımını artırmaya yönelik mekanizmalar oluşturması, sivil toplumun güçlendirilmesine katkı sağlaması ve kapsayıcı politikaları uygulamaya koyması elzemdir. Adil şehir anlayışının temelini oluşturan eşitlik ve adalet ilkelerinin, İstanbul’un kentsel geleceği için bir rehber olarak benimsenmesi önemle önerilmektedir.

World Resources Institute Hakkında

World Resources Institute (WRI), Brezilya, Çin, Kolombiya, Hindistan, Endonezya, Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ofisleri bulunan, Afrika ve Avrupa'da ise bölgesel ofislere sahip küresel bir araştırma kuruluşudur. 1900'den fazla çalışanı ve ortaklarıyla birlikte insanların yaşam kalitesini artıran ve doğanın gelişmesini sağlayan pratik çözümler geliştirmek için çalışmaktadır.

Daha fazla bilgi için: <https://WRI.org>

WRI Türkiye Hakkında

WRI Ross Center for Sustainable Cities, WRI'nin kentlerde tüm bireyler için daha iyi bir geleceğin oluşumuna adanmış programıdır. Ağ, şehirleri daha dirençli, kapsayıcı ve hem insanlar hem de gezegen için daha iyi olan düşük karbonlu yerlere dönüştürmeye yardımcı olur. Ağın amacı, Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya, Çin, Hindistan, Kolombiya, Etiyopya, Kenya, Endonezya, Meksika ve Türkiye'de gerçekleştirilen küresel araştırmalar ve saha deneyimleri ile kentlerde yaşayan milyonlarca insanın hayatını iyileştirmek için çevre dostu ve sürdürülebilir kentsel çözümler sunmaktır.

Daha fazla bilgi için: <https://wri.org/cities>

WRI Türkiye de 2005 yılından itibaren sürdürülebilir ulaşım, kentsel gelişim ve binalarda enerji verimliliği konularında Türkiye'de 17, Afrika'da altı ve Avrupa'da iki şehirde yerel ve merkezi yönetimle beraber uygulama projeleri gerçekleştirmiş; sürdürülebilir şehirler hedefine hem uygulama projeleriyle hem kapasite geliştirme çalışmaları hem de strateji dokümanları ve ulusal, uluslararası iş birlikleri ile hizmet etmektedir.

Daha fazla bilgi için: <https://wrisehirler.org>

Avrupa Birliği Hakkında

Avrupa Birliği, 27 Avrupa ülkesinin ekonomik ve siyasi birliğidir. İnsan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dâhil olmak üzere insan haklarına saygı değerleri üzerine kurulmuştur. Herkesin yararlanabilmesi için toplumların, çevrenin ve ekonomilerin sürdürülebilir kalkınmasını teşvik etmek adına küresel olarak hareket eder.

Daha fazla bilgi için: https://eeas.europa.eu/delegations/turkiye_tr

ABİL SEHİRLER

www.wrisehirler.org

[/wrisehirler](https://www.youtube.com/wrisehirler)

www.thecityfixturkiye.com

